

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
ของชุมชนบ้านประทุน

ปัญญารัตน์ วันทอง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม)

คณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
ของชุมชนบ้านประทุน
ปัญญารัตน์ วันทอง
นิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ

รองศาสตราจารย์ ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(พัชนี เชยจรรยา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาแล้วเห็นสมควรอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประธานกรรมการ
(ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว)

รองศาสตราจารย์ กรรมการ
(พัชนี เชยจรรยา)

อาจารย์ กรรมการ
(ดร.ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว)

ศาสตราจารย์ รักษาราชการแทนคณบดี
(ดร.ยุบล เบ็ญจวงศ์กิจ)

มิถุนายน 2558

บทคัดย่อ

ชื่อวิทยานิพนธ์ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้าน
ประทุน
ชื่อผู้เขียน นางสาวปัญญรัตน์ วันทอง
ชื่อปริญญา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (นิเทศศาสตร์และนวัตกรรม)
ปีการศึกษา 2558

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการ
ทอผ้าไหม และศึกษาการรับรู้ ทักษะ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจตลอดจนพฤติกรรมในการนำภูมิปัญญา
การทอผ้าไหมไปปรับใช้ในชีวิตของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแด่ล อำเภอศีขรภูมิ
จังหวัดสุรินทร์ ซึ่งเป็นการวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้
วิธีการสนทนากลุ่มแบบเลือกเฉพาะเจาะจง โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สืบทอด
การทอผ้าไหมและประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม เพื่อวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอด
ภูมิปัญญา นอกจากนี้ยังใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบกลุ่มกับผู้ใหญ่และเยาวชนในชุมชนซึ่งอยู่ใน
ฐานะผู้รับสารเพื่อวิเคราะห์ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการ
ทอผ้าไหม ด้านการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามจำนวน 355 ชุด เพื่อวัดการรับรู้ ทักษะ
ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งใช้การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ศึกษา
ค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาสนับสนุนผลการศึกษา

จากผลการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดโดยการอาศัยบุคคลเป็นแหล่งความรู้ในการสาธิต เน้นการปฏิบัติและลงมือทำ ซึ่งบ้านถือเป็นแหล่งถ่ายทอดที่สำคัญ ในการถ่ายทอดใช้การเรียนรู้แบบมุขปาฐะ คือ การเรียนรู้จากบรรพบุรุษถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง แหล่งความรู้ที่สำคัญคือ ครอบครัว ใช้วิธีสอนด้วยการปฏิบัติจริง อธิบายการทำด้วยการบอกเล่า มีการรวมกลุ่มกันเพื่อทอผ้าไหมเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมซึ่งกันและกัน ชุมชนบ้านประทุนมีการใช้กลยุทธ์สื่อประเภทต่างๆ คือ สื่อพื้นบ้าน สื่อบุคคล สื่อใหม่ สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจหรือสื่อกิจกรรม เพื่อให้กลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจ และส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม สามารถหลอมรวมคนในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันและรวมกลุ่มกันเพื่ออนุรักษ์มรดกของชุมชนต่อไป ด้านการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม พบว่า ผลจากการสื่อสารภายในชุมชนที่มีการใช้กลยุทธ์สื่อที่หลากหลาย เพื่อให้เข้าถึงกลุ่มคนทุกกลุ่มภายในชุมชนนั้น ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านทัศนคติ ทั้งทัศนคติที่มีต่อผู้นำชุมชน และทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ซึ่งส่งผลให้คนในชุมชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดและช่องทางการสื่อสารมากขึ้น อันนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความร่วมมือในการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในผู้สืบทอดและผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่อไป

ทั้งนี้ จากผลการศึกษาดังกล่าว พบว่า ชุมชนบ้านประทุนประสบความสำเร็จในด้านการใช้สื่อประเภทต่างๆ ให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน สามารถเป็นชุมชนต้นแบบในการศึกษาวิธีการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่นได้ด้วยการบริหารจัดการการสื่อสารของชุมชนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสื่อบุคคล ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านและสมาชิกชุมชนบ้านประทุนที่มีความเข้มแข็งและยืนหยัดที่จะพัฒนาคน ร่วมเสริมสร้างความรู้ให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนหวงแหนภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้ สั่งสมไว้และสืบสานไว้ให้แก่คนรุ่นหลังสืบไป

ABSTRACT

Title of Thesis The Communication Strategies for Convey Wisdom of Silk Weaving of Pratum Village

Author Miss Punyarat Wanthong

Degree Master of Arts (Communication Arts and Innovation)

Year 2015

This research aims to study communication strategies to pass on silk weaving wisdom. Silk weaving wisdom including education, awareness, attitudes, knowledge and behaviors are deeply related to daily life of villagers of Pratum Village, Moo 4, Taen sub-district, Sikhorphum district, Surin Province. This research uses both qualitative and quantitative methods to collect the data. The qualitative research used random sampling method, in-depth interviews to a sage, an intellectual successor and a president of a Women's silk weaving group and interviews to a group of adults and youth in the community who analyze consumers' feedbacks and suggestions related to pass on the silk weaving wisdom. The quantitative research used the questionnaire. 355 questionnaires were collected from a target audience and used to measure perceptions, attitudes, knowledge and behaviors. Observation without participation and study of related documents and researches were also conducted to support the research.

The results of the qualitative research show the communication strategy to pass on the silk weaving wisdom are demonstration. Practical action which is conducted at their houses are major source of communication. To pass on what they learnt is learning from their ancestors continuously. Knowledge is important that to explain silk weaving practically. Community people formed a silk weaving group to share their knowledge and wisdom. Weaving silk with each other is a media strategy using people, new media,

mass media and specialized media or activities. These communication strategies have influence of people's persuasion in the community and contribute to silk weaving knowledge transfer. It can unite people in the community to conserve the heritage of the community. Perceptions, attitudes, knowledge and behaviors of the community people about the silk weaving wisdom are the results of communication within the community by a variety of media strategies to reach all group members. Changes of attitudes toward community leaders and silk weaving are also a result that people in the community have passed on it with better understanding by more communication channels. It leads changes of behaviors related to the partnership to be a part of the heritage and the conservation of silk weaving wisdom to the next generation.

The study found that the successful community uses media in the context of the community to manage communication to be the more appropriate and effective community. It can be a model community of the educational communication of local knowledge. Sages and community members with a strong intention to develop share knowledge to strengthen the community so that the community people take care of the wisdom which ancestors had accumulated and success it to the young generation in the future.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ ประสบความสำเร็จลุล่วงได้นั้น ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์พัชนี เขยจรรยา ที่ให้ความกรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อีกทั้งช่วยชี้แนะให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ รวมถึงกำลังใจที่ท่านเอื้อเฟื้อมอบให้ตลอดการทำวิทยานิพนธ์นี้ นอกจากนี้ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศวิน เนตรโพธิ์แก้ว และอาจารย์ ดร. ศรัณย์ธร ศศิธนากรแก้ว ในการสละเวลาเป็นประธานกรรมการและกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ข้าพเจ้า

ขอขอบพระคุณ คุณประกอบ จำปาทอง ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุน ในการสละเวลาให้ข้อมูลของชุมชนและให้สัมภาษณ์ อีกทั้งการให้ความช่วยเหลือทางด้านการติดต่อประสานงานและการนัดหมายต่างๆ

ขอขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่าน ได้แก่ คุณเฮียง บุญยงค์ คุณนงสี ทองด้วง คุณแต้ว บุญยงค์ คุณคำผน มั่นยืน คุณลำเรียน เงามาม คุณปรารธนา บุญยงค์ คุณสุทธิดา บุญยงค์ และตัวแทนของประชาชนในชุมชนบ้านประทุนทุกท่าน ในการสละเวลาให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวที่ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทางด้านการศึกษาของผู้วิจัยเสมอมา รวมถึงเพื่อนนักศึกษาปริญญาโทคณะนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ รุ่นที่ 3 ทุกท่าน สำหรับมิตรภาพ คำแนะนำและการช่วยเหลือต่างๆตลอดระยะเวลาการศึกษาที่ผ่านมา

ปัญญารัตน์ วันทอง

มิถุนายน 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญ	(8)
สารบัญตาราง	(13)
สารบัญภาพ	(16)
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ปัญหาคำวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	4
1.5 ขอบเขตของการศึกษา	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	5
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ	5

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดและทฤษฎีลักษณะทางประชากรศาสตร์	7
2.2 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น	8
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้	18
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะและพฤติกรรม	20
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	25
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	30
3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ	30
3.1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย	30
3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล	31
3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	32
3.1.4 การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล	33
3.1.5 การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	33
3.1.6 ระยะเวลาในการศึกษา	34
3.1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	34
3.1.8 การตรวจสอบข้อมูล	34
3.1.9 การนำเสนอข้อมูล	35
3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ	35
3.2.1 ประชากร	35
3.2.2 กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง	36
3.2.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย	36
3.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	37
3.2.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ	39
3.2.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	40
3.2.7 การจัดทำและวิเคราะห์ข้อมูล	40

3.2.8	สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	40
3.2.9	กรอบแนวคิดการวิจัย	41
บทที่ 4	บริบทชุมชนและผลการวิจัยคุณภาพ	42
4.1	บริบทชุมชน	42
4.1.1	ประวัติหมู่บ้าน	42
4.1.2	ความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าแห่งชาติ	43
4.1.3	สภาพภูมิศาสตร์	45
4.1.4	ด้านพื้นที่	45
4.1.5	ด้านการศึกษา	45
4.1.6	สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพของคนในหมู่บ้าน	46
4.1.7	รายได้ของประชากร	46
4.1.8	ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติชุมชน	46
4.1.9	ที่มาของซื้อบ้านประทุน	46
4.1.10	ความเป็นมาของซื้อสกุลบุญยงค์และมันยืน	47
4.1.11	วัฒนธรรมและประเพณี	47
4.1.12	สภาพปัจจุบัน	48
4.1.13	ข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนและเงินกองทุนในชุมชน	48
4.1.14	ข้อมูลกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	49
4.1.15	ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม	49
4.1.16	วิเคราะห์จุดแข็งของหมู่บ้านประทุน	50
4.2	ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	51
4.2.1	กระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	51
4.2.1.1	บทบาทของผู้ส่งสาร	51
4.2.1.2	เนื้อหาของสาร	52
4.2.1.3	ช่องทางการสื่อสาร	53
4.2.1.4	บทบาทของผู้รับสาร	53
4.2.2	กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	54
4.2.2.1	กลยุทธ์สื่อบุคคล	54

4.2.2.2	กลยุทธ์สื่อพื้นบ้าน	57
4.2.2.3	กลยุทธ์สื่อกระจายเสียงและหอกระจายข่าว	67
4.2.2.4	กลยุทธ์สื่อมวลชน	68
4.2.2.5	กลยุทธ์สื่อใหม่	69
4.2.2.6	กลยุทธ์สื่อเฉพาะกิจ/สื่อกิจกรรม	70
4.2.2.7	กลยุทธ์การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม	72
4.2.3	วิเคราะห์จุดแข็งของชุมชนบ้านประทุน	77
4.2.4	วิเคราะห์จุดอ่อนของชุมชนบ้านประทุน	77
4.2.5	วิเคราะห์โอกาสของชุมชนบ้านประทุน	78
4.2.6	วิเคราะห์อุปสรรคของชุมชนบ้านประทุน	78
4.2.7	สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ	82
บทที่ 5	ผลการวิจัยเชิงปริมาณ	83
5.1	ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	84
5.2	ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้	87
5.3	ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติ	88
5.4	ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	89
5.5	ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรม	91
5.6	ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐาน	93
บทที่ 6	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	114
6.1	สรุปผลการวิจัย	115
6.1.1	ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสาร	115
6.1.2	ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสาร	117
6.1.3	ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	118
6.1.4	ผลการวิเคราะห์การรับรู้	118
6.1.5	ผลการวิเคราะห์ทัศนคติ	118
6.1.6	ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจ	118
6.1.7	ผลการวิเคราะห์พฤติกรรม	119

6.1.8 ผลการทดสอบสมมติฐาน	119
6.2 อภิปรายผลการวิจัย	128
6.2.1 กระบวนการสื่อสาร	128
6.2.2 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	130
6.2.3 ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการสื่อสาร	133
6.2.4 วิเคราะห์สภาพการณ์	133
6.2.5 การรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	135
6.2.6 ทักษะคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรม	138
6.3 ข้อเสนอแนะ	141
6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป	141
6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป	141
บรรณานุกรม	142
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก	148
ภาคผนวก ข	157
ประวัติผู้เขียน	174

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
4.1 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ	45
4.2 ผลการวิเคราะห์สภาพของปัญหาของชุมชนในอดีตจนถึงปัจจุบัน	79
5.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ	84
5.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ	84
5.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา	85
5.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	85
5.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ	86
5.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส	86
5.7 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับการรับรู้ข่าวสาร	87
5.8 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับทัศนคติ	88
5.9 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ	90
5.10 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับพฤติกรรม	91
5.11 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงระดับการรับรู้ข่าวสารจำแนกตามเพศ	93
5.12 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงระดับการรับรู้ข่าวสารจำแนกตามอายุ	94
5.13 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงระดับการรับรู้ข่าวสารจำแนกตามการศึกษา	95
5.14 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงระดับการรับรู้ข่าวสารจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	96
5.15 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงระดับการรับรู้ข่าวสารจำแนกตามอาชีพ	98
5.16 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงระดับการรับรู้ข่าวสารจำแนกตามสถานภาพสมรส	100
5.17 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงทัศนคติจำแนกตามเพศ	101
5.18 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงทัศนคติจำแนกตามอายุ	102
5.19 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงทัศนคติจำแนกตามการศึกษา	102
5.20 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงทัศนคติจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	103

5.21 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงทัศนคติจำแนกตามอาชีพ	104
5.22 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงทัศนคติจำแนกตามสถานภาพสมรส	105
5.23 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความรู้ความเข้าใจจำแนกตามเพศ	105
5.24 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความรู้ความเข้าใจจำแนกตามอายุ	106
5.25 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความรู้ความเข้าใจจำแนกตามการศึกษา	106
5.26 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความรู้ความเข้าใจจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	107
5.27 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความรู้ความเข้าใจจำแนกตามอาชีพ	108
5.28 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงความรู้ความเข้าใจจำแนกตามสถานภาพ สมรส	109
5.29 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงพฤติกรรมจำแนกตามเพศ	109
5.30 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงพฤติกรรมจำแนกตามอายุ	110
5.31 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงพฤติกรรมจำแนกตามระดับการศึกษา	110
5.32 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงพฤติกรรมจำแนกตามรายได้ต่อเดือน	111
5.33 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงพฤติกรรมจำแนกตามอาชีพ	111
5.34 ผลการทดสอบสมมติฐานแสดงพฤติกรรมจำแนกตามสถานภาพสมรส	113
6.1 เปรียบเทียบการสื่อสารแบบเดิมและแบบใหม่	117
6.2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้อมูลประชากรกับการรับรู้	119
6.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้อมูลประชากรกับทัศนคติ	121
6.4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้อมูลประชากรกับการความรู้ความเข้าใจ	124
6.5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานข้อมูลประชากรกับพฤติกรรม	126

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
4.1 ต้นประดู่ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ใกล้กับหนองน้ำบ้านประทุน	44
4.2 หนองกลาง ในปัจจุบันคือหนองน้ำบ้านประทุน	44
4.3 นายประดิษฐ์ สาทิพจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านประทุน	55
4.4 นายเฮียง บุญยงค์ ปราชญ์ชาวบ้าน	55
4.5 นางประกอบ จำปาทอง ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุน	56
4.6 สมาชิกชุมชนบ้านประทุนแสดงการนำเรือมอันเร	57
4.7 สมาชิกชุมชนเล่นเครื่องดนตรีประกอบการรำเรือมอันเร	58
4.8 การสาวไหมจากรังไหม	60
4.9 การกรอไหมจากกง	61
4.10 การกรอไหมใส่อักษ	62
4.11 หลอดด้ายไหม	63
4.12 ไหมที่รอตีเกลียว	64
4.13 กระบวนการตีเกลียวไหม 5 ชั้น	64
4.14 การทอผ้าด้วยกี่กระตุก	65
4.15 การทอผ้าไหมโสร่งหางกระรอก	66

4.16	ผ้าไหมสีรุ่งทางกระรอก	66
4.17	นางประกอบ จำปาทองและผลงาน	67
4.18	การบันทึกเทปโทรทัศน์	68
4.19	รายการโทรทัศน์เข้าเยี่ยมชมบ้านประทุน	69
4.20	การใช้ Facebook เป็นช่องทางการสื่อสาร	70
4.21	เอกสารแนะนำการท่องเที่ยวเทศกาลของดีเมืองสุรินทร์	71
4.22	หน้าเพจ Facebook เทศกาลของดีเมืองสุรินทร์	71
4.23	สื่อยึดประชาสัมพันธ์เทศกาลของดีเมืองสุรินทร์	72
4.24	สมาชิกชุมชนปรึกษาหารือในการทำกิจกรรมของหมู่บ้าน	74
4.25	สมาชิกชุมชนแนะนำการทำเข็มกลัดจากรังไหมแก่ชาวอุกันดา	74
4.26	สมาชิกชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมกับหน่วยงานภาครัฐ	75
4.27	เด็กโรงเรียนบ้านประทุนอายุองกับเด็กค่ายกลุ่มสวรรค์ประเทศญี่ปุ่น	76
4.28	ชาวบ้านประทุนอธิบายการกรอไหมให้แก่เด็กๆจากค่ายสวรรค์ประเทศญี่ปุ่น	76

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ชุมชนในประเทศไทยประกอบไปด้วยลักษณะทางกายภาพและองค์ประกอบในมิติอื่นๆไม่ว่าจะเป็น สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าของไทย แม้จะถูกมองข้ามมาเป็นเวลานานในยุคของการก้าวเข้าสู่ความทันสมัย หากแต่เมื่อประเทศประสบปัญหาที่ต้องหันกลับมาองภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกครั้ง เพราะภูมิปัญญาเกิดและพัฒนาในพื้นที่นั้น จึงเหมาะที่จะนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่นให้ตรงตามบริบทปัญหา สิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม นอกจากนี้ กระแสการส่งเสริมชุมชนให้เข้มแข็งและการรณรงค์ให้ชุมชนมีความสามารถในการจัดการตนเองหรือพัฒนาตนเองให้เข้มแข็งเริ่มได้รับความสนใจจากทุกภาคส่วน ในยุคที่มีการกระจายอำนาจให้แก่ชุมชน โดยลักษณะของชุมชนที่เข้มแข็งนั้นประกอบไปด้วยกระบวนการหลายขั้นตอน โกวิทช์ พวงงาม ได้แสดงทัศนะที่น่าสนใจเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไว้ว่า ต้องเป็นชุมชนที่สามารถจัดการตนเองและพึ่งพาตนเองได้ โดยชุมชนจะต้องเปลี่ยนกระบวนกรคิด (Paradigm Shift) ที่เน้นการให้ความสำคัญกับกระบวนการคิด การเรียนรู้ กระบวนการสร้างทุนชุมชน ซึ่งอาจจะเป็นทุนทางธรรมชาติ ทุนความรู้ ทุนทางสังคมและทุนมนุษย์ โดยทุนชุมชนเป็นสิ่งที่คนในชุมชนสามารถสร้างสรรค์ขึ้นมาได้โดยจะต้องเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เป็นเจ้าของความรู้ จัดการความรู้และฝึกหัดคิดในเชิงบวกโดยการยอมรับซึ่งกันและกัน ร่วมถักทอสิ่งดีๆเพื่อสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง(โกวิทช์ พวงงาม, 2556, น.13-16)

หากจะกล่าวถึงการพัฒนาโดยเฉพาะการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งอาศัยหลักการพัฒนาที่สอดคล้องกับสภาพพื้นที่ของท้องถิ่น วัฒนธรรมซึ่งเป็นไปตามหลักประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการค่อยเป็นค่อยไปอย่างต่อเนื่องและให้ความสำคัญกับท้องถิ่น

ต้องการที่แท้จริงของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีความยืดหยุ่น มีผู้นำท้องถิ่นเป็นกลไกขับเคลื่อน ดำเนินงานร่วมกับชุมชนและภาคีอื่นๆทั้ง บุคคล องค์กรและสถาบันที่เกี่ยวข้อง โดยมีเป้าหมายเพื่อให้การพัฒนาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยเน้น คน เป็นศูนย์กลางการพัฒนา ซึ่งต้องคำนึงถึงมิติเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม โดยมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงการให้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์และทดแทนเพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้นยังคงมีอยู่ รวมถึงการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งไม่เพียงแต่จะเป็นทรัพยากรที่สำคัญและสามารถสร้างความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเองแล้ว ยังเป็นทุนที่พร้อมจะแปรสภาพเป็นทุนอย่างอื่น แต่มักถูกมองข้ามไป เมื่อความทันสมัยของเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น นำไปสู่วิถีชีวิตที่เปลี่ยนไป ปัจจุบัน มีชุมชนท้องถิ่นหลายๆพื้นที่ ได้พัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปมาก เนื่องจากการเปลี่ยนวิธีคิดโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเป็นหลัก ลดบทบาทของการสั่งการจากบนลงล่างมาเป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันมากขึ้น รวมทั้งความพยายามในการผลักดันภูมิปัญญาท้องถิ่นดังเช่น หมู่บ้านประทุน ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ หนึ่งในชุมชนที่มีนำเอาการสื่อสารมาผลักดันให้เกิดการอนุรักษ์และหวงแหนภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการพัฒนาให้ต้นทุนทางความรู้ของชุมชน สามารถเข้ามามีบทบาทสำคัญในการทำให้ชุมชนมีรายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนได้อีกครั้ง

หมู่บ้านประทุน ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นหนึ่งในอีกหลายชุมชนที่ยังคงรักษามีภูมิปัญญาในเรื่องของการทอผ้าไหม โดยเฉพาะผ้าไหมลายหางกระรอก ที่มีชื่อเสียงและยังคงไว้เอกลักษณ์ของคนไทยเชื้อสายเขมรไว้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านประทุน เป็นกลุ่มทอผ้าไหมที่นำเอาความรู้จากการเดินทางไปดูงานการทอผ้าไหมที่อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา มาก่อตั้งกลุ่มเมื่อวันที่ 1 กันยายน 2538 แรกเริ่มมีสมาชิก 20 คน เป็นกลุ่มที่ได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 และ อันดับที่ 3 ในประเภทผ้าไหมโสร่งหางกระรอก ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร เมื่อ ปี พ.ศ. 2545 และได้รับรางวัลชนะเลิศอันดับที่ 1 จากการประกวดผ้าไหมกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทั่วประเทศ ของกรมส่งเสริมการเกษตร เมื่อ ปี พ.ศ. 2553 ในปัจจุบันมีสมาชิก 89 คน โดยเน้นการผลิตผ้าไหมเพื่อให้สามารถส่งออกไปยังตลาดมากขึ้น ด้วยเหตุนี้ ผู้จัดทำจึงเห็นความสำคัญในการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพในการสื่อสาร การศึกษากลวิธีในการสื่อสารของผู้ส่งสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญของชุมชนบ้านประทุน ให้สมาชิกชุมชนเกิดความรู้และความเข้าใจในภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง ทั้งในฐานะผู้ถ่ายทอดและสืบทอด ในฐานะผู้ที่พัฒนาและอนุรักษ์ นำเอาทุนชุมชนอันทรงคุณค่ามาปรับใช้ให้เข้ากับ

บริบทของชุมชน ร่วมกันสร้างองค์ความรู้ สร้างความภาคภูมิใจนำไปสู่การสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง และพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นชุมชนต้นแบบในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษากิจกรรมการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.2.2 เพื่อศึกษาการรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.2.3 เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.2.4 เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.2.5 เพื่อศึกษาพฤติกรรมในการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปปรับใช้ในชีวิตของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.3 ปัญหานำวิจัย

1.3.1 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

1.3.2 การรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

1.3.3 ทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

1.3.4 ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

1.3.5 พฤติกรรมในการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปปรับใช้ในชีวิตของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นอย่างไร

1.4 สมมติฐานการวิจัย

1.4.1 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

1.4.2 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

1.4.3 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

1.4.4 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปใช้ในชีวิตแตกต่างกัน

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

1.5.1 ขอบเขตเชิงเนื้อหา

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยเพื่อศึกษารูปแบบของการสื่อสารในชุมชนตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน รวมถึงการใช้กลยุทธ์ทางการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ เพื่อการจัดการชุมชนและการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นการอนุรักษ์ การถ่ายทอด และการรักษาอัตลักษณ์ความเป็นชุมชนไว้ นอกจากนี้ข้อมูลทางเอกสารและงานวิจัยแล้วยังศึกษาโดยการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเน้นศึกษาตัวผู้รับสารทั้งในกรณีของการเป็นผู้นำทางความคิดเห็น (Opinion Leaders) ที่เป็นทั้งผู้รับสารและผู้ส่งสารในเวลาเดียวกัน โดยวิเคราะห์ในประเด็นเกี่ยวกับการรับสารแล้วนำมาพัฒนาชุมชนและรูปแบบในการสื่อสารว่ามีอะไรบ้าง รวมถึงผลจากการเสริมศักยภาพการสื่อสารชุมชนด้วยกลยุทธ์การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นว่ามีผลอย่างไร สามารถนำไปพัฒนาไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่นๆได้หรือไม่อย่างไร รวมถึงการศึกษาโดยการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม โดยใช้แบบสอบถามเพื่อการเก็บข้อมูลและนำมาประมวลผลโดยวิธีการทางสถิติ จากนั้นจึงสรุปและนำมาอภิปรายผลการศึกษาต่อไป

1.5.2 ขอบเขตเชิงพื้นที่

พื้นที่ศึกษา บ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เข้าใจถึงกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.6.2 นำไปพัฒนากลยุทธ์การสื่อสารของชาวบ้านในชุมชนเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนได้อย่างสอดคล้องกับลักษณะเฉพาะของชุมชน

1.6.3 สามารถสรุปบทเรียนต้นแบบในมิติการสื่อสารของชาวบ้านในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.7.1 กลยุทธ์การสื่อสาร หมายถึง ประชาชนบ้านประทุนเป็นผู้ส่งสารโดยการทำหน้าที่เก็บรวบรวมแนวความคิดหรือข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นบุคคล สื่อ หรือจากการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง เมื่อต้องการส่งข้อมูลไปยังผู้รับสารหรือผู้อื่นในชุมชนจะแปลงแนวคิดหรือความรู้ที่ได้รับไปเป็นตัวอักษร น้ำเสียง การเคลื่อนไหว การลงมือทำ การสาธิตและการปฏิบัติตลอดจนการแสดงออกทั้งวจนภาษาและอวจนภาษาผ่านสื่อกลางประเภทต่างๆ ตลอดจนส่งจากผู้ส่งสารไปยังผู้รับสารโดยตรงเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจถึงสารที่ส่งออกไปและนำไปเป็นแนวทางในการทำกิจกรรมต่างๆ

1.7.2 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม หมายถึง องค์ความรู้ความสามารถในการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุนที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ การลองผิดลองถูกจนค้นพบการทอผ้าไหมเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและได้รับการสืบทอดกันมานาน โดยผู้ทอสามารถจดจำลวดลายที่ตนคิดหรือประดิษฐ์ได้ถึงแม้ว่าลวดลายนั้นจะมีความหลากหลายหรือซับซ้อนก็ตาม เป็นการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคลและสังคมที่ได้สั่งสมและปฏิบัติต่อกันมา ทั้งนี้จะเป็นทรัพยากรบุคคลหรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

1.7.3 การรับรู้ หมายถึง กระบวนการทางความคิดและจิตใจของประชาชนบ้านประทุนที่แสดงออกถึงความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกนึกคิดที่มีผลมาจากการรับและตีความต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม โดยมีความแตกต่างกันทางด้านปัจจัยส่วนบุคคลและประสบการณ์ ซึ่งการรับรู้จะส่งผลต่อพฤติกรรม

1.7.4 ทักษะคติ หมายถึง ความรู้สึกและความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมและการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

1.7.5 ความรู้ความเข้าใจ หมายถึง ความสามารถของประชาชนบ้านประทุนในการจดจำหรือระลึกถึง รวมทั้งการแปลความ ตีความ สรุปความและขยายความจากเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการทอผ้าไหมและสามารถถ่ายทอดให้บุคคลอื่นทราบตามที่ได้รับรู้หรือเรียนรู้มาจากแหล่งสารหรือผู้ส่งสาร

1.7.6 พฤติกรรม หมายถึง กิริยาอาการที่แสดงออกหรือปฏิบัติที่ได้ตอบที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน” ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์
- 2.2 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะ และพฤติกรรม
- 2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดและทฤษฎีด้านประชากรศาสตร์

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2538, น.41) กล่าวว่า การแบ่งส่วนตลาดตามตัวแปรด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระดับการศึกษาอาชีพ และรายได้ต่อ เดือน ลักษณะงานประชากรศาสตร์เป็นลักษณะที่สำคัญ และสถิติที่วัดได้ของประชากรและช่วยในการกำหนดตลาดเป้าหมาย ในขณะที่ลักษณะด้านจิตวิทยาและสังคม วัฒนธรรมช่วยอธิบายถึงความคิดและความรู้สึกของกลุ่มเป้าหมายนั้น ข้อมูลด้านประชากรจะสามารถเข้าถึงและมีประสิทธิภาพต่อการกำหนดตลาดเป้าหมายคนที่มีลักษณะประชากรศาสตร์ต่างกันจะมีลักษณะทางจิตวิทยาต่างกัน โดยวิเคราะห์จากปัจจัย ดังนี้

2.1.1 เพศ

ความแตกต่างทางเพศ ทำให้บุคคลมีพฤติกรรมของการติดต่อสื่อสารต่างกัน คือ เพศ หญิงมาแนวโน้ม มีความต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารมากกว่าเพศชาย ในขณะที่เพศชาย ไม่ได้มีความ ต้องการที่จะส่งและรับข่าวสารเพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่มีความต้องการที่จะสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น จากการรับและส่งข่าวสารนั้นด้วย นอกจากนี้เพศหญิงและ

เพศชายมีความแตกต่างกันอย่างมากในเรื่อง ความคิด ค่านิยมและทัศนคติทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมและสังคม กำหนดบทบาทและกิจกรรมของคนสองเพศไว้ต่างกัน

2.1.2 อายุ

เป็นปัจจัยที่ทำให้คนมีความแตกต่างกันในเรื่องของความคิดและพฤติกรรม คนที่อายุน้อยมักจะมีความคิดเสรีนิยม ยึดถืออุดมการณ์และมองโลกในแง่ดีมากกว่าคนที่อายุมาก ในขณะที่คนอายุมาก มักจะมีความคิดที่อนุรักษ์นิยมยึดถือการปฏิบัติระมัดระวัง มองโลกในแง่ร้ายกว่าคนที่มีอายุน้อย เนื่องมาจากผ่านประสบการณ์ชีวิตที่แตกต่างกัน ลักษณะการใช้สื่อมวลชนก็ต่างกัน คนที่มีอายุมากมักจะใช้สื่อเพื่อแสวงหาข่าวสารหนักๆมากกว่าความบันเทิง

2.1.3 การศึกษา

ปัจจัยที่ทำให้คนมีความคิด ค่านิยม ทัศนคติและพฤติกรรมแตกต่างกันคนที่มีการศึกษาสูงจะได้เปรียบอย่างมากในการเป็นผู้รับสารที่ดีเพราะเป็นผู้มีความกว้างขวางและเข้าใจสารได้ดีแต่ จะเป็นคนที่ไม่เชื่ออะไรง่ายๆ ถ้าไม่มีหลักฐานหรือเหตุผลเพียงพอ ในขณะที่คนมีการศึกษาดำก้มักจะใช้สื่อ ประเภทวิทยุ โทรทัศน์และภาพยนตร์หากผู้มีการศึกษาสูงมีเวลาว่างพอก็จะใช้สื่อสิ่งพิมพ์วิทยุ โทรทัศน์และ ภาพยนตร์แต่หากมีเวลาจำกัดก็มักจะแสวงหาข่าวสารจากสื่อสิ่งพิมพ์มากกว่าประเภทอื่น

2.1.4 สถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

หมายถึง อาชีพ รายได้และสถานภาพทางสังคมของบุคคล มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อปฏิกิริยาของผู้รับสารที่มีต่อผู้ส่งสารเพราะแต่ละคนมีวัฒนธรรมประสบการณ์ทัศนคติ ค่านิยมและเป้าหมายที่ต่างกัน ปัจจัยบางอย่างที่เกี่ยวข้องกับตัวผู้รับสารแต่ละคนเช่นปัจจัยทางจิตวิทยาและสังคมที่จะมีอิทธิพลต่อการรับข่าวสาร

2.2 แนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น

เป็นหนึ่งในแนวคิดทฤษฎีที่ถือเอาสังคม กลุ่มบุคคลเป็นตัวแปรต้น โดยเน้นชุมชนและสังคม แนวคิดดังกล่าวให้ความสนใจต่อองค์ความรู้เดิมที่เคยถูกมองข้าม เป็นภูมิปัญญา ทั้งสิ่งที่จับต้องได้และสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น วิธีคิด การผลิตซ้ำ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสาร โดยมีนักวิชาการได้ให้ความหมายเกี่ยวกับคำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

กฤษณา วงษาสันต์ และคณะ (2542, น.258 - 259) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการของคนที่มีต่อตนเองต่อโลกและสิ่งแวดล้อมซึ่งกระบวนการที่คนดังกล่าว จะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของคนในหน้าที่เป็นชุมชน และปัจเจกบุคคล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 ให้ความหมายคำว่า “ภูมิปัญญา” ว่า หมายถึง พื้นฐานความรู้ความสามารถ

ประเวศ วะสี (2534) ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ เกิดจากการสะสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชา ไม่แยกเป็นวิชาแบบที่เราเรียน ผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันหมด

พัทยา สายหู (2534) ให้ความหมายของคำว่า ภูมิปัญญาไว้ว่า คือ “ความรู้ ความคิด ที่ได้สั่งสมไว้” ชาวบ้าน คือ “คนธรรมดาหรือสามัญชน” หากรวมความหมายก็อาจนิยามไว้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน “ความรู้ ความคิดของคนธรรมดา หรือสามัญชนที่ได้สั่งสมไว้” ส่วนอีกคำหนึ่งคือคำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง “เครื่องมืออุปกรณ์การดำรงชีวิตของหมู่คณะ”

รัตนะ บัวสนธิ (2537) ได้ให้มุมมองอีกมิติว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการของคนที่มีต่อตนเอง ต่อโลกและสิ่งแวดล้อมซึ่งกระบวนการที่คนดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลง แต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของคนในหน้าที่เป็นชุมชนและปัจเจกบุคคล ซึ่งกระบวนการที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นจำแนกออกได้ 3 ลักษณะคือ

ลักษณะที่ 1 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติแวดล้อม

ลักษณะที่ 2 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์

ลักษณะที่ 3 ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะมุ่งเน้นระบบการผลิตเพื่อพึ่งพาตนเองจากการศึกษาความหมายภูมิปัญญาข้างต้นสรุปว่าภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงความรู้ ความสามารถของคนในท้องถิ่นที่ได้เรียนรู้มีประสบการณ์สั่งสมเลือกสรรปรับตัวจนเป็นความรู้ที่สามารถนำไปแก้ปัญหา หรือสร้างเสริมให้มีการดำรงชีวิตประจำวันที่ดีขึ้น จากนั้นนำไปถ่ายทอดให้คนรุ่นหลังได้เรียนรู้ ทั้งวิธีการบอกเล่าสั่งสอน และการปฏิบัติให้ดูเป็นแบบอย่างการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน

สามารถ จันทรสุรย์ (2533) นิยามคำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ว่า หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึกที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหา การดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์และคณะ (2542) ให้ความหมายไว้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศัพท์นี้การกำเนิดของมันชัดเจนมีความมุ่งหมายที่จะใช้วัฒนธรรมของตนเองได้กระแสนการต่อสู้ให้พ้นการครอบงำเป็นอิสระและสร้างสรรค์ หากทำเสร็จแล้วมีการสร้างตาข่ายโยงใยภูมิปัญญาระหว่างกัน ชุมชนหมู่บ้านก็มีอำนาจเป็นพลังสำคัญพลังหนึ่งที่จะผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงสู่สันติสุขในที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ว่า เป็นความสามารถในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้าน ไม่ว่าจะปัญหาของชุมชน ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยที่ปราชญ์ชาวบ้านนี้ได้มีกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2544) นิยาม ภูมิปัญญา ว่าเป็นทรัพย์สินทางปัญญาอันล้ำค่าของท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่งว่า เป็นพื้นฐานความรู้ ความสามารถของบุคคลในท้องถิ่น และความสัมพันธ์กับแบบแผนการดำรงชีวิต ที่ผสมกลมกลืนกับธรรมชาติแวดล้อม และกระบวนการทางสังคมเสมือนเป็นแกนหลักของการใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

สรุปได้ว่า คำว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้าน รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการประยุกต์และเปลี่ยนแปลงจนอาจเกิดเป็นความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ภูมิปัญญาเป็นความรู้ที่ประกอบไปด้วยคุณธรรมซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตดั้งเดิมของชาวบ้านในวิถีดั้งเดิมนั้น ชีวิตของชาวบ้านไม่ได้แบ่งแยกเป็นส่วนๆ หากแต่ทุกอย่างมีความสัมพันธ์กัน การทำมาหากิน การอยู่ร่วมกันในชุมชน การปฏิบัติศาสนา พิธีกรรมและประเพณี ความรู้เป็นคุณธรรม เมื่อผู้คนใช้ความรู้นั้นเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติและคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ความสัมพันธ์ที่ดีเป็นความสัมพันธ์ที่มีความสมดุลที่เคารพกันและกัน ไม่ทำร้ายทำลายกันทำให้ทุกฝ่ายทุกส่วนอยู่รวมกันได้อย่างสันติ ชุมชนดั้งเดิมจึงมีกฎเกณฑ์ของการอยู่รวมกัน มีคนเฒ่าคนแก่เป็นผู้นำ คอยให้คำแนะนำตักเตือน ตัดสินและลงโทษหากมีการละเมิด ชาวบ้าน

เคารพธรรมชาติรอบตัว ดิน น้ำ ป่าเขา ข้าว แดง ลม ผืน โลกและจักรวาล ชาวบ้านเคารพผู้หลัก ผู้ใหญ่ พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทั้งที่มีชีวิตอยู่และล่วงลับไปแล้ว

จากความหมายของภูมิปัญญาที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้น พอจะสรุปให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้นว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการคิด หรือพื้นฐานความรู้ของชาวบ้าน หรือความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมา ทั้งทางตรงคือประสบการณ์ตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่ หรือความรู้ที่สะสมสืบทอดกันมา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เอง แล้วนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหา เป็นสติปัญญาเป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ไขปัญหาการดำเนินชีวิตในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นองค์ความรู้ ที่สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิตและสังคมในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบทอดกันมาเป็นวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นในประเทศไทย ซึ่งมีความหลากหลายแต่ไม่แตกต่างกันมากนัก เนื่องจากมีพื้นฐานเดียวกัน นั่นคือ ความเชื่อ ศาสนา และวิถีชีวิตของอาชีพเกษตรกรรม และด้วยเหตุที่ภูมิปัญญาชาวบ้านมีขอบข่ายกว้างขวาง ครอบคลุมวิถีชีวิตประชาชนในท้องถิ่น จึงสามารถจำแนกสภาพของภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้ดังนี้

สุริวงค์ พงศ์ไพบุลย์ (2540) จำแนกภูมิปัญญาชาวบ้านตามอรรถประโยชน์ได้เป็น 5 ประเภท ดังนี้

1) ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อการยังชีพ ภูมิปัญญาชาวบ้านประเภทเพื่อการยังชีพมีขึ้นเพื่อการมีชีวิตรอด อยู่อย่างมีความสุขสบายตามอัตภาพเป็นภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการเสาะหาปัจจัยพื้นฐานมีการยังชีพของสังคมปฐมฐาน ยุคที่มนุษย์เสาะหาปัจจัยด้วยวิธีเก็บเกี่ยว และการใช้แรงงาน ได้แก่ วิธีทำมาหากิน วิธีเสาะหาและจัดการเกี่ยวกับปัจจัย 4 คือ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยๆ เพิ่มพูนองงามขึ้น จนดูเหมือนเป็นสิ่งสามัญ เช่น

(1) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการหากิน เริ่มแต่ภูมิปัญญาการเก็บเกี่ยว เช่น ภูมิปัญญาการหาของป่า ล่าสัตว์ ตีผึ้ง การทำและใช้เครื่องจับสัตว์น้ำ เช่น นก ปลา เสือ ช้าง เป็นต้น ภูมิปัญญาเหล่านี้ค่อยพัฒนาขึ้นเป็นอาชีพ มีรูปแบบของเครื่องมือเครื่องใช้เฉพาะตัว เฉพาะท้องถิ่นขึ้น หน้าไม้ ภูมิปัญญาในการเลือกพันธุ์ข้าวทำนา การไถ คราด หว่าน ดำ เป็นต้น

(2) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เช่น การสร้างบ้านเรือนแบบเครื่องผูก ภูมิปัญญาการเลือกใช้วัสดุ วิธีเย็บ ผูกมัด ถักทอ ผูกเงื่อน

(3) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมโภชนาการ ได้แก่ ภูมิปัญญาในการเลือกสรรอาหาร วิธีปรุงและวิธีถนอมอาหาร

(4) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ ภูมิปัญญาในการนำสิ่งต่างๆ มาปักปิดร่างกายให้อบอุ่น เช่น ภูมิปัญญาในการทำหีนเป็นเครื่องมือทอเปลือกไม้ ทำเป็นผ้า การทำและใช้ดินเผาเพื่อปั้นฝ้าย การคิดทำฟืมและกี่สำหรับงานทอ ภูมิปัญญาในงานถักร้อย ปักชุน เป็นต้น

(5) ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับยารักษาโรค ได้แก่ การนำสมุนไพร สัตว์ แร่บางชนิดมาใช้เป็นตัวยา การผสมยา วิธีปรุงยา การใช้ยา เป็นต้น

(6) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการพิทักษ์ชีวิตและทรัพย์สิน ผู้คนทุกหมู่เหล่าต่างๆ พยายามจะให้ตนมีชีวิตรุ่งเรืองมั่นคง จึงทุ่มเทใช้สติปัญญาและสิ่งเอื้ออำนวยต่างๆ เพื่อให้บรรลุความต้องการซึ่งสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้ดังนี้

6.1) ภูมิปัญญาการพึ่งตนเอง ภูมิปัญญาเบื้องต้นในการพิทักษ์ปกป้องชีวิตและทรัพย์สิน คือ การพึ่งตนเอง ความพยายามที่จะบำรุงรักษา และเพิ่มขีดความสามารถ การใช้อวัยวะของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงตนต่อสู้เพื่อความอยู่รอด

6.2) ภูมิปัญญาที่หลบเลี่ยงอันตราย เช่น ภูมิปัญญาของชาวบ้านที่สามารถสังเกตความแปรปรวนของสภาพดิน ฟ้า อากาศ รู้ว่าจะเกิดฝนหนัก ลมแรง ทะเลบ้า ไฟคะนอง น้ำท่วมใหญ่ เกิดภัยแล้ง ไฟป่า หรือภูมิปัญญาในการโค่นไม้ใหญ่ โดยสามารถบังคับให้ล้มพาดในทิศทางที่ต้องการได้

6.3) ภูมิปัญญาการรวมพลังและการพึ่งพิง เช่น ภูมิปัญญาการร่วมแรงแบ่งประโยชน์ เช่น การทำนารวม การทำสวนรวม คือ ร่วมกันทำนาหรือทำสวนในที่แปลงเดียวกัน ทุกคนที่ทำมีสิทธิเก็บกินเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันทำร่วมกันใช้

(7) ภูมิปัญญาทำและใช้ศาสตราวุธ เช่น การทำมีดพร้าของชาวใต้ ซึ่งใช้สำหรับงานลับ ฟัน แต่งเติมสวน และใช้ต่อสู้ได้อีกด้วย

(8) ภูมิปัญญาการดูแลบำรุงรักษาชีวิตและทรัพย์สิน การให้ความสำคัญต่อสตรีและเด็กจึงปรากฏความเชื่อ เช่น ห้ามหญิงมีครรภ์นั่งขวางบันไดหรือประตู มิฉะนั้นลูกจะไม่สมบูรณ์ เป็นต้น

2) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการสร้าง พิทักษ์ฐานะ และอำนาจ ผู้คนทุกหมู่เหล่าย่อมอาศัยฐานะและอำนาจ เพื่อช่วยในการดำรงชีวิต ทั้งนี้ย่อมแตกต่างกันไปตามโครงสร้างของสังคม ชีตจำกัดของการศึกษาขีดความเจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและยุคสมัยโดยภูมิปัญญา

กลุ่มนี้มีทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและตำแหน่งหน้าที่ อาจจำแนกได้ดังนี้

- (1) ภูมิปัญญาการสร้างและการขยายฐานอำนาจ ภูมิปัญญาที่เด่นชัดคือ ขยายวงศาอาณาเขตให้ได้มากๆ เพื่อจะได้พวกพ้องและเพิ่มแรงงาน
- (2) ภูมิปัญญาการรักษาฐานะและอำนาจ เป็นการบำเพ็ญบุญบารมีเพื่อผลบุญอำนาจวาสนา เป็นภูมิปัญญาที่อาศัยหลักคุณธรรม โดยให้ทำแต่กรรมดี
- (3) ภูมิปัญญาการจัดการเพื่อสาธารณประโยชน์ คือ ภูมิปัญญาที่ก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกัน เช่น การร่วมกันกำหนดการสัญจรระหว่างหมู่บ้าน การร่วมกับหาเงินบำรุงวัด เป็นต้น
- (4) เพื่อที่เป็นการสร้างสรรค์พิเศษ คือ สิ่งที่เป็นปัญญาชนชาวบ้าน ใช้วิสัยทัศน์เฉพาะตัว สร้างสรรค์ขึ้นต่างจากกลุ่มอื่น เช่น ภูมิปัญญาที่ให้ตระหนักว่า นักปราชญ์เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่ายิ่ง

ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540) จำแนกประเภทหรือสภาพของภูมิปัญญาชาวบ้าน ไว้ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาด้านการเกษตร
- 2) ภูมิปัญญาด้านเศรษฐกิจ
- 3) ภูมิปัญญาด้านศาสนา คุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ความเชื่อ
- 4) ภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้าน
- 5) ภูมิปัญญาด้านศิลปะ
- 6) ภูมิปัญญาด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม
- 7) ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม

สุรเชษฐ์ จิตตะวิภูต (2542, น.43) ได้แบ่งประเภทและลักษณะภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

- 1) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบการผลิตหรือการประกอบอาชีพซึ่งมีลักษณะการประกอบอาชีพแบบพุทธเกษตรกรรมหรือการประกอบอาชีพที่มีลักษณะจัดความสมดุลสอดคล้องกับธรรมชาติ มุ่งการพึ่งพาตนเองเป็นกระแสหลักมากกว่าการพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอก ได้แก่ การทำสวนเกษตร การทำเกษตรผสมผสานและการทำเกษตรธรรมชาติ
- 2) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับระบบสังคมหรือการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่ง ได้แก่ ความเชื่อ คำสอน ค่านิยม ประเพณีที่แสดงออกในแบบแผนการดำเนินชีวิต
- 3) ภูมิปัญญาเกี่ยวกับการจัดความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติหรือสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การรักษาป่าไม้ชุมชน การรักษาโรคด้วยสมุนไพร

จากประเภทของภูมิปัญญาชาวบ้านที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทยที่ครอบคลุมในทุกๆ ด้าน และมีผลต่อการดำรงอยู่ของสังคมจึงจำเป็นต้องพยายามอนุรักษ์ไว้ให้คงอยู่กับสังคมไทยตลอดไป ในส่วนของชุมชนบ้านประทุนจัดอยู่ในประเภทภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับเครื่องนุ่งห่ม การทอผ้าเพื่อสวมใส่จนพัฒนามาเป็นเพื่อการจำหน่าย และหากจำแนกตามสภาพบริบทของหมู่บ้าน ชุมชนบ้านประทุนจัดอยู่ในประเภทภูมิปัญญาด้านการจัดการทรัพยากรและการพัฒนาหมู่บ้านควบรวมกับภูมิปัญญาด้านศิลปะ คือการรังสรรค์การทอผ้าด้วยความประณีตและพิถีพิถันในทุกรายละเอียด นอกจากนี้ การพัฒนาภูมิปัญญาก็เป็นสิ่งที่สำคัญไม่ต่างจากการอนุรักษ์หรือการสืบทอด โดยวิจิต นันทสุวรรณ (2538) ได้นิยามไว้ว่า การพัฒนาภูมิปัญญา เป็นกระบวนการคิดการจัดการผลผลิตผลิตภัณฑ์ และทรัพยากรทุกชั้นตอน เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการเรียนรู้ของชุมชน ในลักษณะของวิสาหกิจชุมชน มีกิจกรรมดังนี้

- 1) การแปรรูปหรือการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากผลผลิตของชุมชน เพื่อการพึ่งตนเองและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์
- 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากทรัพยากรและภูมิปัญญาของชุมชน ในการวิจัยนี้คือภูมิปัญญาเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนเกาะเกร็ด
- 3) การพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อตอบสนององการพึ่งตนเองขององค์กรชุมชนและเครือข่าย
- 4) การพัฒนาระบบตลาด การบริการและสวัสดิการ เช่น มีร้านค้า ศูนย์สาธิต เป็นต้น

การพัฒนาภูมิปัญญาจึงเป็นเรื่องของการพึ่งตนเองสร้างระบบทางเศรษฐกิจระดับฐานรากของสังคมไทย ปัจจัยที่มีผลต่อพัฒนาการภูมิปัญญาชาวบ้าน มีดังนี้ คือ ภูมิปัญญาชาวบ้านมีกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอดถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน แล้วพัฒนาเลือกสรรปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญ สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาชีวิตได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญาที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด (กฤษณา วงษาสันต์และคณะ, 2542, น.258-259) มีปัจจัยดังนี้

- 1) ความรู้เดิมในเรื่องนั้นๆ ผสมผสานกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ
- 2) การสั่งสม การสืบทอดของความรู้ในเรื่องนั้น
- 3) ประสบการณ์เดิมที่สามารถเทียบเคียงกับเหตุการณ์หรือประสบการณ์ใหม่
- 4) สถานการณ์ที่ไม่มั่นคง หรือมีปัญหาที่ยังหาทางออกไม่ได้
- 5) รากฐานทางพุทธศาสนา วัฒนธรรมและความเชื่อ

ในการทำงานเดียวกันภูมิปัญญาชาวบ้านการทอผ้าไหมโสร่งทางกระรอกของชุมชนบ้านประทุนมีปัจจัยมีผลต่อการพัฒนาคือการสืบทอดการทอผ้าที่เป็นความรู้เดิมผสมผสานกับความรู้ใหม่เพื่อเพิ่มมูลค่าและความต้องการของผู้บริโภคเพื่อแก้ปัญหาชุมชนที่ประสบอยู่ เช่น ทำให้คนมีงานทำมีรายได้เพิ่มขึ้น ทำให้ครอบครัวอบอุ่น เกิดความสามัคคีในหมู่คณะเป็นต้น จะเห็นได้ว่าการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้านมีส่วนทำให้ชุมชนมีศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมมากขึ้น

พัทธา สายหนู (2534) ได้ให้แนวทางการพัฒนาภูมิปัญญาชาวบ้าน ให้ความหมายพอสังเขป ดังนี้

- 1) การพัฒนา คือ การทำให้ดีขึ้น
- 2) วัฒนธรรม คือ เครื่องมืออุปกรณ์การดำรงชีวิตของหมู่คณะ
- 3) ภูมิปัญญา คือ ความรู้ความคิดที่ได้สั่งสมไว้
- 4) ชาวบ้าน คือ คนธรรมดาหรือสามัญชน
- 5) ศักยภาพ คือ พลังอำนาจหรือความสามารถที่จะนำออกมาใช้ได้
- 6) ชุมชน คือ กลุ่มคนที่อยู่รวมในบริเวณเดียวกัน และมีกิจกรรมปกติของชีวิตเกี่ยวข้องกับผูกพันกัน

การพัฒนา หมายถึง การทำให้ดีขึ้น การพัฒนาภูมิปัญญา หมายถึงการประยุกต์ต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิมให้ดีขึ้น เหมาะสมตามสภาพเงื่อนไขของชีวิตในยุคสมัยปัจจุบันและอนาคต แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคำว่าพัฒนามกลายเป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายจึงทำให้กลายเป็นคำที่มีความหมายที่แตกต่างกันออกไปเพราะขึ้นอยู่กับผู้ใช้ว่าจะให้ความหมายเน้นในเรื่องอะไร ในปัจจุบันจึงยังไม่มีคำนิยามอันเป็นสากลที่ยอมรับกันโดยทั่วไป นักวิชาการสาขาต่างๆ ได้ให้ความหมายของการพัฒนาเอาไว้ทั้งที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันออกไป การพัฒนาหมายถึงความเจริญก้าวหน้าโดยทั่วไป เช่น การพัฒนาหน่วยงาน ชุมชนหรือประเทศ คือการทำให้สิ่งเหล่านั้นดีขึ้น เจริญขึ้นสนองความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ได้ดียิ่งขึ้น หรืออาจกล่าวได้ว่า “การพัฒนา” เป็นกระบวนการของการเคลื่อนไหวยจากสภาพที่ไม่น่าพอใจไปสู่สภาพที่น่าพอใจ การพัฒนาเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอไม่หยุดนิ่ง นอกจากนี้ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นยังเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการอนุรักษ์ หมายถึง การรักษาสິงที่ดั่งเดิมไว้ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหายไปโดยใช้กระบวนการหรือวิธีการต่างๆ ที่เหมาะสม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของภูมิปัญญานั้นๆ การที่ชนชาติและเผ่าพันธุ์ต่างๆ อยู่รอดมาได้ถึงทุกวันนี้เพราะคุณค่าอันเป็นพื้นฐานแห่งการดำรงชีวิต สามารถรักษาสอดคล้องระหว่างความสัมพันธ์ของมนุษย์กับ

สภาพแวดล้อมกับผู้คนในสังคมเดียวกันและกับสังคมอื่นๆ ความสมดุลดังกล่าวยังคงอยู่และถ่ายทอดสืบต่อกันมาบางส่วนอาจหายไป แต่ก็มีสิ่งใหม่ๆ เกิดขึ้นแทน การถ่ายทอดสืบสานมีลักษณะทั้งทางตรงและทางอ้อม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสามารถจำแนกออกเป็นวิธีการกว้างๆ ได้ 3 วิธี คือ

1) วิธีถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก เนื่องจากเด็กเป็นวัยที่เรียนรู้โลกรอบๆ ตัวเอง กิจกรรม การถ่ายทอดจึงเป็นเรื่องง่ายๆ ไม่ซับซ้อน สนุกสนาน และดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การทดลองทำหรือเข้าร่วมปรากฏการณ์ ตลอดจนการเล่นปริศนาคำทาย โดยสามารถจัดกิจกรรมได้ทั้งระดับครอบครัว ชุมชน สังคมท้องถิ่นและโรงเรียน

2) วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่างๆ มานานพอสมควรแล้ว และเป็นวัยทำงานวิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรงหรือบอกเล่าโดยผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามธรรมเนียม ประเพณีท้องถิ่นต่างๆ ดังจะเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีการแต่งงานของทุกท้องถิ่นจะมีขั้นตอนผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาว วิธีถ่ายทอดในรูปแบบบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของลิเก ลำตัด โน้รา เพลงบอก หลังตะลุง ภาควัฒน์ หนังสือตะลุงภาคอีสาน (หนังสือประโมทัย) กลอนลำ คำผญา คำสอของภาคอีสาน คำขอของภาคเหนือ เป็นต้น

3) วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชน ในยุคปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว วิธีการถ่ายทอดโดยผ่านทางสื่อสารมวลชนทุกสาขา ไม่ว่าจะเป็น หนังสือเอกสาร สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต ซีดีรอม และอื่นๆ จนทำให้เกิดการเลือกสรรรับหรือไม่รับ การถ่ายทอดรูปแบบที่หลากหลายสะดวกต่อผู้บริโภคมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541, น.93) ได้กล่าวถึง กรณีศึกษาชุมชนภาคใต้ จังหวัดสงขลา พบว่า กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิธีการต่างๆ ขึ้นอยู่กับว่าจะใช้กับกลุ่มเป้าหมายใด วิธีใด หรือหลายๆ วิธีรวมกัน ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) การทำให้ดูเป็นตัวอย่าง เป็นวิธีการถ่ายทอดของผู้อาวุโสหรือผู้เฒ่าผู้แก่ทำเป็นตัวอย่างแก่คนในครอบครัว ญาติพี่น้องและคนในชุมชนเดียวกัน

2) การคิดร่วมกัน เป็นการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้แสดงความรู้สึกรวมและความคิดเห็นต่อประเด็นต่างๆ อย่างมีเหตุผลเป็นธรรมชาติเปิดโอกาสให้ถ่ายทอดภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน

3) การสร้างกิจกรรมหรือการทำงานร่วมกัน โดยการขยายเครือข่ายระดับบุคคล ระดับกลุ่มให้ได้มากเพราะได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญาอย่างหลากหลายและนำมาพัฒนากิจกรรมที่กระทำอยู่

4) การบรรยาย สัมมนาหรือเวทีชาวบ้าน เป็นกิจกรรมสำคัญอีกอย่างหนึ่งสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิเคราะห์และสังเคราะห์ประสบการณ์ของชาวบ้านร่วมกัน อันจะส่งผลให้สมาชิกของชุมชนมีความรู้ความสามารถสูงขึ้น

ลักษณะการถ่ายทอดภูมิปัญญาในอดีตตามรูปแบบใหญ่ๆ อาจแบ่งได้เป็น 2 รูปแบบ คือ แบบเป็นลายลักษณ์อักษร และแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร แบบเป็นลายลักษณ์อักษรนั้น ในอดีตส่วนใหญ่ได้จารึกหรือเขียนในใบลาน หรือสมุดข่อย ส่วนในปัจจุบันการสื่อสารมวลชน การคมนาคมเทคโนโลยี ความเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาชาวบ้านผ่านทางสื่อมวลชนทุกสาขา เช่น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และอื่นๆ เป็นต้น ส่วนแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้นดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

การอนุรักษ์ภูมิปัญญา คือ การส่งทอดความรู้ ความเข้าใจ จากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง ซึ่งมีลักษณะเป็นลายลักษณ์อักษรและไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยมีองค์ประกอบในการถ่ายทอด คือ

- 1) ความเชื่อ ความคิด ความเข้าใจ อุดมการณ์ต่างๆ
- 2) ขนบธรรมเนียม ประเพณี ซึ่งแสดงออกมาในรูปพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีแต่งงาน พิธีการตั้งศพ การแต่งกาย เป็นต้น
- 3) สิ่งประดิษฐ์ที่มีรูปร่าง สามารถจับต้องได้เช่น ผลผลิตทางศิลปกรรม งานฝีมือ และองค์วัตถุที่ไม่มีรูปร่างเป็นเครื่องแสดงสัญลักษณ์ ความหมายต่างๆ เช่น ภาษา เป็นต้น

จากการศึกษาแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น ทั้งนี้ เพราะว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นสรรพวิชาความรู้ที่ชุมชนใช้แก้ปัญหาหรือจรรโลงชีวิตไม่ว่าจะเป็นการส่งสมความรู้ มีการประยุกต์หรือนำความรู้ที่ได้รับจากภายนอกดังเช่น ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่ได้เรียนรู้การทอผ้าจากอำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมาแล้วนำมาปรับใช้ให้เข้ากับตนเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้สาธารณะที่คนส่วนใหญ่สามารถนำไปใช้ได้ หากแต่จะอย่างไรให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นสามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนและมั่นคง การพัฒนาคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้มีอิสรภาพทางความคิด มีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถวิเคราะห์และพิจารณาการพัฒนาตนเองในรูปแบบใหม่ๆ ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการทำให้คนในชุมชนสามารถพัฒนา

ศักยภาพของตนเองและสามารถประยุกต์ความรู้ที่มีได้อย่างชาญฉลาด มีการปรับใช้อย่างเหมาะสมให้เข้ากับยุคปัจจุบัน น่าจะเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นยังอยู่รอดอย่างยั่งยืนทั้งปัจจุบันและอนาคต

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของการรับรู้ (Perception) เอาไว้ดังนี้

George Herbert Meed (อ้างถึงใน นภดล มโนงาม, 2548, น.46) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า ครอบคลุมไปถึงอิทธิพลที่ได้รับจากสังคมด้วย ไม่ได้เกิดจากจิตประสาทส่วนเดียว แต่การรับรู้เกิดจากอิทธิพลทางสังคมหรือสิ่งแวดล้อมของมนุษย์ ซึ่งหมายถึงระบบสังคมและวัฒนธรรมด้วย

โยธิน ศันสนยุท และอื่นๆ (อ้างถึงใน จิราวรรณ ยืนยง, 2546, น.26) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า คือการรับรู้สิ่งเร้าภายนอกผ่านความรู้สึก โดยเข้ามาทางประสาทสัมผัสแล้วนำมาแปลค่าแสดงเป็นพฤติกรรมออกมาให้เห็นหรือรับรู้และเข้าใจ เพราะในห้วงทดลองสามารถที่จะศึกษาสิ่งเร้าโดยเฉพาะ เป็นการแยกสิ่งเร้าออกจากสภาพในชีวิตจริง

สุวีร์ มิลินทรากรู (อ้างถึงใน จิราวรรณ ยืนยง, 2546, น.26) ให้ความหมายของการรับรู้ว่า คือ การแปลความหรือให้ความหมายกับสิ่งที่บุคคลได้รับโดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 เมื่อเกิดการรับรู้ในตัวบุคคลแล้วจึงนำไปสู่การกระทำสิ่งต่างๆของบุคคล โดยอาศัยความรู้ดั้งเดิมและประสบการณ์เป็นเครื่องช่วยและการรับรู้ที่เกิดขึ้นนี้จะต้องผ่านกระบวนการรับรู้ภายในตัวบุคคลทุกครั้ง

จะเห็นได้ว่า เมื่อเกิดสิ่งเร้ามากระตุ้นประสาทสัมผัส เราจะมีการแปลความหมายของการสัมผัสนั้นและสมองก็จะสั่งการให้มีปฏิกิริยาตอบสนองออกไป ตามปกติแล้วสิ่งเร้าที่เข้ามานั้นไม่ได้เข้ามาที่ละอย่างแต่จะเข้ามาพร้อมๆกันหลายๆประเภทและในเวลาเดียวกัน ซึ่งการตอบสนองก็จะไม่ตอบสนองต่อสิ่งเร้าทุกชนิดที่เข้ามาสู่ประสาทสัมผัส นอกจากนี้ การรับรู้ยังหมายถึง การเลือกเฟ้นที่จะรับรู้สิ่งเร้าบางชนิดและไม่สนใจสิ่งเร้าอื่นๆด้วย การรับรู้จะมีความหมายเพียงใดนั้นย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายๆอย่างๆ แต่ที่สำคัญคือ การจดจำจากประสบการณ์เดิมของบุคคล กล่าวคือ เมื่อได้เห็น ได้ยิน ได้สัมผัสกับสิ่งใดก็ตาม ก็จะมีการเปรียบเทียบกับสิ่งที่เคยเรียนรู้มา ซึ่งถ้าสิ่งเร้าใหม่มีลักษณะใกล้เคียงกับสิ่งที่รู้มาในอดีตก็จะเกิดการจดจำหรือจัดให้อยู่กลุ่มเดียวกัน จึงกล่าวได้ว่า การเรียนรู้จากประสบการณ์ใน

อดีตมีบทบาทต่อการรับรู้ในปัจจุบันของคุณคนเป็นอย่างมาก โดยสรุปแล้ว ความหมายของการรับรู้ คือ การแปลความหมายของสิ่งที่บุคคลได้รับจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 แล้วทำการเปรียบเทียบกับประสบการณ์เดิมจึงแสดงออกมาให้เห็นว่ารับรู้หรือเข้าใจ

2.3.1 องค์ประกอบของการรับรู้

จำเนียร ชวงโชติ (2526, น.19) กล่าวว่า การรับรู้เป็นกระบวนการ ประกอบด้วยหลักสำคัญ 3 ประการ คือ

ประการแรก การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของสิ่งเร้า ซึ่งไปกระตุ้นอวัยวะรับสัมผัสให้เกิดการทำงานขึ้น และส่งรายละเอียดไปยังประสาทสัมผัสเพื่อส่งต่อไปยังสมอง กระบวนการนี้เรียกว่า การสัมผัส

ประการที่สอง การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับข้อมูลและรายละเอียดต่างๆที่มนุษย์จะได้รับและนำมาผสมกับข้อมูลอื่นๆ กระบวนการนี้ เรียกว่า การรับรู้ (Perception)

ประการที่สาม การรับรู้ต้องเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะและคุณสมบัติของผู้รับรู้อันหมายถึง ประสบการณ์เดิม ทักษะสติ บุคลิกภาพและอื่นๆของผู้รับรู้ เช่น การเอาใจใส่ (Attention)

2.3.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้

พชันี กรกวิน (อ้างถึงใน ศิริชัย ไตรสารศรี, 2539, น.12) ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ ดังนี้

1) คุณสมบัติของผู้รับรู้ บทบาทของคุณสมบัติภายในของผู้รับรู้มีส่วนในการรับรู้อย่างมาก เพราะบอกแนวโน้มว่าจะเกี่ยวข้องกับสภาวะที่เป็นจริงของสิ่งเร้าอย่างไร คุณสมบัติเหล่านั้น ได้แก่ ความต้องการ ทักษะสติ บุคลิกภาพและการปรับตัวของคุณคน

2) การใส่ใจ เกิดจากการมีสิ่งเร้าที่มีลักษณะผ่านเข้ามา ร่างกายเกิดความพร้อมและตอบสนองเนื่องจากการใส่ใจทำให้คนได้ยินได้เห็นสิ่งนั้นเสมอ ความใส่ใจอาจเกิดจากสภาพสิ่งภายนอกและภายในที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคุณคน

3) การเตรียมพร้อมในการรับรู้ ความพร้อมในการรับรู้จะเกิดขึ้นก่อนมีสิ่งเร้ามากระตุ้น การเตรียมพร้อมจะช่วยให้คุณคาดการณ์ล่วงหน้าในสิ่งที่เกิดขึ้นและเตรียมตัวเองอย่างเต็มที่ และแสดงปฏิกิริยาตอบสนองให้เหมาะสมกับสถานการณ์นั้นๆ

4) บุคลิกภาพของคุณคน บุคลิกที่สำคัญต่อการรับรู้ทางสังคม ได้แก่ บุคคลที่มีนิสัยชอบสังคม (Extrovert) และเป็นบุคคลที่ชอบเก็บตัว (Introvert) บุคคลที่มองโลกในแง่ดีย่อมเห็นแต่ส่วนดีหรือวัตถุที่มีลักษณะเป็นสองนัยต่างกัน

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้ของคนมี 2 ประการ คือ

ประการแรก บทบาทของปัจจัยภายนอก ได้แก่ คุณสมบัติภายในของผู้รับรู้ เช่น ความต้องการของแรงขับ คุณค่า ความสนใจ เป็นต้น

ประการที่สอง บทบาทปัจจัยสังคมภายใน ได้แก่ ความยึดมั่น ความเชื่อถือ คำแนะนำ คำสอนที่ได้รับกันต่อๆมา ทั้งหมดนี้มีอิทธิพลที่ทำให้การรับรู้ที่บุคคลมีต่อเรื่องราว เหตุการณ์ภาวะแวดล้อมต่างๆก็มีความแตกต่างกัน

2.3.3 การนำความรู้เรื่องการรับรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ชาญชัย อาจินสมาจาร (2521, น. 84-85) กล่าวถึง การรับรู้ว่าการรับรู้มีบทบาทอันสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของเอกัตบุคคลในองค์กรหรือชุมชน การรับรู้ของคนมักจะนำไปสู่การกระทำ ถ้าหากการรับรู้ของเราตรงกับความคาดหวังของชุมชน ผลที่เกิดขึ้นก็จะมีพฤติกรรมร่วมกัน แสดงถึงความเป็นกลุ่มก้อน ถ้าการรับรู้ของเราไม่ตรงกับความคาดหวังของชุมชนส่วนใหญ่ อาจจะไปสู่พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การทำงานก็จะไม่มีประสิทธิผล

จากการศึกษาแนวคิดการรับรู้ สามารถนำไปอธิบายในการศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมของประชาชนในชุมชนเพื่อนำไปพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาศักยภาพของตนเอง รวมถึงการอธิบายการรับรู้ของประชาชนในชุมชนบ้านประทุนซึ่งมีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับการได้รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ หรือมีโอกาสในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากน้อยเพียงใด

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ ทักษะและพฤติกรรม (KAP)

เป็นแนวคิดซึ่งให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ของสามตัวแปร คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Attitude) และการยอมรับปฏิบัติ (Practice) เป็นแนวคิดที่อธิบายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการให้ความรู้ผู้รับสารเพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติอันจะนำไปสู่พฤติกรรมหรือการปฏิบัติในที่สุด การเปลี่ยนแปลงทั้งสามประเภนี้เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง กล่าวคือ เมื่อผู้รับสารได้รับสารก็จะทำให้เกิดความรู้ เมื่อเกิดความรู้ขึ้นก็มีผลทำให้เกิดทัศนคติและขั้นสุดท้ายคือการก่อให้เกิดการกระทำ ทฤษฎีนี้อธิบายการสื่อสารหรือสื่อมวลชนว่าเป็นตัวแปรต้นที่สามารถเป็นตัวนำการพัฒนาเข้าไปสู่ชุมชนได้ ด้วยการอาศัย KAP เป็นตัวแปรตามในการวัดความสำเร็จของการสื่อสารเพื่อการพัฒนา (สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร, 2533, น.118)

สื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการนำข่าวสารต่างๆไปเผยแพร่เพื่อให้ประชาชนในสังคมได้รับทราบว่า ในขณะนี้มีปัญหาอะไร เมื่อประชาชนรับทราบข่าวสารนั้นๆย่อมก่อให้เกิดทัศนคติและเกิดพฤติกรรมต่อไป ซึ่งมีลักษณะสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ นับว่าการสื่อสารนั้นมีบทบาทสำคัญในการดำเนินโครงการต่างๆให้บรรลุผลสำเร็จตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ ทฤษฎี KAP มีองค์ประกอบดังนี้

2.4.1 แนวคิดความรู้ (Knowledge)

เป็นการรับรู้เบื้องต้นซึ่งบุคคลส่วนมากจะได้รับประสบการณ์โดยการเรียนรู้จากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า แล้วจัดระบบเป็นโครงสร้างของความรู้ที่ผสมผสานซึ่งสอดคล้องกับสภาพจิตใจของตนเอง ความรู้จึงเป็นกระบวนการภายใน อย่างไรก็ตามความรู้อาจส่งผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกของมนุษย์ได้และผลกระทบที่ผู้รับสารเชิงความรู้ในทฤษฎีการสื่อสารนั้นอาจปรากฏได้จากสาเหตุ 5 ประการ คือ

2.4.1.1 การตอบข้อสงสัย (Ambiguity Resolution) การสื่อสารมักจะสร้างความสับสนให้สมาชิกในสังคม ผู้รับสารจึงมักแสวงหาสารสนเทศโดยอาศัยสื่อเพื่อตอบข้อสงสัยและความสับสนของตน

2.4.1.2 การsturกรรม เพื่อสร้างทัศนคติ (Attitude Formation) ผลกระทบเชิงความรู้ต่อการปลูกฝังทัศนคตินั้น ส่วนมากนิยมใช้กับสารสนเทศที่เป็นนวัตกรรม เพื่อสร้างทัศนคติให้คนยอมรับการแพร่ำนวัตกรรมนั้นๆ

2.4.1.3 การกำหนดวาระ (Agenda Setting) เป็นผลกระทบเชิงความรู้ที่สื่อกระจายออกไปเพื่อให้ประชาชนตระหนักและผูกพันกับประเด็นวาระที่สื่อกำหนดขึ้น หากตรงกับภูมิหลังของปัจเจกชนและค่านิยมของสังคมแล้ว ผู้รับสารจะเลือกข้อมูลนั้น

2.4.1.4 การพอกพูนระบบความเชื่อ (Expansion of Belief System) การสื่อสารสังคมมักกระจายความเชื่อ ค่านิยมและอุดมการณ์ต่างๆไปสู่ประชาชน จึงทำให้ผู้รับสารรับทราบระบบความเชื่อที่หลากหลายและลึกซึ้งไว้ในความเชื่อของตนมากขึ้นไปเรื่อยๆ

2.4.1.5 การรู้แจ้งต่อค่านิยม (Value Clarification) ความขัดแย้งในเรื่องค่านิยมและอุดมการณ์เป็นภาวะปกติของสังคม สื่อมวลชนที่นำเสนอข้อเท็จจริงในประเด็นเหล่านี้ ย่อมทำให้ประชาชนผู้รับสารเข้าใจถึงค่านิยมเหล่านั้นชัดเจนขึ้น

การเกิดความรู้ไม่ว่าจะระดับใดก็ตาม ย่อมมีความสัมพันธ์กับความรู้สึกนึกคิดซึ่งเชื่อมโยงกับการเปิดรับข่าวสารของบุคคลนั้นๆ รวมไปถึงประสบการณ์และลักษณะทางประชากร (การศึกษา เพศ อายุ ฯลฯ) ของแต่ละคนที่เป็นผู้รับข่าวสาร ถ้าประกอบกับการที่บุคคลมีความ

พร้อมในด้านต่างๆ เช่น มีการศึกษา มีการเปิดรับข่าวสารก็จะมีความรู้ในเรื่องนั้นๆ และสามารถเชื่อมโยงความรู้นั้นเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ รวมถึงสามารถวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลได้ต่อไป นอกจากนี้ยังมีการวัดระดับความรู้ โดยสามารถวัดระดับความรู้ออกเป็น 4 ระดับ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2534, น. 29) ดังนี้

- 1) ความรู้ระดับต่ำ ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากการเดาหรือภาพลวงตา
- 2) ความรู้ระดับธรรมดา ได้แก่ ความรู้ทางประสาทสัมผัสหรือความเชื่อที่สูงกว่าแต่ยังไม่แน่นอน
- 3) ระดับสมมติฐาน ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากความคิดหรือความเข้าใจซึ่งไม่ได้เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความรู้ขั้นนี้ถือเป็นขั้นสมมติฐานเพราะเกิดจากคำนิยามและสมมติฐานที่ไม่ได้พิสูจน์
- 4) ระดับเหตุผล ได้แก่ ความรู้จากตรรกวิทยาเป็นความรู้ที่ทำให้มองเห็นภาพหรือมองว่าเป็นเอกภาพ

นอกจากนี้ยังมีเครื่องมือในการวัดความรู้ เนื่องจากความรู้คือความสามารถทางพุทธิปัญญา ซึ่งแบ่งได้หลายระดับดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้นดังนั้นการวัดความรู้จึงวัดความสามารถในทุกๆระดับ เครื่องมือในการวัดความรู้จะต้องอาศัยแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ (Achievement Test) ที่จะเป็นการวัดความสามารถทางปัญญาและทักษะต่างๆ ตลอดจนสมรรถภาพด้านต่างๆที่ได้รับจากการเรียนรู้ในอดีต ยกเว้นการวัดทางร่างกาย สรุปได้ว่า ความรู้ หมายถึง ความสามารถทางด้านสติปัญญาของบุคคลที่แสดงออกโดยการจำการระลึกได้เกี่ยวกับข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎเกณฑ์ โครงสร้างและวิธีต่างๆ ซึ่งความรู้มีความสำคัญต่อการเกิดทัศนคติภายหลังการรับรู้ โดยแบ่งระดับความรู้ออกเป็น 6 ระดับ จากง่ายสู่สิ่งซับซ้อนและจากรูปธรรมสู่นามธรรม ได้แก่ ความรู้ ความจำ ความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ความรู้แต่ละชนิดและการประเมินค่า โดยมีเครื่องมือที่ใช้วัดความรู้แต่ละชนิดเหมาะสมตามคุณลักษณะที่แตกต่างกัน

2.4.2 แนวคิดเกี่ยวกับทัศนคติ (Attitude)

Eysenck and Arnold (1972, p.199-201) ได้อธิบายทัศนคติในแง่ของจิตวิทยาว่า ทัศนคติเป็นตระหนักเป็นความสัมพันธ์ของความสำนึก (Consciousness) และเจตคติ (Attitude) ทัศนคติเป็นภาวะของจิตใจ ซึ่งไม่อาจแยกเป็นความรู้สึกหรือความคิดเพียงอย่างเดียวได้โดยเด็ดขาด

ประภาเพ็ญ สุวรรณ (2526, น. 14) ได้ให้ความหมายของทัศนคติไว้ว่า การที่บุคคลถูกคิดได้หรือการเกิดขึ้นในความรู้สึกว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่ง ซึ่งการรู้สึกว่ามีหรือ

เป็นความรู้สึกที่เกิดในภาวะของจิตใจแต่ไม่ได้หมายความว่า บุคคลนั้นสามารถจำได้หรือระลึกได้ถึงลักษณะบางอย่างของสิ่งนั้น

จากการให้ความหมายของทัศนคติของนักวิชาการข้างต้น สามารถอธิบายความหมายของทัศนคติได้ว่า ทัศนคติคือการที่บุคคลถูกคิดหรือรู้ได้ว่ามีสิ่งหนึ่ง เหตุการณ์หนึ่ง หรือสถานการณ์หนึ่ง โดยที่ไม่ได้หมายความว่าต้องระลึกได้หรือจำได้ ซึ่งอาจนำไปสู่การปฏิบัติหรือไม่ก็ได้

การแสดงออกทางทัศนคติสามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท คือ

1) ทัศนคติในทางบวก (Positive Attitude) คือความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ดีหรือยอมรับ มีความพอใจ

2) ทัศนคติในทางลบ (Negative Attitude) คือการแสดงออกหรือความรู้สึกต่อสิ่งแวดล้อมในทางที่ไม่พอใจ ไม่ดี ไม่ยอมรับ ไม่เห็นด้วย

3) การไม่แสดงออกทางทัศนคติ หรือมีทัศนคติเฉยๆ คือมีทัศนคติเป็นกลาง อาจจะเป็นเพราะว่าไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ

4) การก่อตัวของทัศนคติ (The Formation of Attitude) การเกิดทัศนคติแต่ละประเภทนั้นจะก่อตัวขึ้นมาและเปลี่ยนแปลงไปได้เนื่องจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน ซึ่งในความเป็นจริง ปัจจัยต่างๆของการก่อตัวของทัศนคติไม่ได้มีการเรียงลำดับตามความสำคัญแต่อย่างใด ทั้งนี้เพราะแต่ละปัจจัยมีความสำคัญแตกต่างกัน เช่น พื้นฐานของแต่ละบุคคล ภูมิหลังสิ่งแวดล้อมทางสังคม บุคลิกภาพ

2.4.3 แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรม (Practice or Behavior)

พฤติกรรมหรือในบางครั้งอาจเรียกว่าการยอมรับปฏิบัติหรือการมีส่วนร่วมของบุคคลในกิจกรรมต่างๆ โดยมีผู้ให้ความหมายของคำดังกล่าวไว้ดังนี้

สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร (2533) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมเป็นการแสดงออกของบุคคลโดยมีพื้นฐานมาจากความรู้และทัศนคติของบุคคล การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันเนื่องมาจากการมีความรู้และทัศนคติที่แตกต่างกัน ความแตกต่างกันในการแปลสารที่ตนเองได้รับ จึงก่อให้เกิดประสบการณ์ที่แตกต่างกันโดยมีผลกระทบต่อพฤติกรรมของบุคคล

อรวรรณ ปิลาณันโธวาท (2542) ให้ความหมายว่า พฤติกรรมใดๆของคนเราส่วนใหญ่จะตามปกติมักเกิดทัศนคติของบุคคลนั้น ทัศนคติจึงเปรียบเสมือนกับเครื่องควบคุมการกระทำ

ของบุคคลนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงพฤติกรรมส่วนใหญ่ของคนเรา จึงจำเป็นต้องศึกษาเรื่องทัศนคติอย่างลึกซึ้ง

พฤติกรรมที่ถูกโน้มน้าวใจด้วยการสื่อสารนั้น อาจเกิดจากกระบวนการเรียนรู้หรือการตอบสนองต่อสื่อ ซึ่งในบางครั้งสื่อพยายามที่จะสื่อสารไปยังบุคคล พยายามทำให้บุคคลมีพฤติกรรมเพื่อส่วนรวมหรือเพื่อผู้อื่น ซึ่งเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการปลูกจิตสำนึกของผู้รับสาร ไม่ใช่เกิดจากการครอบงำของผู้ส่งสารแต่เพียงอย่างเดียว โดยทั่วไปการโน้มน้าวพฤติกรรมการสื่อสารสามารถเกิดขึ้นได้ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคล กลุ่ม สังคม ซึ่งการโน้มน้าวพฤติกรรมของการสื่อสารสังคมอาจผ่านสื่อ โดยมีวิธีการ ดังนี้

- 1) การปลุกเร้าอารมณ์ (Emotional Arousal) เพื่อให้เกิดความตื่นเต้นเร้าใจในการติดตาม
- 2) ความเห็นอกเห็นใจ (Empathy) การแสดงความอ่อนโยน เสียสละ และความกรุณาปรานี
- 3) การสร้างแบบอย่างขึ้นในใจ (Internalized Norms) การสร้างมาตรฐานอย่างหนึ่งขึ้นเพื่อให้มาตรฐานนั้นปลูกศรัทธาและเป็นตัวอย่างแก่ผู้รับสารที่ต้องปฏิบัติตาม
- 4) การให้รางวัล (Reward) เช่น การลดแลกแจกแถมในการโฆษณา เพื่อเป็นการจูงใจให้ซื้อสินค้า ซึ่งผลของการโน้มน้าวใจด้วยวิธีการดังกล่าวนี้ สามารถก่อให้เกิดพฤติกรรมพื้นฐานได้คือ การกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมใหม่หรือมีพฤติกรรมที่ต่อเนื่อง (Activation) และหยุดยั้งพฤติกรรมเก่าๆ (Deactivation) ทั้งการกระตุ้นและการหยุดยั้ง เป็นพฤติกรรมพื้นฐานที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่นๆตามมา

ในบางครั้ง เมื่อความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยอิทธิพลของการเสนอข่าวสารบ่อยๆเพื่อให้ผู้รับสารคุ้นเคย (Repetition to Create Familiarity) อาจจะนำไปสู่พฤติกรรมได้ โดยที่สารนั้นๆจะก่อให้เกิดความคุ้นเคยและเกิดความเข้าใจตลอดไปถึงการยอมรับ การเสนอซ้ำๆ ประมาณ 3 ครั้ง อาจทำให้เกิดทัศนคติทางบวกได้เสนอประมาณ 5 ครั้ง ผู้รับสารจะเกิดอาการอิมิตัวต่อสารจนเกิดความเบื่อหน่ายและเกิดปฏิกิริยาต่อต้านในที่สุด

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรม จะมีลักษณะเป็นไปในเชิงเส้นตรง นั่นคือ การให้ความรู้แก่ผู้รับสารจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทัศนคติตามที่คุณส่งสารต้องการ และส่งผลไปยังการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด แต่บางครั้ง ก็อาจมีช่องว่างระหว่างความรู้ ทัศนคติ

และพฤติกรรม นั่นคือ ความรู้เปลี่ยนแปลงแต่ทัศนคติไม่เปลี่ยน หรือผู้รับสารมีการเปลี่ยนทัศนคติแต่ไม่เปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งก็สามารถเกิดขึ้นได้เช่นกัน

จากการศึกษาแนวคิดดังกล่าว สามารถนำมาอธิบายได้ว่า ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีทัศนคติความรู้ความเข้าใจในการถ่ายทอดภูมิปัญญาได้อย่างไร หากประชาชนมีทัศนคติเชิงบวกมีความรู้ความเข้าใจและมีการนำไปปฏิบัติใช้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถพัฒนาต่อยอดความรู้และส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังได้ ก็จะสามารถดำรงและรักษาภูมิปัญญาที่ทรงคุณค่าไว้ รวมทั้งยังสามารถถ่ายทอดไปยังชุมชนภายนอกให้ยึดถือเป็นต้นแบบหรือเป็นโครงการนำร่องได้ในอนาคต

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ของผู้ช่วยศาสตราจารย์รัชชก สอนสีดา (2554) เป็นงานวิจัยที่ใช้กลยุทธ์การสื่อสาร ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อ ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

พื้นที่วิจัยอยู่ที่ชุมชนไทยพวนใน 5 ตำบล คือ ตำบลบ้านทราย ตำบลบ้านกล้วย ตำบลโพหนอง ตำบลบางกะพี้ และตำบลหินปัก อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไทยพวนเป็นรูปแบบการสื่อสารแบบเครือข่าย ลักษณะแบบเผชิญหน้า โดยมีผู้นำองค์กรสภาวัฒนธรรมตำบลทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารหลักในชุมชน ในการถ่ายทอดข่าวสารที่เชื่อมโยงสมาชิกภายในชุมชน และระหว่างสมาชิกภายในชุมชนกับภายนอก ในรูปแบบของวงจรรายวิชาด้วยภาษาพูด และวงจรรายวิชาที่สะท้อนภูมิปัญญาของชาวไทยพวน และการสร้างศักยภาพการสื่อสารของชุมชนไทยพวน ประกอบด้วย การสนับสนุนการสร้างสื่อเฉพาะกิจ การจัดกิจกรรมเสริมความรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อการสื่อสารทางหอกระจายข่าวภายในชุมชนไทยพวน และการจัดอบรมเสริมสร้างเยาวชนไทยพวนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยพวน แนวทางการเชื่อมโยงการสื่อสารผ่านเครือข่ายทั้งภายในชุมชนและระหว่างชุมชนเกิดขึ้นจากการจุดประกายความคิดให้ทุกฝ่ายตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของตน ประสานความร่วมมือจากภาคีที่เกี่ยวข้อง การขยายแนวร่วม และเปิดพื้นที่ทางวัฒนธรรมระดับ

ชุมชน และระดับจังหวัดในการรักษาความต่อเนื่องสำหรับการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยพวนให้เข้มแข็งอย่างยั่งยืนต่อไป

จากผลงานวิจัยข้างต้น แสดงให้เห็นว่า เป็นการใช้รูปแบบของการสื่อสารแบบเครือข่าย โดยอาศัยผู้นำองค์กรสภาตำบลชุมชนเป็นผู้ส่งสารหลักไปยังชาวบ้านและสมาชิกภายนอกชุมชน ในรูปแบบของการใช้วัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยผ่านการใช้สื่อเฉพาะ เช่น การจัดกิจกรรม เสริมความรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อการสื่อสารทางหอกระจายข่าวภายในชุมชนไทยพวน และการจัดอบรมเสริมสร้างเยาวชนไทยพวนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยพวน แต่อย่างไรก็ตามยังคงพบว่ามีปัจจัยที่ทำให้ภูมิปัญญาไม่มีผู้สืบทอดและสูญหายไปเกิดขึ้น จากองค์ประกอบในการสื่อสารและปัจจัยแวดล้อมอื่นๆ ดังนี้

1) ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสารในส่วนของผู้ส่งสาร (Sender) คือ ประชาชนชาวบ้าน เริ่มมีจำนวนลดน้อยลง ผู้นำชุมชนทั้งแบบทางการและไม่เป็นทางการขาดความเข้มแข็งและขาดแรงจูงใจในการขับเคลื่อนส่งเสริมวัฒนธรรมไทยพวน ขาดความรู้ ความเข้าใจและทักษะในการสื่อสาร เช่น การพูด การฟัง ฯลฯ ทำให้การส่งสารด้านวัฒนธรรมไม่บรรลุวัตถุประสงค์และประสบความสำเร็จ ความล้มเหลว

2) ปัญหาของผู้รับสาร (Receiver) จำนวนผู้รับสารที่มีความสนใจงานวัฒนธรรมลดน้อยลง ขาดผู้สืบทอดวัฒนธรรม ผู้รับสารขาดความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการสื่อสาร

3) ปัญหาด้านเนื้อหา (Message) เนื่องจากเนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับวัฒนธรรมมีจำนวนน้อยและวิธีการนำเสนอขาดความน่าสนใจ เนื้อหาบางเรื่องล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

4) ปัญหาด้านสื่อ (Channel) ช่องทาง วิธีการที่ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสาร เนื่องจากข้อจำกัดของการสื่อสารด้วยวิธีปากต่อปากมีอายุสั้น ไม่สามารถเก็บหลักฐานอ้างอิงได้ และต้องอาศัยทักษะการส่งสารแบบรับสารที่ดีจึงจะมีประสิทธิภาพ การจัดสื่อกิจกรรมทางวัฒนธรรมขาดความต่อเนื่อง ใช้สื่อท้องถิ่นไม่กว้างขวางและทั่วถึง และปัญหาด้านเทคนิคของสื่อที่นำมาใช้ เช่น หอกระจายข่าว หรือเสียงตามสายจำนวนสื่อมีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณการจัดทำสื่อที่จำเป็นและเข้าถึงผู้รับสารซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

5) ปัญหาอื่นๆ เช่น ขาดการเชื่อมโยงเส้นทางวัฒนธรรมทั้งภายในและระหว่างชุมชนอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงกัน ผลกระทบของสื่อสมัยใหม่ ขาดการประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับชุมชน ความซ้ำซ้อนของการทำงานขององค์กรภาครัฐและภาคีที่เกี่ยวข้อง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม นโยบายการเมืองในแต่ละระดับ ภาวะเศรษฐกิจ ระบบการศึกษาและการแต่งงานข้ามชาติพันธุ์ เป็นต้น

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชนตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยเกศรา บุรพาเดชะ (2549) ซึ่งเป็นการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสื่อสารที่ใช้ในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา คือ ศึกษาการมีส่วนร่วมในการสื่อสารของชุมชนในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพัฒนาอาชีพ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ผลการศึกษามีดังนี้

1) หน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาการ เกษตรอำเภอ ข้าราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ใช้วิธีการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับโครงการผ่านสื่อบุคคลเป็นหลัก คือ ให้ข่าวสารผ่านผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้นำความคิดด้านการประกอบอาชีพในชุมชน ได้แก่ สมาชิกอาวุโสในชุมชน เกษตรกรดีเด่น เนื่องจากผู้นำชุมชนมีความใกล้ชิดกับสมาชิกชุมชนสามารถเข้าถึงและโน้มน้าวชักจูงใจกลุ่มเป้าหมายได้ง่ายกว่าการที่เจ้าหน้าที่ไปติดต่อโดยตรงเอง โดยมีความสอดคล้องกับกลยุทธ์การตลาดเพื่อสังคม (Social Marketing)

2) สมาชิกในชุมชนและผู้นำชุมชนได้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร กำหนดนโยบายวางแผนและแสดงความคิดเห็นในการดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่ผ่านการทำประชาสงคมนอกจากนี้ ชุมชนและสมาชิกในชุมชนยังมีความสามารถในการเข้าถึงสื่อท้องถิ่น สามารถใช้และจัดการกับสื่อท้องถิ่นได้ตั้งแต่ในขั้นตอนการผลิต การจัดการและการใช้สื่อสอดคล้องกับแนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมของฟรานซิส เบริเจน

3) เกษตรกรและชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ ส่วนใหญ่มีการเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับโครงการผ่านสื่อบุคคลคือผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำทางความคิดในท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่พัฒนาได้แก่ เจ้าหน้าที่พัฒนาการและเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอโดยตรง เมื่อเปิดรับข่าวสารแล้วจะเกิดแรงจูงใจและมีแรงผลักดันในการแก้ไขปัญหาความยากจนของตนเองและจากการเห็นความสำเร็จของผู้ที่ผ่านการอบรมจากศูนย์การเรียนรู้และเกิดความสนใจและเข้าร่วมโครงการนี้มากขึ้น

4) บทบาทหน้าที่ของสื่อมวลชนในโครงการทำหน้าที่เด่นชัดในการเป็นผู้แจ้งข่าวสาร (Messenger) และสอดคล้องกับแนวคิดในเรื่องบทบาทการเป็นตัวกลาง (Intermediary) ผู้ส่งข่าวสารระหว่างภาครัฐ (News Sources) กับชุมชนผู้รับข่าว (News Audience) โดยเผยแพร่ นโยบายของรัฐสู่ชุมชนและนำความต้องการของชุมชนมาสู่ภาครัฐ รวมทั้งมีบทบาทในการติดตาม ตรวจสอบ (Watchdog) ความก้าวหน้าของโครงการโดยการประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงาน โครงการเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนต่างๆ ให้เป็นที่รู้จัก

การสื่อสารเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่ชุมชน กรณี ศึกษาบทบาท ประชาชนชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในชุมชนอาข่า จังหวัดเชียงราย โดย สุทธิภา วงศ์ยะลา (2555) เป็นการศึกษาที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทประชาชนชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชาวอาข่าที่สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งศึกษาระบบการสื่อสารและการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัย ผลการศึกษาพบว่า มีปัจจัยสำคัญ 5 ประการที่เป็นองค์ประกอบในการสร้างความจริงเชิงอัตวิสัยเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนชาวบ้านและผู้นำทางการปกครอง คือ โครงสร้างชุมชน บทบาทและหน้าที่ โดยประชาชนชาวบ้านมีบทบาทเป็นคลังความรู้ทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยบทบาทและหน้าที่ของผู้นำทางการปกครองนั้นเกี่ยวข้องกับสถาบันทางสังคมซึ่งเป็นแหล่งที่มาของความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และยังมีปัจจัยทางด้านลักษณะส่วนบุคคลที่ผู้นำทางการปกครองหรือประชาชนชาวบ้านมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้และสามารถสื่อสารภาษาไทยได้ รวมถึงปัจจัยด้านอัตวิสัยร่วมของประชาชนในชุมชน โดยประชาชน ผู้นำทางการปกครอง ประชาชนชาวบ้านมีกรอบจินตนาการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงในลักษณะที่สอดคล้องกัน แต่สิ่งที่แตกต่างกันคือระบบการสื่อสาร โดยพบว่า ผู้นำทางการปกครองใช้รูปแบบการสื่อสารที่ยังมุ่งเน้นไปที่การประกาศหรือการแจ้งข่าวสาร ส่วนประชาชนชาวบ้านใช้รูปแบบการสื่อสารผ่านพิธีกรรม ประเพณี กฎจารีต ข้อห้าม ข้อปฏิบัติแบบอาข่าดั้งเดิม เน้นการสื่อสารที่เน้นการสร้างความหมาย คำอธิบายเชิงคุณค่าและสื่อต้นแบบ

งานวิจัยเรื่อง การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความหมายใหม่ของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา โดยภัทรา บุรารักษ์ (2556) ศึกษาแล้วพบว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความหมายใหม่ของกองทุนสวัสดิการชุมชนมี 4 ขั้นตอน คือ 1) เปลี่ยนชื่อกองทุนเป็นกองทุน 2) สร้างความหมายใหม่ให้กับกองทุน 3) พัฒนาความหมายสู่การผลิตสารและสื่อเพื่อสร้างการรับรู้และ 4) ประเมินผลกระบวนการสื่อสารที่มีต่อผู้เข้าร่วมกระบวนการ

สื่อสารแบบมีส่วนร่วม สำหรับสื่อที่ชุมชนเลือกใช้มี 4 กลุ่ม คือ สื่อพื้นที่ สื่อพื้นบ้าน สื่อสิ่งพิมพ์และสื่อกระจายเสียง โดยแต่ละสื่อจะสัมพันธ์กับลักษณะของการมีส่วนร่วมและจำนวนกลุ่มในชุมชนที่เข้าไปมีส่วนร่วมต่างกัน

จากผลการวิจัยข้างต้น พบว่า การศึกษาการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของหมู่บ้านประทุน ตำบลแดล อำเภอสวี ภูมิ จังหวัดสุรินทร์ มีความสอดคล้องกันในมิติของการอนุรักษ์และต้องการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังคนรุ่นหลังในชุมชน เน้นการลงมือทำและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกชุมชนและหน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และหมู่บ้านประทุนได้นำกลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้สื่อต่างๆมาพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น อาทิ สื่อพื้นบ้าน สื่อกิจกรรม สื่อใหม่ เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้พึ่งตนเองได้และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และการวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม การเก็บข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบปัญหาการทำวิจัย โดยมุ่งศึกษากระบวนการสื่อสารและการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการพัฒนาการสื่อสารและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงกลยุทธ์สื่อต่างๆที่ใช้ในการสื่อสาร ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนโดยใช้แบบสอบถาม

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ มีวิธีการวิจัย ดังนี้

3.1.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านประทุน ตำบลเตล อำเภอสวี รมุณี จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประทุน ผู้ใหญ่บ้านประทุน กลุ่มผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชน

3.1.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.2.1 ข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

1) ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากการลงพื้นที่ภาคสนามในการศึกษา โดยการสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์กลุ่ม

2) ข้อมูลทุติยภูมิ คือ ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่างๆ ได้แก่ หนังสือวิทยานิพนธ์ เอกสารทางวิชาการ เอกสารราชการ สื่อสิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น แผ่นพับโครงการ รวมถึงข้อมูลผ่านทางเว็บไซต์

3.1.2.2 การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการรวบรวมเอกสารต่างซึ่งเป็นข้อมูล ทุติยภูมิที่มีผู้รวบรวมแล้วมาใช้ใหม่ และนำข้อมูลต่างๆเหล่านั้นมาวิเคราะห์ตีความร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์กลุ่ม

3.1.2.3 การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation) เป็นการสังเกตการณ์ในพื้นที่ชุมชนบ้านประทุนแบบไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมใดๆของชุมชน โดยผู้วิจัยเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์ปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นภายในชุมชนจากภายนอกเท่านั้น

3.1.2.4 การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) คือ การเน้นซักถามแบบการสัมภาษณ์รายบุคคลตัวต่อตัวระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ โดยการกำหนดประเด็นคำถามแบบปลายเปิด เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์สามารถตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆได้อย่างอิสระ

ผู้ให้การสัมภาษณ์เชิงลึกมีจำนวนทั้งสิ้น 4 คน ดังต่อไปนี้

1) คุณประกอบ จำปาทอง	ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประทุน
2) คุณนงสี ทองด้วง	ผู้สืบทอดการทอผ้าไหม
3) คุณเฮียง บุญยงค์	ปราชญ์ชาวบ้าน
4) คุณแต้ว บุญยงค์	ผู้สืบทอดการทอผ้าไหม

สาเหตุที่เลือกสัมภาษณ์ทั้ง 4 คนเพราะได้รับการยอมรับจากกลุ่มสมาชิกสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุนและมีความเชี่ยวชาญ มีทักษะในการถ่ายทอดองค์ความรู้ไปยังเด็กและเยาวชน ตลอดจนมีความน่าเชื่อถือได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน

3.1.2.5 การสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) เป็นการจัดกลุ่มสนทนากันในรูปแบบของการอภิปรายอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลา 30-60 นาที โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุ 2) กลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งตัวแทนผู้เข้าร่วมสัมภาษณ์กลุ่ม

จากทั้ง 2 กลุ่มนี้ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านประทุน เนื่องจากบุคคลเหล่านี้เป็นบุคคลที่เข้าร่วมในกิจกรรมของชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหมเป็นประจำ

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) การจดบันทึกภาคสนาม (Fieldnotes) ใช้เป็นเครื่องมือช่วยในการเก็บและสรุปข้อมูลให้แก่ผู้วิจัย โดยมีลักษณะบรรยายว่าใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร กับใครและทำไม อาจมีการระบุวัน เวลาและสถานที่กำกับไว้เพื่อป้องกันการสับสน โดยการการจดบันทึกย่อขณะลงพื้นที่ จากนั้นจึงกลับมาเขียนสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งการเขียนสรุปข้อมูลจากการลงพื้นที่ไม่ควรทิ้งระยะเวลาไว้นานเพราะอาจทำให้ผู้จดบันทึกลืมข้อมูลที่บันทึกไว้ และอาจใช้การบันทึกข้อมูลร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

2) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) เป็นการออกแบบคำถามในประเด็นต่างๆที่ผู้สัมภาษณ์สนใจ โดยมีความสอดคล้องกับปัญหาคำวิจัยและวัตถุประสงค์งานวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่ครอบคลุมและตรงประเด็น

3) เครื่องบันทึกเสียง (Voice Recorder) ใช้บันทึกเสียงระหว่างการสนทนาของการสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วนจากการสัมภาษณ์ เนื่องจากผู้สัมภาษณ์สามารถถอดเนื้อความจากเครื่องบันทึกเสียงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและตรวจสอบรายละเอียดของการสัมภาษณ์อีกครั้งหนึ่งได้ อีกทั้งยังเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยการเข้าร่วมกับการจดบันทึกภาคสนาม

ดังนั้น การลงภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลดังกล่าว จึงจำเป็นสำหรับผู้วิจัยที่ต้องมีเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แนวคำถามประกอบการสัมภาษณ์ โดยแบ่งการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และกลุ่มที่สัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group) โดยมีแนวคำถามสัมภาษณ์ ดังนี้

แนวคำถามกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

- 1) มีกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมด้วยวิธีการอย่างไร
- 2) การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีวิธีการอย่างไร
- 3) มีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหรือวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆให้แก่คนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร

4) หน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดหรือการพัฒนาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมอย่างไร

แนวคำถามกลุ่มสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group)

แนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุในชุมชน

- 1) ในอดีตชุมชนมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหรือไม่ มีวิธีการในการถ่ายทอดอย่างไร
- 2) มีวิธีการสื่อสารในชุมชนเรื่องของการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่ อย่างไร
- 3) คนในชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมชุมชนไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชน
- 4) คนในชุมชนใช้ช่องทางใดบ้างในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
- 5) ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนบ้างหรือไม่ อย่างไร

แนวคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มกับเยาวชน

- 1) รู้จักภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชนตนเองมากน้อยเพียงใด อย่างไร
- 2) ในอนาคตสนใจที่จะเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหรือไม่ เพราะเหตุใด

3.1.4 การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบสัมภาษณ์ (Interview Guide) มีลักษณะผสมกันทั้งแบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) และแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Questionnaire) เพื่อให้ได้ข้อมูลหรือคำตอบในสิ่งที่ผู้สัมภาษณ์ต้องการจากผู้ให้สัมภาษณ์และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้แสดงความคิดเห็น

3.1.5 การตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ทั้งแบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้มีโอกาสในการตอบคำถามได้ตามต้องการ แต่ขณะเดียวกันก็ต้องมีแนวคำถามเพื่อให้ผู้วิจัยได้คำตอบตรงกับปัญหาคำถามที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาด้วย โดยผู้วิจัยตรวจสอบประเด็นและความถูกต้องกับอาจารย์ที่ปรึกษาถึงความครอบคลุมและครบถ้วนของคำถาม เพื่อนำไปปรับปรุงและแก้ไขก่อนนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูลจริง

3.1.6 ระยะเวลาในการศึกษา

ระยะเวลาในการศึกษานับจากการลงพื้นที่ครั้งแรกจนผู้ศึกษางานวิจัยสามารถเก็บข้อมูลได้อย่างครบถ้วนในการตอบปัญหานำวิจัยและวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยผู้วิจัยแบ่งการลงพื้นที่ออกเป็น 3 ช่วงเวลา ดังต่อไปนี้

ช่วงที่หนึ่ง เพื่อสำรวจสถานที่และลักษณะของชุมชนในการแก้ปัญหาวิจัยและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ต้องการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน

ช่วงที่สอง เพื่อสำรวจพื้นที่ในชุมชนและเก็บข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อประกอบการทำโครงร่างงานวิจัย รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลทางลักษณะของชุมชนเบื้องต้น

ช่วงที่สาม เป็นการลงพื้นที่ข้อมูลเพื่อศึกษาและอาจมีการอยู่ร่วมกันในชุมชนในบางครั้ง เพื่อทำการศึกษาและเก็บข้อมูลประกอบกับการตอบปัญหานำวิจัยและวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ศึกษา

3.1.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสารต่างๆ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตีความหมาย โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบสร้างข้อสรุป ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) ซึ่งเป็นการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัยจากการจัดบันทึก การสังเกตและการสัมภาษณ์ของปรากฏการณ์ต่างๆที่พบเห็น โดยใช้การบรรยายแบบพรรณนา

3.1.8 การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบข้อมูลว่ามีความถูกต้องตรงกัน ซึ่งใช้การตรวจสอบสามเส้า 2 วิธี ดังต่อไปนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลทางด้านบุคคล เวลา สถานที่ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทั้งผู้นำชุมชน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญและคนในชุมชน หากผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลซึ่งมีความแตกต่างกัน ข้อมูลที่ได้จะเหมือนเดิมหรือเปลี่ยนไป

2) การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) การใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่หลากหลายโดยใช้เครื่องมือที่แตกต่างกันหรือใช้เครื่องมือที่ผสมผสานในการเก็บข้อมูลประเด็นเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยจะทำการสังเกต การสัมภาษณ์เชิงลึกและการใช้แบบสอบถามเชิงสำรวจควบคู่ไปกับการวิจัยเอกสาร

3.1.9 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลใช้ข้อมูลจากการศึกษาประกอบกับการวิเคราะห์ตีความตามแนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษางานวิจัยครั้งนี้ ด้วยการเขียนเล่าเรื่องหรือการบรรยาย (Narrative) ด้วยวิธีการอธิบายเชิงวิเคราะห์ (Analytic Descriptive) ในการนำเสนอข้อมูลเบื้องต้นเพื่อตอบปัญหาวิจัยของการศึกษา โดยแบ่งออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 1) บริบทของชุมชน ประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านประทุน
- 2) กระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ มีวิธีการวิจัย ดังนี้

ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้ศึกษาจะทำการวิจัย โดยมุ่งหาข้อเท็จจริงและข้อสรุปเชิงปริมาณ เน้นการใช้ข้อมูลที่เป็นตัวเลขเป็นหลักฐานยืนยันความถูกต้องของข้อค้นพบซึ่งเป็นวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่อยู่บนรากฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ (Successive Approximation) โดยใช้แบบสอบถามโดยเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม แล้วนำมาวิเคราะห์หาข้อสรุปผลการวิจัยด้วยวิธีการทางสถิติ

3.2.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เชิงปริมาณนี้ เป็นกลุ่มประชาชนในชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ที่ทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

การกำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณนี้ พิจารณาจากจำนวนประชากรในหมู่บ้านประทุน มีทั้งสิ้น 205 ครัวเรือน มีประชากรประมาณ 1,500 คน ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยสุ่มที่สมาชิกทุกหน่วยของประชากรที่มีจำนวนไม่มากนักแต่มีโอกาสอย่างเท่าเทียมกัน และเป็นอิสระจากกันที่จะได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง เหมาะสมสำหรับการใช้กับประชากรที่มีสภาพคล้ายคลึงกัน เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทราบจำนวนประชากรทั้งหมดที่ต้องการศึกษา คือ 1,500 คน จึงใช้

สูตรการคำนวณกลุ่มตัวอย่างของ Yamane (1973) โดยกำหนดความเชื่อมั่นไว้ที่ 95% และค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่างไว้ที่ 5%

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = เป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = เป็นขนาดของประชากร

e = ค่าความผิดพลาดที่ยอมรับได้

ด้วยชุมชนบ้านประทุน มีประชากร 1,500 คน

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } n &= \frac{1,500}{1 + 1,500(0.05)^2} \\ &= 315.78 \text{ หรือ } 350 \text{ คน} \end{aligned}$$

หรือ ตามการกำหนดค่าตัวอย่างของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

3.2.3 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้นำมากำหนดตัวแปรตาม สมมติฐานที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

สมมติฐาน ข้อที่ 1 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ อาชีพและสถานภาพสมรส

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

สมมติฐาน ข้อที่ 2 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีทัศนคติที่มีต่อ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและสถานภาพสมรส

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความคิดเห็นของคนในชุมชนเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อ

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

สมมติฐาน ข้อที่ 3 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีความรู้ความเข้าใจต่อ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและสถานภาพสมรส

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

สมมติฐาน ข้อที่ 4 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันมีพฤติกรรมการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปใช้ในชีวิตแตกต่างกัน

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและสถานภาพสมรส

ตัวแปรตาม ได้แก่ ระดับพฤติกรรมของคนในชุมชนเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปใช้ในชีวิตประจำวัน

3.2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยเป็นแบบสอบถามปลายปิด (Closed-Ended Questionnaire) โดยได้จัดลำดับเนื้อหาแบบสอบถามให้ครอบคลุมข้อมูลที่ต้องการโดยแบ่งคำถามออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบเลือกตอบ (Check list) โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 เป็นแบบมาตราวัดแบบให้คะแนน โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามแบบมาตราการประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 4 เป็นแบบมาตราวัดแบบให้คะแนน โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 5 เป็นแบบมาตราวัดแบบให้คะแนน โดยเป็นคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในการนำไปใช้ชีวิตประจำวัน

ในส่วนที่ 2 ส่วนที่ 4 และส่วนที่ 5 นั้น ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น โดยลักษณะคำถามจะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ระดับการรับรู้/มีความเข้าใจ/เกิดพฤติกรรม	คะแนน
มากที่สุด หมายถึง รับรู้ระดับมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
มาก หมายถึง รับรู้ระดับมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
ปานกลาง หมายถึง รับรู้ระดับปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน

น้อย	หมายถึง	รับรู้ระดับต่ำ	ให้คะแนน 2 คะแนน
น้อยที่สุด	หมายถึง	รับรู้ระดับต่ำที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

คะแนนเฉลี่ยการรับรู้ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม มีค่าอยู่ระหว่าง 1-5 คะแนน ซึ่งการแปลความหมายจะใช้วิธีอิงเกณฑ์ แล้วแบ่งคะแนนออกเป็น 5 ช่วงเท่าๆ กัน โดยการหาค่าความกว้างของอันตรภาคชั้น ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{ช่วงกว้างของอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5-1}{5} \\ &= 0.8 \end{aligned}$$

ระดับคะแนน	ระดับการรับรู้/มีความเข้าใจ/เกิดพฤติกรรม
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	มีระดับการรับรู้ต่ำมาก
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	มีระดับการรับรู้ต่ำ
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	มีระดับการรับรู้ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	มีระดับการรับรู้สูง
คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	มีระดับการรับรู้สูงมาก

ใน ส่วนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เป็นคำถามแบบเป็นมาตราการประเมินค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale) โดยมีคำตอบให้เลือก 5 คำตอบ คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วยมาก เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง โดยมีทั้งข้อคำถามเชิงบวกและข้อความเชิงลบ ซึ่งมีเกณฑ์การให้ค่าคะแนน ดังนี้

	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ	
เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	5 คะแนน	1 คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนน	4 คะแนน	2 คะแนน
เห็นด้วย	ให้คะแนน	3 คะแนน	3 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้คะแนน	2 คะแนน	4 คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้คะแนน	1 คะแนน	5 คะแนน

ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น คะแนนเฉลี่ยของทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เมื่อนำมาแปลความหมายโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้จัดกลุ่มระดับทัศนคติของประชาชน โดยนำคะแนนที่ได้จากแบบสอบถามมาจัดกลุ่ม โดยแบ่งระดับความคิดเห็นเป็น 5 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์การแบ่งระดับคะแนนของเบสท์ ดังนี้

ระดับคะแนน

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80	หมายถึง	เห็นด้วยน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60	หมายถึง	เห็นด้วยน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40	หมายถึง	เห็นด้วยปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20	หมายถึง	เห็นด้วยมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00	หมายถึง	เห็นด้วยมากที่สุด

3.2.5 การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือ

การตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการหาความเที่ยงตรง (Validity) และความน่าเชื่อถือได้ (Reliability) ของแบบสอบถามในประเด็นของกระบวนการรับรู้และทัศนคติของผู้รับสาร โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.2.5.1 การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นนำเสนอแก่อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของคำถาม รวมถึงความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ เพื่อขอคำแนะนำ และนำกลับมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องเหมาะสมก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริงกับกลุ่มตัวอย่าง

3.2.5.2 การทดสอบความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับผู้ตอบแบบสอบถามที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 30 คน และนำผลมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สถิติสัมประสิทธิ์ ∞ (Coefficient) เพื่อนำมาหาค่าความน่าเชื่อถือ ซึ่งภาพรวมค่าความเชื่อมั่นจะต้องได้ค่าไม่น้อยกว่า 0.70 โดยหลังจากการทดสอบแบบสอบถามเพื่อหาความเชื่อมั่น ส่วนของการรับรู้ได้ 0.70 ส่วนของทัศนคติได้ 0.72 ส่วนของความรู้ความเข้าใจได้ 0.75 และส่วนของพฤติกรรมได้ 0.78

3.2.6 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามไปยังทั้งหมดจำนวน 350 คน โดยแบ่งแบบสอบถามกระจายไปยังครัวเรือนต่างๆ โดยก่อนการเก็บแบบสอบถาม ผู้วิจัยจะอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมายได้รับทราบก่อนตอบแบบสอบถามก่อนเสมอ

3.2.7 การจัดทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนการประมวลผลข้อมูล ดังนี้

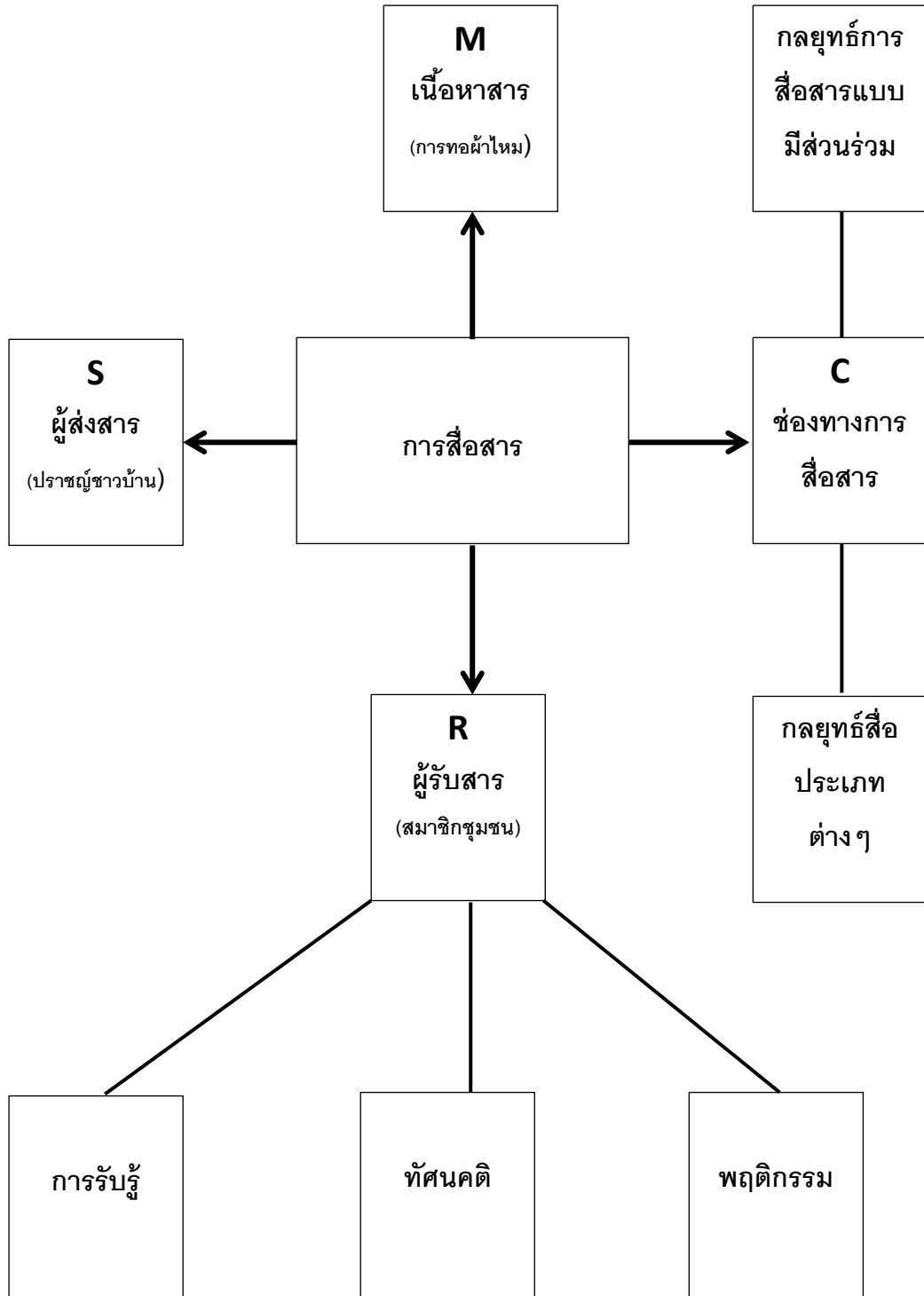
- 1) การตรวจสอบข้อมูล (Editing) ทำการตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามทั้งหมดที่ได้รับกลับคืนมาจากกลุ่มตัวอย่าง โดยแยกแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ออก
- 2) การลงรหัสข้อมูล (Coding) นำข้อมูลของแบบสอบถามทั้งหมดมาแปรเป็นสัญลักษณ์ตัวเลขแทนค่าตัวแปรต่าง ๆ ทำการลงรหัสตามที่กำหนดไว้
- 3) การบันทึกข้อมูล นำแบบสอบถามที่ผ่านการลงรหัส บันทึกข้อมูลลงในเครื่องคอมพิวเตอร์ ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าทางสถิติ วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

3.2.8 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษานี้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามจำนวน 350 ชุด โดยประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมทางสถิติ เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

- 1) การวิเคราะห์ข้อมูลอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
- 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับการรับรู้และระดับทัศนคติของประชาชนโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยใช้ตารางแสดงค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D) และจำแนกตามลำดับ
- 3) ทดสอบสมมติฐานโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) คือค่า T-test และ F-test (One-way Anova) เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้

3.2.9 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 4

บริบทชุมชนและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

การศึกษาเรื่อง “ กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน ” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพมุ่งศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม และการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม การเก็บข้อมูลของงานวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึกและการสัมภาษณ์กลุ่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการตอบปัญหาการทำวิจัย โดยมุ่งศึกษากระบวนการสื่อสารและการวิเคราะห์ถึงปัจจัยต่างๆที่มีผลต่อการพัฒนาการสื่อสารและภูมิปัญญาการทอผ้าไหม รวมถึงกลยุทธ์สื่อต่างๆที่ใช้ในการสื่อสาร ตลอดจนการค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณนั้นเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนโดยใช้แบบสอบถาม ทั้งนี้ผู้วิจัยได้แบ่งรายละเอียดเนื้อหาของผลการวิจัยในบทนี้ออกเป็น 2 ส่วน คือ บริบทชุมชนและผลการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

4.1 บริบทชุมชน

จากการลงภาคสนามและเก็บรวบรวมข้อมูลผลการศึกษาโดยการสัมภาษณ์และสังเกตสภาพชุมชนดังกล่าว ผู้ศึกษาได้กำหนดหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับบริบทของชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ดังนี้

4.1.1 ประวัติหมู่บ้าน

บ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ตั้งอยู่ในพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลแดล ห่างจากตัวอำเภอสีขรภูมิไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ 16.5 กิโลเมตร ประชาชนในหมู่บ้านมีภาษาพูดเป็นภาษาพื้นเมืองคือภาษาเขมรสุรินทร์ อาชีพหลักคือการทำนา บ้านประทุนก่อตั้งหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2400 โดยในปี พ.ศ. 2403 ครอบครัวของ นายยงค์และ

นายเย็นซึ่งเป็นคนบ้านตากูก ได้อพยพครอบครัวมาทำมาหากินใหม่เนื่องจากประสบปัญหาฝนแล้งติดต่อกันเป็นเวลา 3 ปี ทำให้เกิดความอดอยากและโรคระบาด จึงได้มายึดพื้นที่บริเวณบ้านประทุนในปัจจุบันเป็นที่ทำกิน เนื่องจากเดิมบริเวณนี้เป็นป่าที่บโดยภายหลังถูกเรียกว่าป่าแขนหัก สันนิษฐานว่าผู้ที่มาบุกเบิกป่านั้นนั้นพลัดพลั้งทำให้แขนหัก จึงตั้งชื่อว่าป่าแขนหักและยังเรียกชื่อป่าแขนหักมาจนถึงปัจจุบัน ภายในป่ามีหนองน้ำที่ชื่อว่า หนองกลาง สามารถปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์เพื่อการยังชีพได้ ต่อมาเมื่อครอบครัวของนายเปร ครอบครัวนายเกรม และครอบครัวนายชอบ ทั้งสามครอบครัวนี้เดิมอยู่ที่บ้านขวาวได้อพยพมาสมทบอีกรวมเป็น 5 ครอบครัวที่ร่วมบุกเบิกกลายเป็นพื้นที่บ้านประทุนในปัจจุบัน เมื่อนายยงค์ นายเย็น นายชอบ นายเปร และนายเกรม ได้มาอาศัยพื้นที่ป่าแขนหักแล้ว ได้ยึดหนองกลางเป็นหลัก โดยใช้บริเวณหนองกลางเป็นที่ปลูกสร้างที่พักอาศัย โดยนายยงค์และนายชอบปลูกบ้านอยู่ทางทิศใต้ของหนองกลาง ด้านนายเย็น นายเกรม นายเปร นั้น ปลูกบ้านอยู่ทางทิศเหนือของหนอง จึงร่วมกันตั้งชื่อบ้านว่าบ้านหนองกลางและใช้ชื่อบ้านหนองกลางมาจนถึงปี พ.ศ.2450 จึงได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นบ้านประทุนจนถึงปัจจุบัน

4.1.2 ความสมบูรณ์ของพื้นที่ป่าแขนหัก

ป่าแขนหักหรือพื้นที่ที่เป็นบริเวณบ้านประทุนปัจจุบัน เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด เหมาะแก่การเพาะปลูก เพราะเป็นที่ราบลุ่มอุดมไปด้วยปลานานาชนิดเนื่องจากบริเวณป่าแขนหักมีหนองน้ำที่มีน้ำขังตลอดทั้งปีถึง 7 หนอง มีชื่อเรียกดังนี้

- 1) หนองกลาง
- 2) หนองซัลตุร ปัจจุบันคือหนองบ้านประทุน
- 3) หนองสมัด
- 4) หนองโสน
- 5) หนองไซด
- 6) หนองปราน ปัจจุบันเรียกหนองปรานและหนองแดง
- 7) หนองเพนา

ป่าแขนหักมีพื้นที่ประมาณ 25,000 ไร่ มีต้นไม้ใหญ่มากมาย เช่น ต้นประดู่ ต้นพะยูน ต้นเต็ง รวมกันประมาณ 90,000 ต้น ปัจจุบันมีต้นประดู่ใหญ่ที่อยู่ใกล้กับหนองบ้านประทุน วัดโดยรอบได้ความยาว 8 เมตร สันนิษฐานว่ามีมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ปัจจุบันเป็นที่ตั้งศาลเจ้าพ่อหลักเมืองบ้านประทุน

ภาพที่ 4.1 ต้นประดู่ขนาดใหญ่ตั้งอยู่ใกล้กับหนองน้ำบ้านประทุน

ภาพที่ 4.2 หนองกลาง ในปัจจุบันคือหนองน้ำบ้านประทุน

4.1.3 สภาพทางภูมิศาสตร์

หมู่บ้านประทุนตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอศีขรภูมิ 15 กิโลเมตร และห่างจากจังหวัดสุรินทร์ 30 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับบ้านห้วยเจริญ	หมู่ที่ 21
ทิศใต้	ติดกับบ้านโนนแดง	หมู่ที่ 4
ทิศตะวันออก	ติดกับบ้านหนองดุม	หมู่ที่ 4
ทิศตะวันตก	ติดกับบ้านอายุอง	หมู่ที่ 12

ตารางที่ 4.1 จำนวนแหล่งน้ำและการใช้น้ำจำแนกตามแหล่งน้ำ

แหล่งน้ำ	จำนวน	การใช้น้ำ
หนองกลางหมู่บ้าน	1 แห่ง	ตลอดปี
หนองประทุน	1 แห่ง	ตลอดปี
สระน้ำโครงการหนองดิน	2 แห่ง	ตลอดปี
สระน้ำกลุ่มสตรี	2 แห่ง	ตลอดปี
บ่อน้ำส่วนบุคคล	7 แห่ง	ไม่ตลอดปี
บึงน้ำ บาดาล ส่วนตัว	3 แห่ง	ตลอดปี

4.1.4 ด้านพื้นที่

หมู่บ้านประทุนมีเนื้อที่ทั้งหมด 3,728 ไร่ แบ่งออกเป็นพื้นที่เพื่ออยู่อาศัย 250 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตร 3,478 ไร่

4.1.5 ด้านการศึกษา

หมู่บ้านประทุน มีโรงเรียนในหมู่บ้านคือโรงเรียนบ้านประทุนอายุอง สอนในระดับชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาตอนต้น เดิมนั้นได้อาศัยวัดเป็นสถานที่ในการศึกษาเล่าเรียน ก่อนที่จะมีโรงเรียนหรือศาลาวัดนั้นต้องไปเรียนที่โรงเรียนบ้านแตลในปี พ.ศ.2480 จึงย้ายมาเรียนที่ศาลาวัดบ้านประทุน และในปี พ.ศ.2510 ทางราชการจึงได้จัดสรรงบประมาณให้สร้างอาคารเรียนถาวรขึ้น

ทำให้ลูกหลานบ้านประทุนและบ้านอายุองได้มีที่เรียน ปัจจุบัน โรงเรียนบ้านประทุนอายุองเปิดทำการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงมัธยมศึกษาปีที่ 3

4.1.6 สภาพทางเศรษฐกิจและอาชีพของคนในหมู่บ้าน

ลักษณะอาชีพของคนในหมู่บ้าน

อาชีพทำนา	จำนวน	98	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	80.33
อาชีพรับราชการ	จำนวน	24	ครัวเรือน	คิดเป็นร้อยละ	19.67

4.1.7 รายได้ของประชากร

ครัวเรือนทั้งหมดในบ้านประทุนมีรายได้สูงกว่า 23,000 บาท/คน/ปี รายได้เฉลี่ยของประชากรของหมู่บ้านจำนวน 45,131 บาท/คน/ปี ซึ่งส่วนใหญ่มาจากอาชีพทอผ้า ทำนาและรับราชการ

4.1.8 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

1) การมีไฟฟ้าใช้ของครัวเรือน

มีไฟฟ้าใช้	จำนวน	122	ครัวเรือน
ไม่มีไฟฟ้าใช้	จำนวน	-	ครัวเรือน

2) โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 1 แห่ง

3) แหล่งน้ำสาธารณะที่สร้างขึ้น ที่สำคัญ (สระ คลองส่งน้ำ) จำนวน 2 แห่ง

4) แหล่งน้ำตามธรรมชาติ (ห้วย หนอง คลอง บึง) จำนวน 2 แห่ง

5) แหล่งน้ำดื่มน้ำใช้ จำนวน 3 แห่ง ประกอบด้วย

บ่อบาดาล จำนวน 1 แห่ง

ถังเก็บน้ำฝน จำนวน 2 แห่ง

6) พื้นที่ป่าชุมชน 1 แห่ง พื้นที่ 16 ไร่

4.1.9 ที่มาของชื่อบ้านประทุน

สาเหตุที่บ้านหนองกลางเปลี่ยนชื่อมาเป็นบ้านประทุนนั้น ผู้อาวุโสในหมู่บ้านได้เล่าสืบต่อกันมาว่า หมู่บ้านทางทิศตะวันออกของบ้านหนองกลางคือ บ้านแตลซึ่งก่อตั้งหมู่บ้านก่อนชาวบ้านส่วนใหญ่พูดภาษาส่วย ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์เป็นหลัก วันหนึ่งได้เข้าไปในป่าแขนหัก และพบงูจงอางใกล้หนอง (งูจงอาง ภาษาส่วยเรียกว่า ซัลตุร) จึงเรียกหนองนั้นว่าบึงซัลตุลหรือ

หนองซัลตูร พวกส่วยจึงเรียกหมู่บ้านที่อยู่ใกล้หนองนั้นว่า เซราะปะตูร (เซราะแปลว่า บ้าน) หรือบ้านปะตูร คนรุ่นหลังจึงเรียกต่อกันมาว่าบ้านปะตูรจนถึงปัจจุบัน ส่วนทางราชการนั้นเรียกว่าบ้านประทุน

4.1.10 ความเป็นมาของชื่อสกุลบุญยงค์และมันยีน

บุคคลที่มาบุกเบิกบ้านประทุนนั้น คือนายยงค์และนายยีน ผู้อาวุโสในชุมชนเล่าว่า นายยงค์กับนายยีนเป็นคนที่มีความตั้งใจเพื่อเผ่าต่อชาวบ้านจึงเป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านมาก ถึงแม้ท่านจะเสียชีวิตไปแล้วก็ตามแต่ความดีของท่านก็ยังคงอยู่ในใจของชาวบ้าน จนกระทั่งทางราชการประกาศให้ใช้นามสกุลในปี พ.ศ.2469 ทางบ้านประทุนซึ่งขณะนั้นมีนายพูนเป็นผู้นำหมู่บ้านได้ประชุมชาวบ้านและได้ตั้งนามสกุลให้ชาวบ้านที่อยู่ทางทิศใต้ของหนองว่า บุญยงค์ ตามชื่อของนายยงค์และทางทิศเหนือของหนองให้ใช้นามสกุลว่า มันยีน ตามชื่อของนายยีน ดังนั้นบ้านประทุนจึงใช้นามสกุลตามชื่อของนายยงค์และนายยีนมาจนถึงปัจจุบัน

4.1.11 วัฒนธรรมและประเพณี

4.1.11.1 ประเพณีการเล่นตรุษ จะเล่นในช่วงเดือน 5 ในวันแรม 14 ค่ำเดือน 5 และวันขึ้น 1 ค่ำเดือน 6 มีการเล่นคล้ายกับการเซ็งบั้งไฟ คือมีคนร้องนำแล้วจะมีคนร้องตาม เล่นได้ทั้งเด็กหนุ่มสาว ไปจนถึงผู้สูงอายุ

4.1.11.2 ประเพณีการหยุดงานในเดือน 5 บ้านประทุนมีประเพณีการหยุดจากการทำงานในเดือน 5 เหลืออยู่ชาวบ้านเรียกว่าตอม แปลว่า เว้น คือเว้นจากการทำงานโดยมีความเชื่อต่อกันมาว่าในช่วงเดือน 5 นั้น ถ้าใครไม่หยุดทำงานหรือไม่เว้นจากการจะมีอันเป็นไป หรือมีฟ้าผ่า เป็นต้น

4.1.11.3 การละเล่นเรือมอันเรหรือรำกระทบสาก การรำนี้จะรำในช่วงเดือน 5 เนื่องจากชาวบ้านหยุดจากการทำงาน จึงมาร้องรำกันเพื่อคลายเครียดและเพื่อความสนุกสนานระหว่างคนในชุมชน รวมถึงมีการเล่นสะบ้าระหว่างหนุ่มสาวด้วย

4.1.11.4 ประเพณีการสงฆ์น้ำพระในปลายเดือน 5 คือวันแรม 15 ค่ำ มีการเล่นตรุษในภาคเช้าและภาคบ่ายสงฆ์น้ำพระ

4.1.11.5 ประเพณีการเซ่นศาลปู่ตาในวันขึ้น 3 ค่ำเดือน 3 และวันขึ้น 6 ค่ำของทุกปี ชาวบ้านจะนำข้าวปลาอาหาร ขนม ของหวาน สุรา ไช้ไก่ มาเซ่นปู่ตาเพื่อให้ทุกคนในหมู่บ้านมีความร่มเย็น ฝนตกต้องตามฤดูกาล จะมีการสวดมนต์ในหมู่บ้าน ปัจจุบันชาวบ้านยังปฏิบัติและนับถือกันอยู่

4.1.11.6 ประเพณีการเล่นแม่มด หรือมอ ชาวบ้านจะเล่นแม่มดในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 เพียงคืนเดียว โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครอบครัวมีความสุข ถ้าใครไม่เล่นก็จะมีอาการเจ็บป่วยของคนในบ้าน ดังนั้นในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 10 ชาวบ้านทั้งชายหญิงจะนัดกันเล่นแม่มดอย่างสนุกสนาน อุปกรณ์ที่ใช้ในการเล่นมีดินตริพื้นบ้านมีข้าวตอก ดอกไม้ธูปเทียน ขนม พานหรือขัน ปัจจุบันการเล่นยังมีอยู่ประปรายเนื่องความเชื่อเรื่องแม่มดเริ่มลดลงและมีเพียงบางบ้านเท่านั้นที่ยังเล่นอยู่ทุกปี

4.1.11.7 ประเพณีการบวชนาค ประเพณีนี้คล้ายกันกับหมู่บ้านอื่นๆ

4.1.11.8 ประเพณีการแต่งงานซึ่งคล้ายกับการแต่งงานของชาวส่วยแต่แตกต่างกันตรงที่ฝ่ายชาย จะต้องเตรียมขนมประมาณ 12 ถาด ไปเช่นผีฝ่ายหญิงฝ่ายหญิงจะเรียกเอาข้าวจ้าว ข้าวเหนียว มะพร้าว ไข่ เป็ด ซึ่งเป็นพิธีที่มีความยุ่งยากมากถ้าแต่งตามประเพณีเขมร ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านประทุนประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เขมรเป็นหลัก วัฒนธรรมและประเพณีในการแต่งงานจึงแตกต่างกัน บางคู่ไม่ยอมทำตามประเพณีก็หนีตามกัน ถ้าหนีตามกันแล้วการแต่งงานก็จะไม่ถือเอาตามประเพณีจะรวบรัดเอาเลย ประชาชนที่มีเชื้อสายเขมรไม่นิยมจัดงานแต่งงานที่มีขั้นตอนยุ่งยากมากนัก มักจะรวบรัดพิธีการให้มันน้อยที่สุด

4.1.12 สภาพปัจจุบัน

บ้านประทุนมีอายุประมาณ 126 ปี จากจำนวนครอบครัวเพียง 5 ครอบครัวปัจจุบันมีครัวเรือนทั้งสิ้น 205 ครอบครัว เฉลี่ยแล้วมีการขยายครอบครัวปีละ 1 ครอบครัว มีประชากรทั้งสิ้น 1,500 คน ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เป็นชุมชนที่มีลักษณะแบบสังคมเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาประกอบอาชีพทอผ้า มีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชน มีกิจกรรมที่วัดทำร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน บ้านประทุนได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี เมื่อปีพ.ศ.2555 ปัจจุบันได้มีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าที่ครบวงจรมากขึ้นรวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้านประทุน กลุ่มกองทุนข้าวเปลือก กลุ่มกองทุนประปาบ้านประทุน และกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม เพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนในด้านต่างๆ

4.1.13 ข้อมูลกลุ่มเศรษฐกิจชุมชนและเงินกองทุนในชุมชน

4.1.13.1 กองทุนหมู่บ้านประทุน प्रधानคือ นายประดิษฐ์ สาทิพย์จันทร์ จำนวนสมาชิก 149 คน เงินทุน 1,000,000 บาท กิจกรรมของกลุ่มที่สำคัญ ประกอบด้วย การให้

เงินกู้ยืมกับสมาชิกเพื่อนำไปประกอบอาชีพอาชีพตามโครงการ,การระดมเงินออม,การจัดสวัสดิการ

4.1.13.2 กลุ่มกองทุนข้าวเปลือก ประธานคือ นายจิ้น จำปาทอง จำนวนสมาชิก 60 คน เงินทุน90,000 บาท กิจกรรมของกลุ่มที่สำคัญคือจัดสรรทุนให้สมาชิก

4.1.13.3 กลุ่มกองทุนประปาบ้านประทุน ประธานคือ นายเทียม มั่นยืน มีจำนวนสมาชิก 173 คน เงินทุน75,000 บาท กิจกรรมของกลุ่มที่สำคัญ ประกอบด้วยปรับปรุงซ่อมแซมสิ่งชำรุดให้คงอยู่สภาพเดิมพร้อมใช้งานได้

4.1.13.4 กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม ประธาน คือ นางประกอบ จำปาทอง มีจำนวนสมาชิก 89 คน เงินทุนเริ่มต้น 200,000 บาท กิจกรรมของกลุ่มที่สำคัญประกอบด้วยทอผ้าไหมเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้าน ตลอดจนการออกร้านในช่วงเทศกาลของดีประจำจังหวัด และหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

4.1.14 ข้อมูลกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

กลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านประทุน ตั้งอยู่ที่บ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภาศีขจรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ห่างจากอำเภาศีขจรภูมิ 14 กิโลเมตร บนเส้นทางศีขจรภูมิ-จอมพระ เป็นการดำเนินกิจกรรมหนึ่งของกลุ่มผู้ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมบ้านประทุน ก่อตั้งกลุ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2543 โดยมีสมาชิกทั้งหมด 65 คน มีโรงเลี้ยงไหม 20 โรงเรือน ได้รับการสนับสนุนจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน ดังนี้

- 1) เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกมีความสามัคคี
- 2) เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกมีปัจจัยการผลิตวัสดุอุปกรณ์การเลี้ยงไหมอย่างพอเพียง

- 3) เพื่อสนับสนุนให้สมาชิกมีโรงเลี้ยงไหมแบบเอกเทศเป็นของตนเอง
- 4) เพื่อประสานงานจัดหาหม่อนไหมพันธุ์ดีบริการแก่ลูกค้า
- 5) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้สมาชิกมีความรู้เรื่องการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและการแปรผลิตภัณฑ์ไหม

- 6) เพื่อจัดหาตลาดรับรองผลผลิต

4.1.15 ข้อมูลการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มปลูกหม่อนเลี้ยงไหม

4.1.15.1 การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมทางกลุ่มได้รับการสนับสนุนโครงการส่งเสริม

การปลูกหม่อนเลี้ยงไหมจากกรมส่งเสริมการเกษตร โดยศูนย์ขยายพันธุ์ไหมที่ 3 อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ในปี พ.ศ. 2545 ซึ่งมีการดำเนินงาน 4 กิจกรรมสำคัญ คือ

1) อบรมเกษตรกรหลักสูตรการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม 15 วัน โดยจัดส่งเกษตรกรไปเข้ารับการอบรมที่ศูนย์ส่งเสริมขยายและเพาะเลี้ยงพันธุ์หม่อนไหมที่ 3 อำเภอนางรองจังหวัดบุรีรัมย์

2) สนับสนุนวัสดุก่อสร้างห้องเลี้ยงไหมแบบสมทบขนาด 6x8 เมตรจำนวน 20 ห้องและส่งเสริมการปลูกหม่อนพันธุ์ดี 30 ไร่ ต่อมาเกษตรกรได้ขยายการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมอย่างกว้างขวาง โดยสมาชิกคนอื่น ๆ ได้เข้าร่วมกับกลุ่มเกษตรกรที่มีโรงเลี้ยงและสมาชิกบางคนยังลงทุนสร้างโรงเลี้ยงไหมเป็นส่วนตัว

3) ศูนย์ฯจัดฝึกอบรมหลักสูตรการทำซาไบหม่อนพร้อมอุปกรณ์การทำซาไบหม่อนให้แก่กลุ่ม

4) ศูนย์ฯจัดฝึกอบรมสาวไหมและการฟอกย้อมไหมและการฟอกย้อมไหมให้แก่เกษตรกรกลุ่มและวางแผนการรับไหมจากศูนย์ขยายพันธุ์ไหมนางรองปีละ 8 รุ่น รุ่น ละ 40 แผ่น รวมทั้งปีประมาณ 320 แผ่น เพื่อใช้ในการทอผ้าไหมในแต่ละปี

4.1.15.2 การสาวไหม ทางกลุ่มให้สมาชิกผู้เลี้ยงไหมสาวกันเองก่อน เนื่องจากทางกลุ่มยังไม่มีโรงสาวไหมเป็นของส่วนรวม และกลุ่มได้ดำเนินกิจการของงบประมาณเพื่อซื้อเครื่องสาวไหมแบบกึ่งอัตโนมัติพร้อมสร้างโรงสาวไหม

4.1.16 สรุปสภาพบริบทชุมชน

บ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีลักษณะแบบสังคมเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาประกอบอาชีพทอผ้า มีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชน มีกิจกรรมที่วัดทำร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน บ้านประทุนได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี เมื่อปีพ.ศ.2555 ปัจจุบันได้มีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าที่ครบวงจรมากขึ้นรวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้านประทุน กลุ่มกองทุนข้าวเปลือก กลุ่มกองทุนประปาบ้านประทุน และกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม เพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนในด้านต่างๆ จุดแข็งของชุมชนบ้านประทุนคือ ผู้นำมีความรู้ความสามารถ เสียสละให้กับชุมชน อีกทั้งยังมีทุนในชุมชนที่แข็งแกร่งและทรงคุณค่า จุดอ่อนคือ เกษตรกรยังทำนาที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการรอให้

ฝนตกตามฤดูกาล ด้านโอกาสของชุมชนคือ การสนับสนุนช่วยเหลือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามา มีบทบาทสำคัญในการให้ความรู้ การฝึกอบรมทักษะเพื่อการประกอบอาชีพ อุปสรรคของชุมชนบ้านประทุน คือ ปัญหาผลผลิตทางการเกษตรที่มีการผลิตไม่เพียงพอทำให้ราคาในท้องตลาดสูงขึ้น เกษตรกรในชุมชนจึงต้องพึ่งพ่อค้าคนกลางและร้านค้าพาณิชย์ ทำให้รายได้ลดลงจึงต้องหันไปพึ่งบุตรหลานที่จำเป็นต้องอพยพย้ายถิ่นฐานออกไปหางานทำในเมือง ชุมชนบ้านประทุนเป็นหนึ่งในหลายชุมชนที่เน้นการพึ่งพาตนเอง ใช้ทุนชุมชนคือภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเพื่อการสร้างรายได้และสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ตนเอง ให้แก่คนในชุมชนและลูกหลานในท้องถิ่น

4.2 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการลงพื้นที่เพื่อประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านประทุน ตำบลเตล็ด อำเภอศีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม สมาชิกกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประทุน ผู้ใหญ่บ้านประทุน กลุ่มผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นผู้อาศัยอยู่ในชุมชนโดยใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม โดยมีผลการศึกษา ดังนี้

4.2.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

4.2.1.1 บทบาทของผู้ส่งสาร (Sender)

ประชาชนชาวบ้าน ประธานกลุ่มสตรีการทอผ้าไหม ผู้สืบทอดการทอผ้าไหม สมาชิกการทอผ้าไหมเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นผู้ริเริ่มหรือเริ่มต้นส่งสารไปยังบุคคลหนึ่งหรือสมาชิกในชุมชน โดยมีบทบาทในการชี้แนะว่าพฤติกรรมการสื่อสารภายในสถานการณ์หนึ่งๆ นั้น จะเป็นไปในรูปใดและมีผลอย่างไรหรืออีกนัยหนึ่งคือ บุคคลเหล่านี้เป็น ผู้กระตุ้น (Stimulus) ที่ทำให้เกิดการตอบสนอง (Response) จากผู้รับสาร โดยการใช้สัญญาณ (Signal) และสัญลักษณ์ (Symbol) ซึ่งแสดงถึงเป้าหมายหรือสิ่งที่แหล่งสารต้องการสื่อ ในที่นี้ บุคคลและกลุ่มคนดังกล่าวเป็นผู้ที่ส่งสารไปยังสมาชิกของชุมชน โดยมีทัศนคติต่อบทบาทของผู้ส่งสาร ดังนี้

เฮียง บุญยงค์ กล่าวถึง การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไว้ว่า “ทอผ้ามานานแล้ว ก็ไม่รู้ มีคนมาขอให้ช่วยบอกช่วยสอน ก็ไม่รู้จะสอนยังไง เลยทำให้อู ทำทีละชั้นทีละตอน เขาเห็นก็รู้ว่ามันยากกว่าจะได้แต่ละเส้นแต่ละผืน เขาเลยจำแล้วเอาไปทำ ทำจนขายได้ เราก็ดีใจ” (เฮียง บุญยงค์, 2558)

ประกอบ จำปาทอง กล่าวถึง การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไว้ว่า “ เราสาธิตให้เขาเห็น ลงมือทำให้ดู บางทีการพูดการบอกเขาไม่เข้าใจ ต้องให้เขาเรียนรู้และลงมือทำด้วยตัวเอง” (ประกอบ จำปาทอง, 2558)

นงสี ทองดั่ง กล่าวถึง การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไว้ว่า “ ใครมาเรียนรู้เราก็สอน สอนให้เขาเป็น เขาจะจ่ายเงินให้เราค่าสอนหรือเปล่าเราไม่รู้ เรารู้แต่ถ้าเขาทำเป็น เขากลับไปบ้านเขาก็ทำได้ ทำได้โดยไม่มีเรา แค่นี้ก็พอ” (นงสี ทองดั่ง, 2558)

แต่ัว บุญยงค์ กล่าวถึง การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไว้ว่า “เราเป็นรุ่นลูกรุ่นหลานก็ครูพักลักจำมาจากพ่อแม่ ตอนนี้อะสอนคนอื่นได้แล้ว เราพูดไม่เก่งก็ต้องทำให้ดู ย้อมให้ดู ทอให้ดู แล้วให้ลองทำ ผิดไม่เป็นไรเพราะเดี๋ยวเขาก็รู้ พอทำครั้งที่สองก็ไม่ผิดแล้ว ไม่นานก็ทำได้” (แต่ัว บุญยงค์, 2558)

จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ สรุปในประเด็นของผู้ส่งสารได้ว่า การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่เพียงต้องอาศัยการบอกเล่าแบบปากต่อปากเท่านั้น ยังต้องใช้การสาธิตและการลงมือทำให้ดู การได้ปฏิบัติจริงทำให้เกิดการเรียนรู้จากการลองผิดลองถูกจนเกิดความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง การที่พื้นฐานการทอผ้ามาจากคนในครอบครัว เป็นผู้สืบทอดความรู้ให้ เป็นองค์ความรู้ที่สำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีวิธีการถ่ายทอดโดยการอาศัยบุคคลเป็นแหล่งความรู้ในการสาธิต ซึ่งบ้านถือเป็นแหล่งถ่ายทอดที่สำคัญในการถ่ายทอดใช้การเรียนรู้แบบมุขปาฐะ คือ การเรียนรู้จากบรรพบุรุษถ่ายทอดกันมาอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่แม่สอนลูก พี่สอนน้อง น้าสอนหลาน ใช้วิธีสอนด้วยการปฏิบัติจริง อธิบายการทำด้วยการบอกเล่า จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการสื่อสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง และส่งต่อกันไปเรื่อยๆ กลายเป็นเครือข่ายองค์ความรู้ในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นนี้

4.2.1.2 เนื้อหาของสาร (Message)

ลักษณะของเนื้อหา (Message) ของชุมชนบ้านประทุมมีลักษณะที่เน้นการทำให้เห็นหรือการลงมือทำด้วยตนเอง สารที่สื่อออกไปจึงออกมาในรูปแบบของอวัจนภาษา ทั้งท่าทาง กิริยา อากา การสาธิตและการปฏิบัติจากคนในครอบครัวถูกส่งต่อไปยังรุ่นสู่รุ่น ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้ส่งสารและรูปแบบของการนำเสนอสารนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด ตัวหนังสือ หรือรูปภาพ เครื่องหมาย หรือการทำทางต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงหรือถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการและวัตถุประสงค์ของผู้รับสาร ซึ่งส่วนใหญ่แล้ว สารก็คือ ภาษา (Language) ในที่นี้สารของชุมชนดังกล่าวมี รหัสของสารที่ไม่ใช้คำ (Nonverbal Message Codes) ได้แก่ ระบบสัญลักษณ์สัญญาณหรือเครื่องหมายใดๆ ก็ตามที่ไม่เกี่ยวข้องกับ

การใช้ถ้อยคำ เช่น ดนตรี การเต้นระบำ อากัปกิริยาท่าทาง (Gesture) การแสดงทางหน้าตา (Facial Expression) ซึ่งแต่ละอย่างมีส่วนประกอบย่อย และเมื่อรวมเข้าด้วยกันตามแบบที่กำหนด ก็ทำให้มีความหมายขึ้น สารของชุมชนจึงจัดอยู่ในประเภทนี้

4.2.1.3 ช่องทางการสื่อสาร (Channel)

ลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านประทุนในปัจจุบันนั้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสาร งานวิจัย และการลงภาคสนาม พบว่า ชุมชนบ้านประทุนมีการใช้ช่องทางการสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ แต่เน้นไปที่การสื่อสารผ่านตัวบุคคล การสื่อสารแบบปากต่อปาก และการสื่อสารผ่านเสียงตามสาย รวมถึงการสื่อสารผ่านการจัดการประชุมเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆที่ชุมชนจัดขึ้น

4.2.1.4 บทบาทของผู้รับสาร (Receiver)

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุ กลุ่มเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านประทุนเพื่อวิเคราะห์ในประเด็นของความคิดเห็นที่มีต่อกิจกรรมการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม มีผลการศึกษาดังนี้

สุทธิดา บุญยงค์ กล่าวถึง การใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไว้ว่า “ ชุมชนนี้มีกิจกรรมบ่อยๆ เวลาว่างก็จะบอกต่อกัน มีผู้ใหญ่บ้านที่ขยันขันแข็ง เวลาว่างก็ทำอะไรเกี่ยวกับผ้าไหมผู้ใหญ่บ้านก็จะประกาศผ่านเสียงตามสาย เราได้ยินก็ไปบอกแม่ หรือถ้าเราไปเจอข่าวที่ไหนในหมู่บ้านก็จะเอามาเล่าให้แม่ฟัง ทั้งในอินเทอร์เน็ตหรือในทีวี” (สุทธิดา บุญยงค์, 2558)

ปรารธนา บุญยงค์ กล่าวถึงประเด็นนี้ว่า “เราฟังจากผู้ใหญ่เล่าจากเพื่อนบอก บางทีก็เก็บมาคิดต่อว่าเราทำอะไรให้บ้านเราได้บ้าง นอกจากทอผ้าได้เราก็รำเรือมอันเรได้ สิ่งที่เราทำเราคิดว่าคุ้มค่า” (ปรารธนา บุญยงค์, 2558)

สำเรียน เงามาม กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวว่า “ความรู้จากการทอผ้าเราก็รับจากครอบครัวมา เขาสอนให้เป็นจนเราทำได้ ก็เป็นความรู้ติดตัวเลี้ยงตัวเอง ถ้ามีข่าวเกี่ยวกับผ้าไหมก็รู้จากเพื่อนๆมาเล่าให้ฟัง บางทีก็เห็นในโทรศัพท์เวลาถูกเอามาให้ดู เห็นผ้าไหมเราอยู่ในนั้น ก็แปลกดีแต่ก็ชอบ เพราะคนอื่นจะได้รู้จักเรา รู้จักหมู่บ้านเราว่ามีอะไรเด่นอะไรดี” (สำเรียน เงามาม, 2558)

คำผน มั่นยืน กล่าวถึงประเด็นดังกล่าวเช่นกัน โดยเน้นย้ำว่า “เรารับวิชามาจากพ่อแม่ เราต้องสืบทอดต่อให้ได้ เราต้องเข้าใจในขั้นตอนการทอ เรามีวิธีการสอนให้ง่ายขึ้น แต่เราเองก็ต้องฟังมากขึ้นด้วย เราเรียนตลอดชีวิต ถึงตอนนี้ก็ยังเรียนรู้อยู่” (คำผน มั่นยืน, 2558)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการสัมภาษณ์ประเด็นดังกล่าว พบว่า ผู้รับสารในกลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุในชุมชนรับสารจากครอบครัว ผู้นำชุมชนและการบอกต่อจากสมาชิกในชุมชนเป็นหลัก โดยมีการนำความรู้ที่ได้รับมาต่อยอดทางความคิดและสืบสานจนกลายเป็นวิชาติดตัวสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ ด้านกลุ่มเด็กและเยาวชนมองว่า การเปิดรับสารทำให้เข้าใจชุมชนมากขึ้น รู้จักชุมชนว่ามีเอกลักษณ์อะไร รวมถึงมีความคิดที่จะสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในอนาคตให้อยู่คู่กับชุมชนต่อไป

นอกจากนี้ ชุมชนบ้านประทุนมีการดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหมอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับขั้นตอนการทอผ้าให้แก่เด็กและเยาวชน ตลอดจนคนภายนอกที่สนใจ รวมถึงการสอดแทรกเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไปยังแบบเรียนของโรงเรียน เพื่อให้เด็กและเยาวชนได้ซึมซับและรู้จักทุนชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ อีกทั้งยังมีความพยายามที่จะผลักดันให้ชุมชนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมประจำอำเภอศีขรภูมิ โดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ประสานความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ชุมชนอีกด้วย

4.2.2 กลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ลักษณะการสื่อสารของชุมชนบ้านประทุนในปัจจุบันนั้น จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งจากเอกสาร งานวิจัย และการลงภาคสนาม พบว่า ชุมชนบ้านประทุนมีการสื่อสารในรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยเน้นการใช้กลยุทธ์สื่อหลายรูปแบบเพื่อประสานงานและโน้มน้าวใจสมาชิกในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นตลอดจนดูแลสภาพแวดล้อมของชุมชน ในที่นี้ผู้ศึกษาจึงได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์และแยกเป็นประเด็นการสื่อสารออกตามกลยุทธ์สื่อแต่ละประเภท ดังนี้

4.2.2.1 กลยุทธ์สื่อบุคคล

สื่อบุคคลเป็นสื่อขนาดเล็กที่เหมาะสมกับการสื่อสารในชุมชน เพราะมีคุณสมบัติใกล้ชิดกับคนในชุมชนหรือในวัฒนธรรมเดียวกัน บ้านประทุนมีการใช้กลยุทธ์สื่อบุคคลคือ การมีผู้ใหญ่บ้านที่อุทิศตัวให้กับชุมชนอย่างเต็มที่ คือ นายประดิษฐ์ สาทิพจันทร์ บ้านประทุนจึงมีการบริหารจัดการชุมชนที่ดี มีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และพึ่งพากันและกัน เป็นบุคคลที่สามารถโน้มน้าวให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลชุมชน จัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับภาครัฐ ตลอดจนเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการวางแผนการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนรวมถึงมีปราชญ์ชาวบ้าน

นางเฮียง บุญยงค์ ผู้ซึ่งเป็นทั้งปู่ ครู และผู้ที่ได้รับการเคารพและยอมรับจากชาวบ้านในชุมชนและเป็นผู้ส่งสารที่มีความสามารถในการส่งสารและเป็นที่ยกใคร่ของคนในชุมชน

ภาพที่ 4.3 นายประดิษฐ์ สาทิพจันทร์ (คนกลาง) ผู้ใหญ่บ้าน สาคิตการโอบรอบต้นประดู่ยักษ์โบราณอายุกว่าร้อยปีร่วมกับผู้เชี่ยวชาญการดำเนินกิจกรรมแบบออนเดอะสปอตจากประเทศญี่ปุ่น

ภาพที่ 4.4 นายเฮียง บุญยงค์ ปราชญ์ชาวบ้าน

นอกจากนี้ยังมีนางประกอบ จำปาทอง ประธานกรรมการพัฒนาสตรีหมู่บ้าน ที่เป็นอีกหนึ่งหัวเรี่ยวหัวแรงในการนำเอาภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมาใช้ในการสื่อสารกับกลุ่มสตรีในหมู่บ้าน โดยการใช้ทักษะการทอผ้าที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษเป็นเครื่องมือในการรวบรวมชาวบ้านที่สนใจและต้องการที่จะมีรายได้ดีอื่นๆนอกเหนือจากการทำการเกษตร หรือต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ในช่วงเวลาที่ว่างเว้นจากการทำงานหรือดูแลครอบครัว นางประกอบ จำปาทองได้ผลักดันให้มีกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุนเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาอาชีพและพัฒนาหมู่บ้านให้มีรายได้ครัวเรือนมากขึ้น จากการทอผ้าและงานฝีมืออื่นๆที่ใช้ผ้าไหมนำไปแปรรูปดัดแปลงเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ

ภาพที่ 4.5 ประกอบ จำปาทอง ได้รับรางวัลบุคคลเกียรติยศ รางวัลชนะเลิศกลุ่มองค์กรดีเด่น ประเภทกลุ่มองค์กรแกนหลักสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านดีเด่นโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่นระดับจังหวัดกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ประจำปี 2550

4.2.2.2 กลยุทธ์สื่อพื้นบ้าน

ภาพที่ 4.6 สมาชิกชุมชนแสดงการรำเรือมอันเรในงานเปิดหมู่บ้านท่องเที่ยว

สำหรับสื่อพื้นบ้านนับเป็นอีกหนึ่งสื่อกลางสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนบ้านประทุนมีความเป็นหนึ่งเดียวกันเนื่องจากเป็นสื่อที่มีการระดมการมีส่วนร่วมในชุมชนได้ดี แสดงให้เห็นถึงรากเหง้าของท้องถิ่นและสามารถสร้างความบันเทิงให้กับคนในชุมชน ในที่นี้ สื่อพื้นบ้านของชุมชนบ้านประทุนคือ การรำเรือมอันเร ซึ่งถือเป็นสื่อพื้นบ้านที่จำแนกด้วยเกณฑ์องค์การที่นำสื่อพื้นบ้านไปใช้และพัฒนา ได้แก่ สื่อการแสดง สื่อวัตถุ และสื่อพิธีกรรม (กำจร หลุยยะพงศ์, 2557, น. 4)

เรือมอันเร เป็นการละเล่นของชาวไทยเขมร จ.สุรินทร์ นิยมเล่นในเดือนห้า (แคแฉต) ซึ่งถือเป็นวันพักผ่อนประจำปี เป็นการรำเล่นในวันว่าง คือ วันหยุดสงกรานต์ ซึ่งชาวบ้าน เรียกว่า ้งยตอม โดยถือเอาวันขึ้น 1 ค่ำ เดือนห้า เป็นวันขึ้นปีใหม่ ชาวบ้านจะพากันหยุดทำงาน 2 ช่วง ช่วงแรกจะหยุด 3 วัน คือ ตั้งแต่วันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 5 จนถึง ขึ้น 3 ค่ำ เดือน 5 เรียกว่า ตอมตุง ช่วงที่สองจะหยุด 7 วัน เรียกว่า ตอมทม ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ ถึงวันแรม 7 ค่ำ เดือน 5 ชาวบ้านจะก่อเจดีย์ทรายตามวัดต่าง ๆ ใกล้บ้านในวันขึ้น 14 ค่ำ พอเช้าวันขึ้น 15 ค่ำ จะมีการตักบาตร หลังจากนั้นก็จะหยุด 7 วัน ในช่วงวันหยุดนี้เป็นการเปิดโอกาสให้หนุ่มสาวที่ชอบพอกันได้มาพบปะกันด้วย การละเล่น เรือมอันเร หรือ ลูตอันเร

เรียม ในภาษาเขมร แปลว่า รำ ลูต แปลว่า กระจาดหรือเต็น อั้นเร แปลว่า สาก ทั้งหมดจึงแปลว่า รำสาก หรือ เต็นสาก การเล่นในสมัยแรกๆ จะมีการจับกลุ่มและนัดหมายมาเล่นในช่วงวันหยุด ชายหนุ่มในหมู่บ้านหรือละแวกใกล้เคียงเมื่อได้ยินเสียงสากก็จะมาร่วมสนุกกัน เพื่อจะได้ใกล้ชิดกับสาวที่หมายปอง การละเล่นชนิดนี้ไม่ทราบต้นกำเนิดที่ชัดเจน แต่ได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาตั้งแต่สมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามเป็นต้นมา

การแสดงเรียมอั้นเร ผู้แสดงไม่จำกัดจำนวน การฟ้อนรำแต่เดิมฝ่ายหญิงจะรำรอบสากที่กระทบกัน ฝ่ายชายยืนอยู่รอบ ๆ ถ้าอยากรำคู่กับหญิงใดก็จะเข้าไปโค้งรำคู่ด้วย ไม่พิธีพิถันในการแต่งกายมากนัก ใช้เลือกชุดที่ดีที่สุดของชาวบ้าน หญิงจะนุ่งไหมที่ทอเอง เช่น ผ้าถุงโฮล หรือ ซัมป็วลโฮล การนุ่งผ้าโฮลจะต้องมีการต่อประโบล (เชิงผ้าถุง) ด้วย ชายนุ่งโจง ต่อมามีการพัฒนาให้เป็นแบบเดียวกัน คือ หญิงสวมเสื้อแขนกระบอก นุ่งผ้าถุงไหม ห่มสไบเฉียง ดอกไม้ทัดหู ใส่สร้อยตัวหรือสร้อยสังวาล ชายสวมเสื้อคอกลมแขนสั้น นุ่งโจงกระเบนผ้าไหมพื้นเมืองที่เรียกว่า ผ้ากะเนียว (กระเนียว) ผ้าหางกระรอก มีผ้าขาวม้าไหมคาดเอวและพาดบ่าทั้งชายทั้งสองข้างไปด้านหลัง เดิมนิยมเล่นช่วงเดือนห้าหลังเกี่ยวข้าวเสร็จปัจจุบันแสดงได้ทุกโอกาสไม่ว่าจะเป็นกฐิน ผ้าป่า เทศกาล (ภคกวินทร์ จันทรทอง, 2551)

ภาพที่ 4.7 สมาชิกชุมชนในหมู่บ้านเล่นเครื่องดนตรีประกอบการรำเรียมอั้นเร

การใช้สื่อพื้นบ้านคือการละเล่นเรื่อมอันเรเพื่อการพัฒนานั้น ต้องอาศัย การประสานกับชุมชน คนในพื้นที่ รวมทั้งการวิเคราะห์เป้าหมายของชุมชนว่ามีวัตถุประสงค์ในการ ใช้สื่อพื้นบ้านเพื่ออะไร ชาวชุมชนบ้านประทุนมีเป้าหมายร่วมกันคือ เพื่อต้องการจะอนุรักษ์ การละเล่นที่มีความเป็นคนไทยเชื้อสายเขมรเอาไว้ ซึ่งในปัจจุบันมีการพัฒนาทำรำและนำเอา องค์ประกอบหลายๆ อย่างเข้ามาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน ไม่ว่าจะเป็นทำรำอันอ่อนช้อย สวยงามตามแบบฉบับใหม่ แต่ก็ยังคงไม่ทิ้งรูปแบบทำรำแบบเดิม ดนตรีกันตรึมที่นำเข้ามาบรรเลง ประกอบการดูตามทำนองต่างๆ อย่างไพเราะสนุกสนานชวนฟัง และคำร้องที่มีเนื้อหาสาระที่บ่ง บอกรับเป็นวัฒนธรรมของชนเชื้อสายเขมรอย่างแท้จริง เพื่อไม่ให้เกิดการกลายพันธุ์และยังคงมีผู้ สืบทอดต่อไป

นอกจากนี้ยังมีสื่อพื้นบ้านอีกชนิดหนึ่งคือ การทอผ้าไหม ซึ่งเป็นภูมิ ปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้านประทุน โดยผ้าไหมของจังหวัดสุรินทร์จะมีความแตกต่างตรงที่มีความ หลากหลายที่เกิดจากภูมิปัญญาของชาติพันธุ์หลายๆ ชาติพันธุ์ที่อยู่ร่วมกันในหมู่บ้าน เช่น คนไทย เชื้อสายเขมร ไทยอีสาน กูยหรือส่วย เป็นต้น คุณสมบัติคือนุ่มเย็นสบาย เพราะใช้ไหมอ่อนหรือ ไหมเส้นเล็ก เมื่อนำไปทอก็จะเป็นผ้าซึ่งไม่หนานัก ใส่แล้วจึงเย็นสบายไม่ร้อน ผู้ที่ชื่นชอบและนิยม ผ้าไหม รวมทั้งนักท่องเที่ยวที่สนใจสามารถเข้ามาเยี่ยมชมขั้นตอนการผลิตผ้าไหมจากภูมิปัญญา ชาวบ้านที่สืบทอดกันมายาวนาน

ประกอบ จำปาทอง ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุน เล่าว่าได้ทอ ผ้ากันมานานตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ เมื่อก่อนเลี้ยงแคตัวไหมไม่ได้ทอผ้าจำหน่ายเพียงแต่ขายเส้น ไหมให้กับพ่อค้าคนกลาง แต่เมื่อมีโอกาสเดินทางไปดูงานแสดงผลผลิตภรณ์ในจังหวัดก็พบว่า นักท่องเที่ยวหรือผู้ประกอบการที่มีฝีมือจากจังหวัดใกล้เคียงมักจะซื้อเส้นไหมกลับไปทอหรือผลิต เองมากกว่าการซื้อผ้าทอสำเร็จ จึงลองหันมาทอผ้าไหมบ้างโดยในอดีต การทอผ้าไหมใช้การตี เกลียวเพียง 3 ชั้น แต่เนื่องจากการคิดค้นและทดลองซ้ๆจึงคิดนวัตกรรมการตีเกลียวไหม 5 ชั้น ขึ้นมาเป็นที่แรก เนื่องจากประหยัดเวลาในการทอผ้ามากขึ้นแล้ว ไหมที่ทอจะเรียงเส้นสวยไม่พัน กันเป็นก้อน

ผ้าไหมลายหางกระรอกของชุมชนบ้านประทุนเป็นผ้าไหมลายพื้นเมือง เป็นผ้าไหมที่ทอกันมานานตั้งแต่สมัยโบราณ การทอมีขั้นตอนที่ซับซ้อนและเป็นเอกลักษณ์ เฉพาะตัว ทอด้วยไหมเส้นเล็กเนื้อละเอียด ทำให้เนื้อผ้าดูเรียบหรูและเป็นเงาอีกทั้งเนื้อผ้าโปร่งเบา สามารถระบายอากาศได้ดี โดยใช้เทคนิคการทอผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ของชนเผ่าไทคือ การควบเส้น หรือคนไทยเรียกว่า ผ้าหางกระรอก จังหวัดสุรินทร์และบุรีรัมย์ ชาวภูยนิยมใช้และทอผ้าไหมควบ

การนำไหมสองสีมาควมกันเรียกว่า “กะนีว” เมื่อนำมาใช้เป็นเส้นพุ่งทอกับเส้นยืน สีพื้นจะทำให้เกิดลายเหลือมกันเป็นสีเหลืองคล้ายหางกระรอก ลักษณะของผ้ากะนีวนี้ผิวสัมผัสจะมีความมันระยิบระยับ เมื่อนำไปส่องกับแดดจะแยกสีได้ชัดเจนคล้ายภาพ 3 มิติ ในอดีตนิยมทอให้ผู้ขายนุ่งเป็นโจงกระเบนหรือโสร่งเพื่อสวมใส่ไปในงานพิธีมงคลต่างๆ ปัจจุบันมีการนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าใส่ได้ทั้งหญิงและชาย โดยผู้หญิงนิยมใส่เป็นผ้าถุงและตัดเย็บเป็นเสื้อเพื่อใส่ในงานบุญหรือเทศกาลต่างๆ

ขั้นตอนการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุนนั้น มีกระบวนการขั้นตอนที่ชัดเจนและสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยมีขั้นตอนการทอผ้าไหม ดังนี้

1) การสาวไหมจากรังไหม (Silk Reeling) โดยการดึงเส้นใยออกจากรังไหมให้ได้ขนาดตามต้องการในการทอผ้า โดยการสาวไหมด้วยมือ เส้นไหม แบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ เส้นไหมยืน (Warp) คือ เส้นไหมทางยาวของการทอผ้า เป็นเส้นไหมที่มีความสม่ำเสมอ ไม่มีปมปม มีความเหนียวและความยืดตัวดี และเส้นไหมพุ่ง (Weft) คือ เส้นไหมทางขวางของการทอผ้า ชุมชนบ้านประทุนมักใช้เส้นไหมที่สาวมือเป็นส่วนใหญ่ เพื่อให้เนื้อผ้ามีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น

ภาพที่ 4.8 การสาวไหมจากรังไหมธรรมชาติเพื่อนำไหมไปย้อมสี

2) การกรอไหม (Rereeling) ชุมชนบ้านประทุนมีการคิดค้นนวัตกรรม การกรอไหมจากกงโดยใช้การทำงานของไฟฟ้าเพื่อช่วยในการทუნแรงและเพื่อความรวดเร็วในการผลิต

ภาพที่ 4.9 การกรอไหมจากกง

กง ทำด้วยไม้ไผ่ที่เหลาปลายให้บาง ไขว้กันเป็น 2 คู่ แล้วมีเชือกซึ่งไขว้กันไป มา ระหว่างไม้ 2 คู่ ตรงกลางจะมีแกนไม้ไผ่ยื่นยาวออกไปสำหรับสอดกับหลักตีนกง ใช้ใส่ใจฝ้ายเพื่อจะกวักเตรียมเข้าสู่การทอผ้า มีรูปทรงกระบอกโดยใช้ไม้ไผ่ทำเป็นโครงด้านหัวและด้านท้าย แล้วโยงด้วยเชือก กงเป็นเครื่องมือกรอเส้นด้าย ทำงานร่วมกับอักษ เพื่อเก็บด้ายที่ปั่นดีแล้วจากเหล็กไนของหลา (ไนปั่นด้าย) มาพันรวมกันที่กง ช่างปั่นด้ายจะนำเส้นด้ายมาตรฐานมาตรวจตราความเรียบร้อยอีกครั้ง เพื่อเก็บส่วนที่เป็นปม หรือขุยด้ายที่ติดพันมาตอนปั่นด้ายออกให้เรียบร้อย

ภาพที่ 4.10 การกรอไหมใส่อักษ

การกรอไหม (Rereeling) คือการนำเส้นไหมที่สาวได้มาเข้าเครื่องกรอ เพื่อขยายเส้นไหมจากอักษ โดยอักษเป็นอุปกรณ์ที่ใช้เป็นเครื่องพันเส้นด้ายหรือเส้นไหมก่อนเข้า กระสวย มีส่วนประกอบคือ คอนอักษและแขนอักษ ส่วนในเป็นเครื่องมือสำหรับกรอได้เข้ากับหลอด ด้าย ก่อนที่จะนำไปใส่กระสวย มีลักษณะเป็นวงล้อขนาดใหญ่อยู่ติดกับหลักคู่ยาว มีสายพาน ต่อไปยังเพลลาเหล็กของหลักคู่สั้นซึ่งอยู่ปลายอีกด้านหนึ่ง ไหมที่นำมากรอเรียกว่าไหมดิบ ซึ่งจะถูก ถ่ายใส่หลอดเพื่อเตรียมการควบ หลอดที่ใช้นิยมทำจากเถาว์ดัญชนิดหนึ่ง เรียกว่า เครือไต้ตัน เครือ ไต้ตันนี้จะมีรูกลวงตรงกลางตลอด นำมาตัดเป็นท่อนๆ ท่อนละ 3 นิ้ว ซึ่งสามารถใช้ไม้ชนิดอื่นได้ หากไม้ันั้นมีรูตรงกลาง เช่น ลำปอกแก้ว สาเหตุที่ต้องมีรูกลวงตรงกลางลำไม้เพื่อใช้สอดเข้าไปใน กระสวย บางทีเรียกหลอดด้ายชนิดนี้ว่า ขอลอด

ภาพที่ 4.11 หลอดด้ายไหม

3) การควบ (Doubling) คือ การนำเส้นไหมดิบตั้งแต่ 2 เส้นขึ้นไปมารวมกัน เพื่อให้เส้นไหมโตขึ้น

4) การตีเกลียวไหม (Twist Yarn of Silk) การตีเกลียวเพื่อให้เส้นไหมรวมตัวและมีความเหนียวขึ้นจำนวนเกลียวที่ใช้ขึ้นกับวัตถุประสงค์ของผู้ทอผ้า

ภาพที่ 4.12 ไหมที่รอการตีเกลียว

ภาพที่ 4.13 กระบวนการตีเกลียวไหม 5 ชั้นซึ่งเป็นนวัตกรรมที่ชุมชนบ้านประทุนคิดค้นขึ้นเพื่อช่วยในการทุนแรง

5) การทอผ้าไหม (Silk Weaving) เป็นกระบวนการที่นำเส้นไหมที่ผ่านขั้นตอนข้างต้นมาเรียงร้อยกลายเป็นผืนผ้าซึ่งต้องอาศัยความรู้ความชำนาญของผู้ทอเป็นอย่างมาก ซึ่งถือเป็นงานศิลปะที่มีอยู่เพียงชิ้นเดียวในโลก เพราะแต่ละคนที่ทำแต่ละชิ้นตอนจะมีความแตกต่างกัน เส้นไหมที่ที่สาวได้แต่ละช่วงเวลาหรือแต่ละระยะของฝักไหมให้ความหนาของเส้นไม่เท่ากัน สีไม่เหมือนกัน นอกจากนั้นแล้วความสามารถในการทอ การสอดกระสวย ความแรงในการตีกระทบหรือการพัดทำให้ได้สีเข้มอ่อนต่างกัน การเรียงเส้นไหมให้ตรงลายจะแสดงถึงความคมชัดและความชำนาญของผู้ทอแต่ละคน อากาศ อุณหภูมิ หรือแม้แต่อารมณ์ความรู้สึกของผู้ทอ สิ่งเหล่านี้มีผลกับความสวยงามของผ้าผืนนั้น ๆ จึงทำให้ผ้าทอมือแต่ละผืนที่ทอ มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเองและมีเพียงผืนเดียวในโลกเท่านั้น

ภาพที่ 4.14 การทอผ้าด้วยกี่กระตุกทดแทนการพุ่งกระสวยด้วยมือเพื่อความรวดเร็วในการผลิต

ภาพที่ 4.15 การทอผ้าไหมสีรุ่งหางกระรอก

ภาพที่ 4.16 ผ้าไหมสีรุ่งหางกระรอก

ในปีพ.ศ. 2538 บ้านประทุนได้ก่อตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุนขึ้น โดยมีสมาชิกแรกเริ่ม 20 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 89 คน แบ่งเป็นทอผ้าประมาณ 50 คน เลี้ยงไหม กรอ

ไหม เต็กเลียว และย้อม ทั้งกลุ่มจะใช้เส้นไหมประมาณ 600 กว่ากิโลต่อเดือน เฉลี่ยแล้วแรงงาน 1 คนใช้เวลาทอผ้าประมาณ 15 วันจะได้ผ้าไหม 110 เมตร ตัดเป็นผ้าโสร่งได้ 50 ผืน และขายผืนละ 750-800 บาท ต่อ 1 ผืน รายได้เฉลี่ย 25,000-30,000 บาทต่อครัวเรือน โดยเน้นผลิตผ้าไหมโสร่งทางกระรอก ซึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก ได้รับโอกาสส่งเข้าประกวดรางวัลระดับประเทศหลายรายการ ซึ่งภูมิปัญญาการทอผ้าไหมนี้สามารถสร้างรายได้รวมเครือข่าย 7 หมู่บ้านที่ทอผ้าด้วยกันแล้วมีมูลค่าถึง 80 กว่าล้านบาทต่อปี (กรุงเทพฯธุรกิจออนไลน์, 2555)

ภาพที่ 4.17 ประกอบ จำปาทองและผ้าไหมโสร่งลายทางกระรอก

4.2.2.3 กลยุทธ์สื่อกระจายเสียง/หอกระจายข่าว

ชุมชนบ้านประทุน มีการประชาสัมพันธ์ข่าวสารต่างๆผ่านทางหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน ซึ่งผู้ใหญ่บ้านจะรับหน้าที่เป็นผู้ประกาศข่าวสารเหล่านั้นให้แก่คนในชุมชนได้รับทราบ

4.2.2.4 กลยุทธ์สื่อมวลชน

ภาพที่ 4.18 การบันทึกเทปข่าวโทรทัศน์โดยการสาธิตการทอผ้าไหม

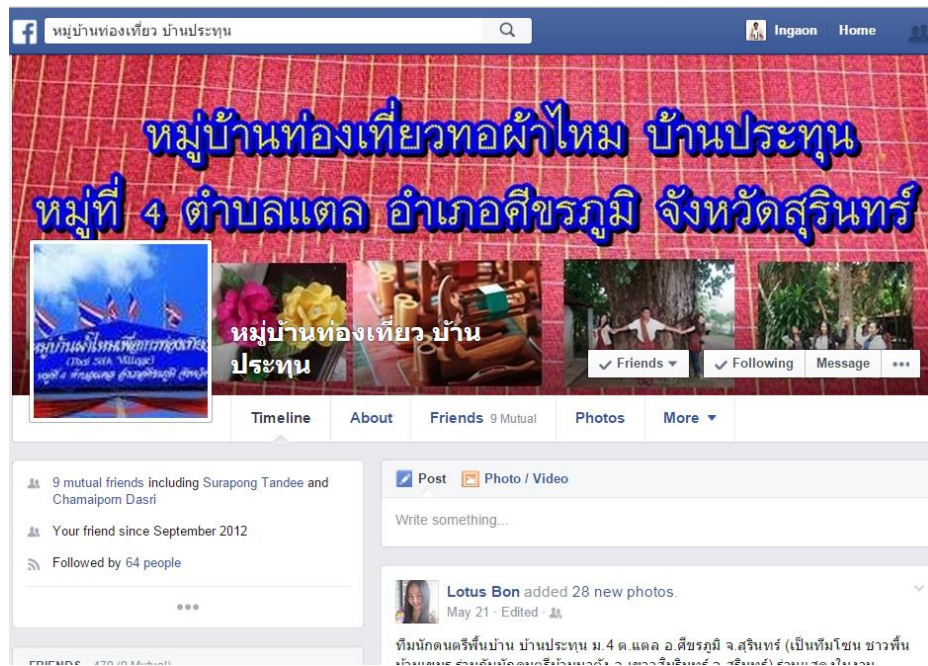
จากความโดดเด่นในเรื่องฝีมือการทอผ้าไหมของชาวชุมชนประทุน และรางวัลการันตีมากมาย อาทิ หมู่บ้านชนะเลิศผ้าไหมสีรุ่งหางกระรอก ประจำปีพ.ศ. 2555 ณ พระตำหนักภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร หมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยว (Thai Silk Village) โดยจังหวัดสุรินทร์ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ จัดกิจกรรมการเที่ยวชมท้องถิ่นและใช้สื่อมวลชนในการประชาสัมพันธ์ ไม่ว่าจะเป็นสื่อหนังสือพิมพ์ และโทรทัศน์ เพื่อเผยแพร่แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมการทอผ้าไหมสีรุ่งหางกระรอก ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาสัมผัสบรรยากาศวิถีท้องถิ่น วิถีคนทอผ้า และสัมผัสการดำเนินชีวิตที่ผสมผสานหลายชาติพันธุ์ ทั้งเขมร ลาว กูย ใ้ว้อย่างครบถ้วน ซึ่งถือเป็นหนึ่งช่องทางสำคัญในการสื่อสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปยังคนภายนอกชุมชน เนื่องจากสามารถเข้าถึงคนได้ครั้งละมากๆ ช่วยในการประชาสัมพันธ์ชุมชนให้เป็นที่รู้จักแก่คนภายนอกได้อย่างแพร่หลายมากขึ้น และยังสามารถนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับชุมชนให้คนที่อพยพย้ายถิ่นฐานจากบ้านประทุนได้รับรู้และระลึกถึงบ้านเกิดได้อีกด้วย

ภาพที่ 4.19 รายการประเด็นเด็ด 7 สีเข้าเยี่ยมชมหมู่บ้านประทุน

4.2.2.5 กลยุทธ์สื่อใหม่

เนื่องจากคนรุ่นใหม่ในชุมชนประทุนเล็งเห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนมากขึ้น จึงนำเอาสื่อใหม่มาใช้ในการถ่ายทอดข่าวสารประชาสัมพันธ์กิจกรรมและบอกเล่าเรื่องราวความเป็นไปในชุมชนให้แก่ผู้ในโลกออนไลน์ได้รับรู้และรับทราบ ในที่นี้ หมู่บ้านประทุน เลือกลูกสื่อใหม่ที่เรียกว่า Facebook นำมาใช้เป็นช่องทางทางการสื่อสารไปยังคนทั้งในและนอกชุมชน โดยระยะเริ่มแรกใช้ Facebook เพื่อการติดต่อสื่อสารเฉพาะภายในเครือข่ายกลุ่มสตรีทอผ้าไหม เพื่อแจ้งข่าวสาร รายละเอียดหรือแจ้งกิจกรรมที่จะจัดขึ้น ทั้งในเทศกาลต่างๆ รวมถึงการพูดคุยแลกเปลี่ยนข่าวสารในเรื่องต่างๆเฉพาะกลุ่ม ระยะแรกมีเพียง 10 คนที่ติดต่อสื่อสารกันผ่านช่องทางนี้และจัดทำเป็นกลุ่มปิด ต่อมาภายหลังสมาชิกในกลุ่มเพิ่มขึ้นเกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารไปยังกลุ่มอื่นๆมากขึ้น จึงเปิดเป็นกลุ่มสาธารณะ ตั้งเป็นเพจชื่อว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวบ้านประทุน เพื่อขยายองค์ความรู้เกี่ยวกับเอกลักษณ์และความเป็นไปของชุมชนบ้านประทุนไปยังคนภายนอกชุมชนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีถิ่นฐานอยู่ที่บ้านประทุนแต่จำเป็นต้องออกไปใช้ชีวิตอยู่ต่างถิ่น หรือคนในจังหวัดสุรินทร์ ตลอดจนบุคคลทั่วไปที่ได้เข้ามาพบเห็นหรือมีการปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านช่องทางนี้ ทำให้เกิดสื่อสารสองทางหรือการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม อีกทั้งยังเป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่ทำให้กลุ่มคนรุ่นใหม่หันกลับมาสนใจและนำไปสู่การปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด รู้จักหวงแหนและพัฒนาถิ่นที่ตนทำกินและร่วมกันสร้างเครือข่ายผ่านระบบ social network ได้

ภาพที่ 4.20 การใช้ Facebook เป็นช่องทางในการสื่อสารกับคนทั้งภายในและภายนอกชุมชน

4.2.2.6 กลยุทธ์สื่อเฉพาะกิจ/สื่อกิจกรรม

หมู่บ้านประทุนได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาชนบทด้วยการพัฒนาศักยภาพชุมชน ในจังหวัดสุรินทร์ภายใต้การสนับสนุนจากองค์การความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่น (JICA : Japan International Cooperation Agency) และมหาวิทยาลัยริทซีเมอิคัน เอเชียแปซิฟิก จากประเทศญี่ปุ่น ซึ่งได้ลงนามความร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์ จัดโครงการดังกล่าวขึ้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้ชุมชนในจังหวัดสุรินทร์สามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ ตลอดจนความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนางานฝีมือหรือผลิตภัณฑ์ชุมชน ผ่านการจัดจัดนิทรรศการการมีส่วนร่วมที่เรียกว่า ออนปะคุ (Onpaku) ซึ่งเป็นเทศกาลที่จัดขึ้นในจังหวัดไออิตะ ประเทศญี่ปุ่น โดยนำเอาแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้กับจังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดแรกในประเทศไทย โดยใช้ชื่อว่า เทศกาลของดีเมืองสุรินทร์ ซึ่งจะนำเสนอผลิตภัณฑ์หรือบริการชุมชน โดยการถ่ายทอดความคิด รังสรรค์จินตนาการและสืบสานภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษโดยการนำทรัพยากรท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ผ่านการจัดกิจกรรมในช่วงระยะเวลาสั้นๆ และใช้การประชาสัมพันธ์ผ่านโบรชัวร์และเว็บไซต์ เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการในท้องถิ่นชนบทและส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมกระจายไปยังพื้นที่ทั้ง 17 อำเภอในจังหวัดสุรินทร์

ภาพที่ 4.21 เอกสารแนะนำโปรแกรมการท่องเที่ยวเทศกาลขอมดีเมืองสุรินทร์

นอกจากมีโบรชัวร์ แผ่นพับและการประชาสัมพันธ์ผ่าน Social Network แล้ว มีการประชาสัมพันธ์ผ่านเสื่อใย และการฝึกอบรมให้แก่เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนและผู้ประกอบการที่มีความเข้าใจในโครงการและสามารถจัดกิจกรรมในชุมชนตนเองให้มีความน่าสนใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าไปเรียนรู้และเยี่ยมชมกิจกรรมที่จัดขึ้นได้

ภาพที่ 4.22 หน้าเพจ Facebook เทศกาลขอมดีเมืองสุรินทร์

ภาพที่ 4.23 เสื้อยืดประชาสัมพันธ์เทศกาลฯ

4.2.2.7 กลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication)

การสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของกระบวนการสังคม ในขณะที่สังคมกำลังอยู่ในขั้นตอนของกระบวนการพัฒนานั้น การสื่อสารจะถูกใช้เพื่อส่งเสริมและขยายการพัฒนา ตลอดจนทำให้งานพัฒนาดำเนินไปได้โดยสะดวก กาญจนา แก้วเทพ (2548) ชี้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้มีความหมายคือ เพื่อให้ประชาชนใช้การสื่อสารเพื่อเข้าไปมีส่วนร่วมในวิถีชีวิตสาธารณะ และหมายถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการสื่อสารด้วย เช่น การเป็นผู้ผลิต ผู้เผยแพร่ แทนที่การรับสารหรือบริโภคอย่างเดียว แนวคิดการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมรับกับบริบทของสังคมประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นการเป็น “ของ” “โดย” และ “เพื่อ” ประชาชน

การสื่อสารจะทำหน้าที่เป็นกลไกที่จะผลักดันให้การพัฒนาชุมชนเป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ การสื่อสารจึงมีความสำคัญต่อชุมชนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตชุมชน จึงนับเป็นการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญและไม่อาจมองข้ามได้ ทั้งในช่องทางเพื่อการเข้าถึงชุมชนและกระบวนการมีส่วนร่วมกับประชาชน ในการใช้สื่อของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน และเป็นสื่อยึดโยงบุคคลทั้งภายในและภายนอกเพื่อให้ดำเนินกิจกรรมตามความมุ่งหวัง การ

สื่อสารทำให้เกิดการถ่ายทอดทางความคิด ความจริง ความคิดเห็น เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลหรือชุมชนตลอดจนองค์กรและคนในชาติได้ อย่างไรก็ตามแม้การสื่อสารจะสามารถสร้างความเข้าใจระหว่างบุคคลได้ แต่ก็สามารถสร้างความเข้าใจผิดหรือทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคมได้เช่นกัน หากการสื่อสารนั้นไม่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ง่ายหรือมีวิธีการสื่อสารที่เข้าใจยากตลอดจนมีความเฉพาะเจาะจงมากเกินไปก็อาจจะทำให้การสื่อสารนั้นล้มเหลวและเกิดปัญหาขึ้น

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอาศัยอยู่บนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยในแต่ละชุมชนจะมีการพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในมิติต่าง ๆ เช่น มิติทางด้านเศรษฐกิจมิติทางด้านทรัพยากรธรรมชาติ มิติทางด้านสังคม และมิติทางด้านวัฒนธรรม ซึ่งในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนั้น อาจพัฒนาความเข้มแข็งได้เพียงบางมิติเท่านั้น เนื่องจากเงื่อนไขและกระบวนการที่นำไปสู่ความเข้มแข็งในแต่ละมิติของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมและความร่วมมือในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง ทำให้ลักษณะงานออกมาได้ดี การสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างการยอมรับและผลักดันให้เกิดความสำเร็จขึ้นในงานพัฒนารวมทั้งสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและแนวทางแก้ไขให้สอดคล้องกับชุมชน

จากกลยุทธ์การสื่อสารของชุมชนบ้านประทุนตามที่ได้อธิบายไว้ข้างต้นนั้น แสดงให้เห็นว่า กลยุทธ์การสื่อสารดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการโน้มน้าวใจและส่งผลให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือการมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง และได้มีแนวคิดที่จะหลอมรวมคนในชุมชนให้เป็นหนึ่งเดียวกันและมารวมกลุ่มกันเพื่อฟื้นฟูและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งขั้นตอนของการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นหมู่บ้านประทุน ตำบลแด่ล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์ ประกอบด้วยขั้นตอนสำคัญ 4 ประการคือ

- 1) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างสมาชิกชุมชน โดยมีการเข้าร่วมแลกเปลี่ยนพูดคุย เสนอแนะหรือปรึกษาหารือกันโดยมีผู้นำชุมชนหรือตัวแทนที่มีความพร้อมในการสื่อสาร สามารถพูดและฟังรวมทั้งแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน หัวหน้ากลุ่มสตรีทอผ้าไหม ตัวแทนฝ่ายกองทุนหมู่บ้าน ตัวแทนฝ่ายกิจกรรมชุมชน เป็นต้น

ภาพที่ 4.24 สมาชิกชุมชนปรึกษาหารือกันในเรื่องการจัดกิจกรรมของหมู่บ้านประทุน

2) ค้นหาบุคคลพื้นที่หรือผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้านที่มีฝีมือในการทอผ้าไหมสอดรังหางกระรอก การมัดย้อม การย้อมสีผ้าไหมจากวัตถุดิบธรรมชาติ และพัฒนาศักยภาพในการสื่อสารให้กับกลุ่มสมาชิกที่มีความรู้เหล่านี้ โดยอาศัยความร่วมมือกับภาคีภายนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอศีขรภูมิ หรือเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนจังหวัดเข้ามาให้ความรู้และฝึกอบรมในลักษณะการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม คือ ลงมือทำงานร่วมกัน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเปิดโอกาสให้เจ้าของภูมิปัญญาได้ฝึกฝนการสื่อสารมากๆ เช่น เสาประวัติความเป็นมาหรือสาธิตการทอผ้า ตลอดจนการถ่ายทอดด้วยวีดิทัศน์ภาษาและอวัจนภาษาในรูปแบบต่างๆ

ภาพที่ 4.25 สมาชิกชุมชนแนะนำการทำเข็มกลัดจากรังไหมแก่ชาวอุกันดาที่มาศึกษาดูงาน

3) ร่วมกันพัฒนาและปรับปรุงการสื่อสาร โดยริเริ่มจัดตั้งทีมงานและเสริมสร้างศักยภาพของทีมงาน โดยการฝึกอบรม ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ทีมแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวในหมู่บ้าน มีพิธีกรและทีมที่คอยอำนวยความสะดวกในด้านต่างๆ ฝึกอบรมในการกล้าที่จะสื่อสารและพูดคุยกับผู้อื่นอย่างมั่นใจ

ภาพที่ 4.26 สมาชิกชุมชนเข้าร่วมฝึกอบรมกับหน่วยงานภาครัฐ

4) การทำงานร่วมกันกับสมาชิกภายนอกชุมชน พร้อมรับมือกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและรู้จักการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า ไม่เกรงกลัวอุปสรรคด้านภาษาหากคนภายนอกชุมชนเป็นคนต่างถิ่นหรือต่างชาติ กล้าแสดงความคิดเห็นและเปิดเผยตัวตนแต่คงความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชนไว้

ภาพที่ 4.27 เด็กโรงเรียนบ้านประทุนอายุของร่วมกันปลูกต้นไม้กับเด็กๆค่ายกลุ่มสวรรค์จากประเทศญี่ปุ่น

5) การร่วมกันดำเนินการประเมินผลจะทำให้สมาชิกในชุมชนตระหนักว่ากิจกรรมที่ตนมีส่วนร่วมนั้นเป็นอย่างไร มีข้อดีหรือข้อเสียใดที่ต้องปรับปรุงและควรดำเนินการต่อไปอย่างไร ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลถึงการทำงานร่วมกันต่อไปในอนาคต ซึ่งบ้านประทุนมีการติดตามประเมินผลการจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน อาทิ การประเมินผลการจัดกิจกรรมเทศกาลของดีเมืองสุรินทร์ในแง่ของรายได้ การประเมินผลการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.28 ชาวบ้านประทุนอธิบายการกรอไหมให้แก่เด็กๆค่ายกลุ่มสวรรค์จากประเทศญี่ปุ่น

จากการลงพื้นที่และสัมภาษณ์จากกลุ่มเป้าหมายในประเด็นของกลยุทธ์การใช้สื่อเพื่อการสื่อสารการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนบ้านประทุน มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การใช้สื่อเฉพาะกิจ การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทอผ้าและการใช้กลยุทธ์สื่อต่างๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารไปยังประชาชนให้สามารถรับรู้ได้มากขึ้นและเกิดความรู้ความเข้าใจจนนำไปสู่พฤติกรรมเพื่อการสืบต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในอนาคตต่อไป

4.2.3 วิเคราะห์จุดแข็งของหมู่บ้านประทุน ตำบลแดล อำเภอสีขจรภูมิ จังหวัด

สุรินทร์

จากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์และการค้นคว้าหาข้อมูล สามารถวิเคราะห์ถึงจุดแข็งหรือศักยภาพของชุมชน โดยมีปัจจัยภายใน ได้แก่ ผู้นำหมู่บ้าน กลุ่มองค์กร เครือข่าย ทุน ฯ ดังนี้

- 1) ผู้นำมีความรู้ความสามารถ เสียสละให้กับชุมชน
- 2) กลุ่มองค์กรต่างๆ คณะกรรมการเข้าใจในการบริหารจัดการ กลุ่มมีความเข้มแข็งพึ่งตนเองได้
- 3) เครือข่ายผู้นำมีศักยภาพในการเชื่อมประสานกับองค์กรภายนอก
- 4) มีทุนจากกลุ่มต่างๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆ อาทิ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต
- 5) สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการดำเนินการกลุ่มต่างๆ
- 6) สมาชิกในชุมชนมีความเสียสละ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์ต่อกันในชุมชน
- 7) มีกลุ่มองค์กร อาทิ ผู้นำชุมชน กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มทอผ้าไหม องค์กรสตรี อาสาสมัครชุมชน
- 6) มีทุนในชุมชน อาทิ ทุนบุคลากร ทุนทรัพยากร วัตถุดิบ เงินทุนหมุนเวียน แหล่งน้ำสาธารณะ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าไหม สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การเลี้ยงสัตว์

4.2.4 วิเคราะห์จุดอ่อนของหมู่บ้านประทุน ตำบลแดล อำเภอสีขจรภูมิ จังหวัด

สุรินทร์

จากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์และการค้นคว้าหาข้อมูล สามารถวิเคราะห์ถึงจุดอ่อนหรือปัญหาที่พบของชุมชน โดยมีปัจจัยภายใน ได้แก่ หนี้สิน ต้นทุนการผลิต แหล่งน้ำ ความรู้ และอื่นๆ ดังนี้

- 4.2.4.1 ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาน้อย
- 4.2.4.2 ประชาชนมีภาระหนี้สินสูง
- 4.2.4.3 บุคลากรโดยรวมยังขาดทักษะความรู้ในการบริการจัดการองค์กร
- 4.2.4.4 ประชาชนยังขาดรายได้ที่มั่นคง
- 4.2.4.5 ประชาชนยังขาดความรู้ ทักษะในการประกอบอาชีพ
- 4.2.4.6 เกษตรกรยังทำนาที่ต้องพึ่งพิงธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป็นการรอให้ฝนตก

ตามฤดูกาล ฤดูกาลเกี่ยวข้าว เป็นต้น

4.2.5 การวิเคราะห์โอกาสของหมู่บ้านประทุนตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

จากการลงพื้นที่ การสัมภาษณ์และการค้นคว้าหาข้อมูล สามารถวิเคราะห์ถึงโอกาสจากปัจจัยภายนอกที่เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม เช่น นโยบายรัฐบาล กระแสทิศทางการพัฒนาของโลก ดังนี้

- 1) การสนับสนุนช่วยเหลือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) นโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นการพัฒนาสู่ระดับท้องถิ่นเพิ่มขึ้น
- 3) นโยบายรัฐบาล/โครงการต่างๆ ของภาครัฐ เอกชน อาทิ 30 บาทรักษาทุกโรค, กองทุนหมู่บ้าน , ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข, OTOP, ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง, การส่งเสริมอาชีพ
- 4) การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น
- 5) การเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยทุกระดับ ทั้งในระดับท้องถิ่นและประเทศ

4.2.6 การวิเคราะห์อุปสรรคของหมู่บ้านประทุน ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

จากการลงพื้นที่พบว่าชุมชนบ้านประทุน มีอุปสรรคโดยวิเคราะห์จากปัจจัยภายนอกชุมชนที่เป็นอุปสรรค เช่น งบประมาณสนับสนุน, นโยบายของภาครัฐ และเศรษฐกิจ ดังนี้

- 1) ปัญหาสินค้าด้านการเกษตรผลิตที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้น
- 2) ผลผลิตทางการภาคเกษตรมีราคาตกต่ำ
- 3) นโยบาย/งบประมาณสนับสนุนในโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนไม่เพียงพอและต่อเนื่อง

เนื่องจากการลงพื้นที่โดยใช้การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม รวมถึงการศึกษาเอกสารผู้วิจัยจึงได้วิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาผลกระทบต่อชุมชน และวิธีการแก้ไข ปัญหาในอดีตที่ผ่านมา ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ผลการวิเคราะห์สภาพปัญหา สาเหตุของปัญหาผลกระทบต่อชุมชน และวิธีการแก้ไขปัญหาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ลำดับ	สภาพปัญหา	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบต่อชุมชน	วิธีการแก้ไขปัญหา
1	ขาดความสามัคคี	- การแบ่งพรรคแบ่งพวก - ขาดการมีส่วนร่วมและไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	- ชุมชนไม่ได้รับการพัฒนา - ชุมชนอ่อนแอ	- จัดกิจกรรมในวันสำคัญ - สนับสนุนให้ มี ก า ร ประชุมชี้แจงด้วยความเคารพและมีเหตุมีผล
2	ภาวะหนี้สินของประชาชน	- ขาดการวางแผนการใช้จ่ายในครัวเรือน - ว่างงาน - เสพอบายมุข การพนัน สุรา ยาเสพติดในวัยรุ่น	- สมาชิกชุมชนขาดความรู้ในการบริหารจัดการชีวิต ครอบครัวที่ถูกต้อง - ประกอบอาชีพเดิมๆ ไม่พัฒนาหรือแสวงหาความรู้ใหม่ๆ	- หออาชีพเสริม - จัดให้มีกองทุนหมู่บ้าน - สนับสนุนการทำบัญชีออมทรัพย์ครัวเรือน
3	กลุ่มองค์กรและชุมชน	ไม่มีอาชีพที่มั่นคง	- ชุมชนไม่พัฒนา ย่ำอยู่กับที่	

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลำดับ	สภาพปัญหา	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบต่อชุมชน	วิธีการแก้ไข ปัญหา
4	รายได้ไม่มั่นคง	- ไม่มีอาชีพที่มั่นคง เนื่องจากบางครอบครัว ประกอบอาชีพรับจ้าง ทั่วไป หรือทำสวนทำไร่ที่ ต้องพึ่งพาธรรมชาติเป็น หลัก	- ย้ายถิ่นฐานไปทำมา หากินในท้องถิ่นอื่น - ขาดเสถียรภาพ	- จัดหาอาชีพ เสริมเพิ่ม รายได้
5	ไม่มีความรู้ใน การประกอบ อาชีพ	ไม่ได้รับการศึกษา	- เศรษฐกิจชุมชนไม่ได้ รับการพัฒนา - ผลตอบแทนไม่คุ้มค่า ต่อการลงทุน	- การจัดหา ข้อมูลบริการ แก่ประชาชน ตลอดจนการ ฝึกอบรม เรื่องอาชีพ
6	แหล่งน้ำกินน้ำ ใช้ไม่เพียงพอ	ขาดระบบในการบริหาร จัดการทรัพยากรแหล่งน้ำ ที่ถูกต้อง	- น้ำไม่เพียงพอต่อ การเกษตรหรืออุปโภค บริโภค	- วางระบบ ในการ จัดการน้ำ - ร่วมมือกับ หน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง จัดสรรน้ำ ให้กับชุมชน
7	รายได้ไม่พอกับ รายจ่าย	- ไม่มีอาชีพเสริม - ไม่รู้จักการเก็บออม - ค่าใช้จ่ายสูงเพราะภาวะ เศรษฐกิจ	เกิดภาระหนี้สิน	- จัดสรร งบประมาณ เข้าช่วยเหลือ

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

ลำดับ	สภาพปัญหา	สาเหตุของปัญหา	ผลกระทบต่อชุมชน	วิธีการแก้ไข ปัญหา
8	- การคมนาคม ไม่สะดวก - ไม่มีไฟถนน	- ไม่มีงบประมาณดูแล - คอร์ปชั่นในหน่วยงาน ท้องถิ่น - เมื่อระบบไฟฟ้าขัดข้อง ไม่มาดำเนินการ ปล่อย ปละละเลย	- การขนส่งพืชผล ทางการเกษตรไม่ สะดวกผลผลิตสู่ตลาด ล่าช้า - ความไม่ปลอดภัยใน ทรัพย์สิน ขโมยทุกทุม	หาทางออก โดยการ ปรึกษาหารือ และเน้น ประโยชน์ ของชาวบ้าน เป็นหลัก
9	ชุมชนไม่เป็น ระเบียบ	คนในชุมชนไม่ กระตือรือร้นในการดูแล ทรัพย์สินส่วนรวม เพราะ คิดว่าไม่ใช่หน้าที่	สภาพแวดล้อมไม่ดี ขาดทัศนียภาพที่ สวยงาม	ปรับปรุงภูมิ ทัศน์โดยรวม แรงร่วมใจ กัน
10	สุขภาพอนามัย	- คนในชุมชนไม่กำจัดขยะ มูลฝอย/มูลสัตว์ - ขาดความรับผิดชอบต่อ ส่วนรวม - น้ำท่วมขัง นามาซึ่ง ยุ่งลายชุกชุม ซึ่งเป็นพาหะ ของโรคไข้เลือดออก	- โรคระบาด - สุขภาพกายแย่ - สุขภาพจิตเสีย - ชุมชนไม่น่าอยู่	- รณรงค์ให้ ความรู้ / การ ป้องกันโรค ต่างๆ - ทำระบบ ระบายน้ำ
11	การขาดทักษะ ความรู้ในการ บริหารจัดการ	- ขาดความรู้ - ขาดจิตสำนึกในความ รับผิดชอบต่อชุมชน	- การบริหารการจัดการ ชุมชนไม่มีประสิทธิภาพ	- จัด ฝึกอบรม พัฒนา ศักยภาพ ของตนเอง

4.2.7 สรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

จากการวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ สามารถสรุปได้ว่า สื่อบุคคลที่มีความเข้มแข็ง และได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เป็นส่วนสำคัญที่ช่วยทำให้เกิดการสื่อสารระหว่างคนชุมชน ให้มีปฏิสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ และก่อให้เกิดการความร่วมมือของคนในชุมชนอีกด้วย การใช้กลยุทธ์สื่อประเภทต่างๆ เช่น สื่อกระจายเสียงเพื่อการกระจายข่าวสารและการประชาสัมพันธ์ต่างๆ มีส่วนช่วยทำให้เกิดการพัฒนาชุมชน ทั้งในด้านการรับรู้ ทักษะคิด ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการวิธีการสื่อสารในรูปแบบต่างๆ ตลอดจนการเปลี่ยนวิถีคิดโดยเน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชนเป็นหลัก การลดบทบาทของการสั่งการจากบนลงล่างมาเป็นการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันมากขึ้น รวมทั้งความพยายามในการผลักดันภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอผ้าไหมให้กลับมามีชีวิตและสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชนได้อีกครั้ง ด้วยการใช้องค์ความรู้เพื่อการถ่ายทอดความรู้และกลยุทธ์การใช้สื่อในรูปแบบต่างๆ ทำให้ชุมชนบ้านประทุนกลายเป็นอีกหนึ่งในหลายๆชุมชนที่สามารถพัฒนาตนเองด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น สามารถพึ่งพาตนเองได้โดยการเลือกใช้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นศูนย์กลางในการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และนำเอาเทคโนโลยีมาต่อยอดในการผลิต การตลาดและการบริหาร การรู้จักใช้ไปแล้วปลูกทดแทน การถ่ายทอดไปยังคนรุ่นใหม่ในชุมชน และสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของปราชญ์ท้องถิ่น ให้มีโอกาสในการแสดงศักยภาพด้านภูมิปัญญาและพัฒนาความรู้ความสามารถได้อย่างเต็มที่ จัดให้มีการยกย่องหรือประกาศเกียรติคุณในลักษณะต่างๆ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แลกเปลี่ยนความรู้และภูมิปัญญา วัฒนธรรมไปยังชุมชนอื่นๆด้วยการใช้สื่อ การจัดกิจกรรมหรือวิธีการต่างๆเพื่อให้เกิดการเผยแพร่ความรู้ วัฒนธรรมให้กว้างขวางมากขึ้น เพื่อแสดงสภาพวิถีชีวิต และความเป็นมาของชุมชนและสร้างความรู้ให้กับผู้ที่เข้ามาเยี่ยมชมตลอดจนสามารถสร้างความภาคภูมิใจให้กับคนในท้องถิ่นด้วย

บทที่ 5

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมชุมชนบ้านประทุน” เพื่อศึกษาการรับรู้ ทักษะ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ในที่นี้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยสอบถามจากประชาชนในชุมชนจำนวนทั้งสิ้น 355 คน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และนำเสนอในรูปแบบของตารางพร้อมการบรรยายเชิงพรรณนา โดยแบ่งผลการวิเคราะห์ ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 5 วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมมีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ส่วนที่ 6 ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

5.1 ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 355 คน ผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของจำนวนและร้อยละ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	126	35.5
หญิง	229	64.5
รวม	355	100.0

เพศ

จากตารางที่ 5.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 64.5 และเป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 35.5

ตารางที่ 5.2 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ

อายุ	จำนวน	ร้อยละ
10-18 ปี	26	7.3
18-25 ปี	65	18.3
26-40 ปี	91	25.6
41 ปีขึ้นไป	173	48.7
รวม	355	100.0

อายุ

จากตารางที่ 5.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 41 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 48.7 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 26-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.6 อายุ 18-25 ปี คิดเป็นร้อยละ 18.3 และอายุ 10-18 ปี คิดเป็นร้อยละ 7.3

ตารางที่ 5.3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา	137	38.6
มัธยมศึกษา	128	36.1
อนุปริญญา/ปวส./ปวช.	42	11.8
ปริญญาตรี	48	13.5
รวม	355	100.0

ระดับการศึกษา

จากตารางที่ 5.3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.6 รองลงมา คือ ระดับมัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 36.1 ระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 13.5 และระดับอนุปริญญา/ปวส./ปวช. คิดเป็นร้อยละ 11.8

ตารางที่ 5.4 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามรายได้ต่อเดือน

รายได้	จำนวน	ร้อยละ
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	69	19.4
5,001-10,000 บาท	84	23.7
10,001-15,000 บาท	85	23.9
15,001-20,000 บาท	65	18.3
20,001 บาทขึ้นไป	52	14.6
รวม	355	100.0

รายได้

จากตารางที่ 5.4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.9รองลงมา คือมีรายได้ 5,001-10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 23.7 รายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.4 รายได้ 15,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 18.3 และมีรายได้ 20,001 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 14.6

ตารางที่ 5.5 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
นักเรียน/นักศึกษา	51	14.4
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	38	10.7
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	39	11.0
ทำสวน/ทำไร่/ทำนา	67	18.9
เลี้ยงสัตว์	22	6.2
ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	109	30.7
รับจ้างทั่วไป	29	8.2
รวม	355	100.0

อาชีพ

จากตารางที่ 5.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่าย คิดเป็นร้อยละ 30.7 รองลงมาประกอบอาชีพทำสวน ไร่ ทำนา คิดเป็นร้อยละ 18.9 และประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา คิดเป็นร้อยละ 14.4 ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 11.0 ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.7 รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 8.2 และประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ คิดเป็นร้อยละ 8.2 ตามลำดับ

ตารางที่ 5.6 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	89	25.1
สมรส	238	67.0
หย่าร้าง/แยกกันอยู่	28	7.9
รวม	355	100

สถานภาพสมรส

จากตารางที่ 5.6 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่สมรสแล้ว คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมาคือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 25.1 และมีสถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่ คิดเป็นร้อยละ 7.9

5.2 ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชน ชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรู้การสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน โดยนำเสนอในรูปแบบของจำนวนและร้อยละ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.7 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเกี่ยวกับระดับการรับรู้ข่าวสารเพื่อการ
สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน

การรับรู้ข่าวสาร	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.	การแปล ความหมาย
ครอบครัว ญาติพี่น้อง	3.78	.994	สูง
เพื่อน	2.77	.968	ปานกลาง
ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม	3.47	.881	สูง
สื่อโทรทัศน์	2.78	.978	ปานกลาง
สื่อวิทยุกระจายเสียง หอกระจายข่าว เสียงตามสาย	3.46	1.776	สูง
ป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด	3.22	.936	ปานกลาง
เข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน	3.45	.991	สูง
การออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ	3.17	.933	ปานกลาง
เจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ	2.97	.928	ปานกลาง
บุคคลภายนอกชุมชนหรือจากชุมชนอื่นๆ	2.56	1.091	ต่ำ

จากตารางที่ 5.7 พบว่า การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อในชุมชนนั้น กลุ่มตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากญาติพี่น้อง จากผู้นำชุมชน จากสื่อวิทยุกระจายเสียงหรือเสียงตามสายและจากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านในระดับการรับรู้สูง โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดอยู่ที่ 3.78 3.47 3.46 และ 3.45 ตามลำดับ รองลงมาคือ กลุ่ม

ตัวอย่างมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาดังกล่าวจากป้ายประกาศของตำบล อำเภอ หรือจังหวัด จากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ จากสื่อโทรทัศน์ และจากเพื่อนอยู่ในระดับการรับรู้ปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.22 3.17 2.97 2.78 และ 2.77 ตามลำดับ และมีระดับการรับรู้ต่ำจากการรับข่าวสารจากบุคคลภายนอกชุมชนหรือจากชุมชนอื่นๆ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 2.56

5.3 ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของ ประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอสีขรภูมิ จังหวัด สุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชน ชุมชนบ้านประทุน โดยนำเสนอในรูปแบบของจำนวนและร้อยละดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.8 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของ ประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอสีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

ทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปล ความหมาย
เน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการ			
ฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ	4.07	.783	เห็นด้วยมาก
สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้	4.02	.774	เห็นด้วยมาก
สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้	3.89	.775	เห็นด้วยมาก
สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว	3.72	.857	เห็นด้วยมาก
ล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ	1.71	1.067	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
ไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะ			
ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ยากต่อการ เรียนรู้	1.82	1.057	ไม่เห็นด้วย
ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในครอบครัว	3.55	.740	เห็นด้วยมาก

ตารางที่ 5.8 (ต่อ)

ทัศนคติ	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปล ความหมาย
ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่คนใน ชุมชน	3.65	.718	เห็นด้วยมาก
สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้	3.65	.794	เห็นด้วยมาก
มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจใน ชุมชนของตนเอง	3.77	2.339	เห็นด้วยมาก

จากตารางที่ 5.8 พบว่า ด้านทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วยมากในประเด็นของ ภูมิปัญญาเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้ และมีช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่คนในครอบครัว โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.07, 4.02, 3.89, 3.77, 3.72, 3.65, 3.65 และ 3.55 ตามลำดับ ถัดมาคือไม่เห็นด้วยที่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ยากต่อการเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.82 และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีความล้ำสมัยไม่น่าสนใจ มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 1.71

5.4 ส่วนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสือขภูมิ จังหวัดสุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน โดยนำเสนอในรูปแบบของจำนวนและร้อยละ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5.9 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอกีษราภุมิ จังหวัดสุรินทร์

ความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	ค่าเฉลี่ย (X)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	แปลความหมาย
มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม	3.72	.877	มาก
มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	3.65	.805	มาก
เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน	3.65	.846	มาก
มีอุปสรรคในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม	2.95	1.148	ปานกลาง
มีความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมหลายทาง	3.53	.918	มาก
มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับในการทอผ้าไหม	3.50	.868	มาก
มีความรู้ในการชี้แนะหรืออธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	3.63	2.379	มาก
เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน	3.45	.880	มาก
เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัย	3.04	1.191	ปานกลาง
เข้าใจว่าการทอผ้าไหมหลายทางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	3.65	1.350	มาก

จากตารางที่ 5.9 พบว่า ด้านความรู้ความเข้าใจที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความ

เข้าใจเกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาก โดยมีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม คิดเป็น 3.72 มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน เข้าใจว่าการทอผ้าไหมลายหางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 3.65 มีความรู้ในการชี้แนะหรืออธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมซึ่งมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 มีความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมลายหางกระรอกอยู่ที่ 3.53 มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับในการทอผ้าไหมอยู่ที่ 3.50 และเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชนอยู่ในระดับ 3.45 กลุ่มตัวอย่างรองลงมาคือมีความรู้ความเข้าใจปานกลางในประเด็นที่ว่าความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.04 และมีอุปสรรคในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมอยู่ที่ 2.95

5.5 ส่วนที่ 5 ข้อมูลพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

การวิเคราะห์ข้อมูลพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน โดยนำเสนอในรูปแบบของจำนวนและร้อยละ ดังตารางต่อไป

ตารางที่ 5.10 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลแดล อำเภอสี่ขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

พฤติกรรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปล ความหมาย
เรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหมหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า	3.63	.920	ค่อนข้างมาก
ไม่ใช้ทรัพยากรชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น	3.48	.841	ค่อนข้างมาก
นำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้พัฒนาตนเอง	3.47	.831	ค่อนข้างมาก

ตารางที่ 5.10 (ต่อ)

พฤติกรรม	ค่าเฉลี่ย (\bar{X})	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	แปล ความหมาย
เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการ ทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน	3.50	.835	ค่อนข้างมาก
หลังจากเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหม ท่านใช้ ทรัพยากรท้องถิ่นอื่นๆอย่างรู้คุณค่ามากขึ้น	3.36	.853	ปานกลาง
ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่ได้รับ ไปยังเยาวชนในชุมชน	3.37	2.300	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ภูมิ ปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชน	3.26	.931	ปานกลาง
มีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน เกี่ยวกับการทอผ้าไหม	3.31	1.794	ปานกลาง
เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อ ดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ ทอผ้าไหม	3.35	.874	ปานกลาง
เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการ ทอผ้าไหม	3.35	.887	ปานกลาง

จากตารางที่ 5.10 พบว่า พฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการ
ทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนนั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมต่อภูมิปัญญา
การทอผ้าไหมในระดับปานกลาง เช่น มีพฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่
ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.37 รวมถึงเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกในชุมชน
เพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.35 และมีส่วนร่วมในการ
สร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.31 กลุ่มตัวอย่างที่มีพฤติกรรม
เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมเรียนรู้
กระบวนการทอผ้าไหมหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้ามีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.63 เผยแพร่

ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชนอยู่ที่ 3.50 ไม่ใช้ทรัพยากรชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้นอยู่ที่ 3.48 และนำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้พัฒนาตนเองอยู่ที่ 3.47

5.6 ส่วนที่ 6 การทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐานที่ 1 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

ตารางที่ 5.11 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามเพศ

การรับรู้จากสื่อ	เพศ				t	Sig.
	ชาย (n = 126)		หญิง (n=229)			
	(\bar{X})	S.D.	(\bar{X})	S.D.		
สื่อบุคคล	19.0873	3.06991	19.5677	4.04048	-1.162	0.123
สื่อมวลชน	5.4286	1.28018	5.4323	1.23580	-0.27	0.489
สื่อกิจกรรม	8.7937	1.51429	9.1572	1.56488	-2.118	0.175

จากตารางที่ 5.11 พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีการรับรู้ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยผู้หญิงมีการรับรู้มากกว่าเพศชาย

ตารางที่ 5.12 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอายุ

การรับรู้จากสื่อ	อายุ	(\bar{X})	S.D.	F	Sig.	คู่แตกต่าง
สื่อบุคคล	1. 10-18 ปี	17.5385	3.20288	2.496	.060	
	2. 19-25 ปี	19.4769	3.25052			
	3. 26-40 ปี	19.3626	2.67298			
	4. 41 ปีขึ้นไป	19.6647	4.34056			
สื่อมวลชน	1. 10-18 ปี	4.4231	.85665	6.481***	.000	1<2,1<3,1<4
	2. 19-25 ปี	5.4308	1.38032			
	3. 26-40 ปี	5.5385	1.23205			
	4. 41 ปีขึ้นไป	5.5260	1.19867			
สื่อกิจกรรม	1. 10-18 ปี	8.1538	1.08415	3.187	0.24	1<3,1<4
	2. 19-25 ปี	8.9846	1.45229			
	3. 26-40 ปี	9.1648	1.59348			
	4. 41 ปีขึ้นไป	9.1040	1.59965			

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

จากตารางที่ 5.12 พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ จากครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ และจากบุคคลภายนอกชุมชน ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนจำแนกตามระดับอายุไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ การรับรู้จากโทรทัศน์ จากวิทยุ หอกระจายข่าวของตำบล เสี่ยงตามสาย มีความแตกต่างกัน เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 3 คู่ ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดย กลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปี มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 19-25 ปี 26-40 ปี และ 41 ปีขึ้นไป

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด จากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และจาก

การออกร้านค้าขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ มีความแตกต่างกัน เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดย กลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปี มีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 26-40 ปี และ 41 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 5.13 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงระดับการรับรู้ข่าวสารภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับการศึกษา

การรับรู้จากสื่อ	การศึกษา	(\bar{X})	S.D.	F	Sig.	คู่แตกต่าง
สื่อบุคคล	1. ประถมศึกษา	19.2409	4.61220			
	2. มัธยมศึกษา	19.3516	2.97388			
	3. อนุปริญญา ปวส./ปวช.	18.3810	3.01178	3.652***	.013	3<4
	4. ปริญญาตรี	20.8542	2.85083			
สื่อมวลชน	1. ประถมศึกษา	5.2701	1.23968			
	2. มัธยมศึกษา	5.3750	1.18388			
	3. อนุปริญญา ปวส./ปวช.	5.5714	1.61007	3.508***	.016	1<4
	4. ปริญญาตรี	5.9167	.96389			
สื่อกิจกรรม	1. ประถมศึกษา	8.7445	1.67608			
	2. มัธยมศึกษา	9.0781	1.36092			
	3. อนุปริญญา ปวส./ปวช.	9.4048	1.76773	3.242*	.022	ไม่พบคู่ต่าง
	4. ปริญญาตรี	9.3750	1.36249			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 และ

***มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.13 พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ จากครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ และจากบุคคลภายนอกชุมชน ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนจำแนกตามการศึกษามีความแตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 1 คู่ที่ต่างกันอย่างนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 คือ

กลุ่มที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา ปวส./ปวช. มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ การรับรู้จากโทรทัศน์ จากวิทยุ หอกระจายข่าวของตำบล เสียงตามสาย จำแนกตามระดับการศึกษาที่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 1 คู่ ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดย กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด จากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และจากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆของประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อกิจกรรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่เมื่อทดสอบความต่างเป็นรายคู่ไม่พบคู่แตกต่าง

ตารางที่ 5.14 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับรายได้ต่อเดือน

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	รายได้ต่อเดือน	(\bar{X})	S.D.	F	Sig.	คู่แตกต่าง
สื่อบุคคล	1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	18.0725	3.52436	6.186***	.000	1<5, 3<5
	2. 5,001-10,000 บาท	19.4643	2.88514			
	3. 10,001-15,000 บาท	18.9765	2.66358			
	4. 15,001-20,000 บาท	19.7846	2.07283			
	5. 20,001 บาทขึ้นไป	21.2500	6.54958			
สื่อมวลชน	1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	4.8261	1.05658	9.256***	.000	1<3, 1<4
	2. 5,001-10,000 บาท	5.2619	1.30909			

ตารางที่ 5.14 (ต่อ)

ระดับการ รับรู้ ข่าวสาร	รายได้ต่อเดือน	(\bar{X})	S.D.	F	Sig.	คู่ต่าง
	3. 10,001-15,000 บาท	5.5059	1.08697			1<5
	4. 15,001-20,000 บาท	6.0154	1.44149			2<4
	5. 20,001 บาทขึ้นไป	5.6538	.98786			
	1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	8.4928	1.37865			
	2. 5,001-10,000 บาท	8.7500	1.55133			1<4
สื่อกิจกรรม	3. 10,001-15,000 บาท	8.9647	1.19967	7.027***	.000	1<5
	4. 15,001-20,000 บาท	9.6154	1.72021			2<4
	5. 20,001 บาทขึ้นไป	9.5577	1.73107			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.14 พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อบุคคล ได้แก่ จากครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ และจากบุคคลภายนอกชุมชน ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนจำแนกตามรายได้ต่อเดือนมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 2 คู่ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 คือ กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ 20,001 บาทขึ้นไป และกลุ่มที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่า 20,001 บาทขึ้นไป

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ การรับรู้จากโทรทัศน์ จากวิทยุ หอกระจายข่าวของตำบล เสียงตามสาย จำแนกตามรายได้ต่อเดือนมีความแตกต่างกัน มีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ที่เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ จำนวน 4 คู่ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดย กลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท 15,001-20,000 บาท และ 21,001

บาทขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่รายได้ 15,001-20,000 บาท

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด จากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และจากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆของประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามรายได้ต่อเดือนมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ผู้วิจัยได้ทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 3 คู่ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดยกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่า 15,001-20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ 5,001-10,000 บาท มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่า 15,001-20,000 บาท

ตารางที่ 5.15 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอาชีพ

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	อาชีพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
สื่อบุคคล	1.นักเรียน/นักศึกษา	17.7451	3.36359			
	2.รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	20.6842	3.16318			
	3.ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	19.7949	3.00157			
	4.ทำสวน/ทำไร่/ทำนา	18.9701	2.92828	3.232***	.004	1<2
	5.เลี้ยงสัตว์	18.9091	3.13063			
	6.ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	19.9541	4.72069			
	7.รับจ้างทั่วไป	19.3448	2.68961			
สื่อมวลชน	1.นักเรียน/นักศึกษา	4.6078	4.6078			1<2
	2.รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	1.13276	1.13276	9.443***	.000	1<6
	3.ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	6.0789	6.0789			2>5
	4.ทำสวน/ทำไร่/ทำนา	1.36325	1.36325			2>7

ตารางที่ 5.15 (ต่อ)

ระดับการ รับรู้ข่าวสาร	อาชีพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
	5. เลี้ยงสัตว์	5.4872	5.4872			
	6. ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	1.09717	1.09717			
	7. รับจ้างทั่วไป	5.3731	5.3731			
	1.นักเรียน/นักศึกษา	8.5490	1.30098			
	2. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	9.3684	1.47815			
	3. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	9.2821	1.41326			ไม่
สื่อกิจกรรม	4. ทำสวน/ทำไร่/ทำนา	8.9552	1.45053	2.585*	.018	พบคู่
	5. เลี้ยงสัตว์	8.3636	1.39882			ต่าง
	6. ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	9.2752	1.77363			
	7. รับจ้างทั่วไป	8.8276	1.44096			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.15 พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากสื่อบุคคล ได้แก่ จากครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ และจากบุคคลภายนอกชุมชน ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนจำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 1 คู่ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 คือ กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ การรับรู้จากโทรทัศน์ จากวิทยุ หอกระจายข่าวของตำบล เสียงตามสาย จำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกันมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ที่เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ จำนวน 4 คู่ที่ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดยกลุ่มนักเรียน/นักศึกษา มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจและกลุ่มที่ประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่าย ส่วนกลุ่มข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์และอาชีพรับจ้างทั่วไป

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด จากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และจากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆของประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อผู้วิจัยได้ทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า ไม่พบคู่แตกต่าง

ตารางที่ 5.16 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงระดับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามสถานภาพสมรส

ระดับการรับรู้ข่าวสาร	สถานภาพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
สื่อบุคคล	1. โสด	18.7416	3.39628	1.857	.158	
	2. สมรส	19.6050	3.89356			
	3. หย่าร้าง/แยกกันอยู่	19.7143	3.10146			
สื่อมวลชน	1. โสด	4.9551	1.18619	12.446*	.000	1<2, 2>3
	2. สมรส	5.6555	1.21132			
	3. หย่าร้าง/แยกกันอยู่	5.0357	1.29048			
สื่อกิจกรรม	1. โสด	8.7640	1.41439	2.294	.102	
	2. สมรส	9.1513	1.61553			
	3. หย่าร้าง/แยกกันอยู่	8.8214	1.36228			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5.15 พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากสื่อบุคคล ได้แก่ จากครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ และจากบุคคลภายนอกชุมชน ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนจำแนกตามสถานภาพสมรสไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่อมวลชน ได้แก่ การรับรู้จากโทรทัศน์ จากวิทยุ หอกระจายข่าวของตำบล เสียงตามสาย จำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกันมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ที่เมื่อผู้วิจัยทดสอบความต่างเป็นรายคู่ จำนวน 2 คู่ ที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001 โดยกลุ่มที่มีสถานภาพโสดมีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่

สมรสแล้ว ส่วนกลุ่มที่มีสถานภาพสมรสแล้วมีการรับรู้ข่าวสารน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพหย่าร้าง/แยกกันอยู่

การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด จากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน และจากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆของประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามสถานภาพไม่มีความแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สมมติฐานที่ 2 ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีทัศนคติเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน

ตารางที่ 5.17 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามเพศ

ทัศนคติ	เพศ				t	Sig.
	ชาย (n = 126)		หญิง (n = 229)			
	(\bar{x})	(SD)	(\bar{x})	(SD)		
ภาพรวมทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	33.7937	5.58329	34.2105	6.59792	-1.570	.058

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

จากตารางที่ 5.17 ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม พบว่า ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีทัศนคติไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 5.18 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงทัศนคติของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อ
ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอายุ

ทัศนคติ	อายุ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
ภาพรวมทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	1. 10-18 ปี	30.1154	4.34812	5.854***	.001	1<2,
	2. 19-25 ปี	33.8923	4.55907			1<3,
	3. 26-40 ปี	34.0659	4.09010			1<4
	4. 41 ปีขึ้นไป	34.2948	5.23293			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.18 พบว่า ภาพรวมทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปี มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 19-25 ปี 26-40 ปี และอายุ 41 ปีขึ้นไปอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

ตารางที่ 5.19 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงทัศนคติของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อ
ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามการศึกษา

ทัศนคติ	ระดับการศึกษา	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง	
ภาพรวมทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	1. ประถมศึกษา	33.2555	5.82468	4.501***	.004	พบคู่ต่าง	
	2. มัธยมศึกษา	33.8047	4.00995				ไม่
	3. อนุปริญญา ปวส./ปวช.	33.3571	4.85809				
	4. ปริญญาตรี	36.1458	3.20896				

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.19 พบว่า ภาพรวมทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการ
ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับการศึกษามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่าไม่มีคู่แตกต่าง

ตารางที่ 5.20 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงทัศนคติของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อ
ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ทัศนคติ	รายได้ต่อเดือน	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
ภาพรวม ทัศนคติที่มีต่อ ภูมิปัญญาการ ทอผ้าไหม	1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	31.3913	4.99770			1<4,
	2. 5,001-10,000 บาท	33.4762	4.47880	11.215***	.000	1<5,
	3. 10,001-15,000 บาท	33.4471	3.58404			2<5,
	4. 15,001-20,000 บาท	35.4154	3.26388			3<5
	5. 20,001 บาทขึ้นไป	36.4615	6.77209			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.20 พบว่า ภาพรวมทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิ
ปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามรายได้ต่อเดือนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 4 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ต่อ
เดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีทัศนคติเชิงบวกต่อการภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่า
กลุ่มที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาทและกลุ่มที่มีรายได้ 20,001 บาทขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ต่อ
เดือนที่ 5,001-10,000 บาทและ 10,001-15,000 บาท มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้
ต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไปอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

ตารางที่ 5.21 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงทัศนคติของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อ
 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอาชีพ

ทัศนคติ	อาชีพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
ภาพรวมทัศนคติ ที่มีต่อภูมิปัญญา การ ทอผ้าไหม	1. นักเรียน/นักศึกษา	30.9020	4.55743	7.015***	.000	1<2, 1<3, 1<6
	2. รับราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	36.1316	3.38655			
	3. ธุรกิจส่วนตัว/ ค้าขาย	34.5641	3.99865			
	4. ทำสวน/ทำไร่/ ทำนา	33.2985	4.23555			
	5. เลี้ยงสัตว์	32.2273	4.80012			
	6. ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	35.0459	5.52835			
	7. รับจ้างทั่วไป	33.1724	4.10634			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.21 พบว่า ภาพรวมทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิ
 ปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อ
 ทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่ประกอบอาชีพนักเรียน/
 นักศึกษา มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ อาชีพ
 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่ายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

ตารางที่ 5.22 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงทัศนคติของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อ
 ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามสถานภาพสมรส

ทัศนคติ	สถานภาพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ต่าง
ภาพรวมทัศนคติที่มีต่อ ภูมิปัญญาการ ทอผ้าไหม	1. โสด	32.4607	4.77221	5.365***	.005	1<2
	2. สมรส	34.4118	4.91431			
	3. หย่าร้าง/ แยกกันอยู่	33.5714	4.04995			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.22 พบว่า ภาพรวมทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามสถานภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีสถานภาพโสด มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสแล้วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

ตารางที่ 5.23 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการ
 ทอผ้าไหม จำแนกตามเพศ

ความรู้ความเข้าใจ	เพศ		t	Sig.		
	ชาย (n=126)	หญิง (n=229)				
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)		
ภาพรวมความรู้ความ เข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	34.1746	5.60011	35.1322	6.44172	-1.400	.081

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.23 พบว่า ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามเพศไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 5.24 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอายุ

ความรู้ความเข้าใจ	อายุ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ต่าง
ภาพรวมความรู้	1. 10-18 ปี	30.1600	7.05738	8.204***	.000	1<4,
ความเข้าใจเกี่ยวกับ	2. 19-25 ปี	33.2154	5.54666			1<5,
ภูมิปัญญาการ	3. 26-40 ปี	35.4778	5.07301			2<5
ทอผ้าไหม	4. 41 ปีขึ้นไป	35.6936	6.39620			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.24 พบว่า ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ของประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามอายุ มีความแตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปี มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 26-40 ปีและ 41 ปีขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีอายุ 19-25 ปี มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป

ตารางที่ 5.25 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับการศึกษา

ความรู้ความเข้าใจ	ระดับการศึกษา	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.
ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	1. ประถมศึกษา	34.7704	6.59934	.511	.675
	2. มัธยมศึกษา	34.4922	4.79172		
	3. อนุปริญญาปวส./ปวช.	34.6429	6.67292		
	4.ปริญญาตรี	35.7708	7.63040		

จากตาราง 5.25 พบว่า ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับการศึกษา ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ตารางที่ 5.26 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับรายได้ต่อเดือน

ความรู้ความเข้าใจ	รายได้ต่อเดือน	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่แตกต่าง
ภาพรวม ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ ภูมิปัญญา การทอผ้าไหม	1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	31.7500	7.10135	10.573***	.000	1<2, 1<4, 1<5
	2. 5,001-10,000 บาท	33.2381	6.00726			
	3. 10,001-15,000 บาท	35.8941	4.07672			
	4. 15,001-20,000 บาท	36.7188	4.09207			
	5. 20,001 บาทขึ้นไป	37.0962	7.79457			

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.26 พบว่า ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ของ ประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท 15,001-20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 5.27 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการ
ทอผ้าไหม จำแนกตามอาชีพ

ความรู้ความ เข้าใจ	อาชีพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ แตกต่าง
ภาพรวมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาการ ทอผ้าไหม	1. นักเรียน/นักศึกษา	31.0800	7.14526	8.468***	.000	1<2, 1<6, 5<6
	2. รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	36.0000	8.56454			
	3. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	34.5385	3.64075			
	4. ทำสวน/ทำไร่/ทำนา	34.4091	5.21529			
	5. เลี้ยงสัตว์	32.0000	5.84726			
	6. ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	37.3578	4.40648			
	7. รับจ้างทั่วไป	33.2759	6.96366			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.27 พบว่า ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
ของ ประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามรายได้ต่อเดือน มีความแตกต่างกันในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่ม
ที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่าย

ตารางที่ 5.28 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการ
ทอผ้าไหม จำแนกตามสถานภาพสมรส

ความรู้ความ เข้าใจ	สถานภาพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ แตกต่าง
ภาพรวมความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับภูมิปัญญา การทอผ้าไหม	1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง/ แยกกันอยู่	32.8068 35.7215 33.1429	6.20133 6.14087 4.30086	8.619***	.000	1<2

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.28 พบว่า ภาพรวมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
ของ ประชาชนชุมชนบ้านประทุน จำแนกตามสถานภาพสมรสมีความแตกต่างกันในระดับ
นัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความต่างเป็นรายคู่ พบว่า มีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่ม
ที่มีสถานภาพโสดมีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสแล้ว

ตารางที่ 5.29 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน
เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามเพศ

พฤติกรรม	เพศ				t	Sig.
	ชาย (n=126)		หญิง (n=229)			
	(\bar{X})	(SD)	(\bar{X})	(SD)		
ภาพรวมพฤติกรรม เกี่ยวกับภูมิปัญญา การทอผ้าไหม	33.3095	4.39903	34.1572	5.10518	-1.570	.058

จากตารางที่ 5.29 พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมของประชาชนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการ
ถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกันที่
ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ตารางที่ 5.30 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอายุ

พฤติกรรม	อายุ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ต่าง
ภาพรวมความรู้	1. 10-18 ปี	27.1154	7.44219	14.018***	.000	1<2
ความเข้าใจเกี่ยวกับ	2. 19-25 ปี	33.8462	6.70874			1<3
ภูมิปัญญาการ	3. 26-40 ปี	35.5495	6.31975			1<4
ทอผ้าไหม	4. 41 ปีขึ้นไป	34.4070	5.10333			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.30 พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอายุมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปี มีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 19-25 ปี 26-40 ปีและอายุ 41 ปีขึ้นไปอย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

ตารางที่ 5.31 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามการศึกษา

พฤติกรรม	ระดับการศึกษา	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.
ภาพรวมพฤติกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม	1. ประถมศึกษา	33.7574	6.39386	.352	.787
	2. มัธยมศึกษา	34.1094	6.84960		
	3. อนุปริญญา ปวส./ปวช.	34.0238	5.75300		
	4. ปริญญาตรี	34.8333	4.41628		

จากตารางที่ 5.31 พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามระดับการศึกษาไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 5.32 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

พฤติกรรม	รายได้ต่อเดือน	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ แตกต่าง
ภาพรวม พฤติกรรม เกี่ยวกับ ภูมิปัญญา การทอผ้าไหม	1. น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท	30.4058	7.70088	14.702***	.000	1<3, 1<4, 1<5
	2. 5,001-10,000 บาท	32.9286	5.93496			
	3. 10,001-15,000 บาท	34.6190	4.26503			
	4. 15,001-20,000 บาท	37.6769	6.10355			
	5. 20,001 บาทขึ้นไป	35.3269	4.32377			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.32 พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามรายได้ต่อเดือนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 3 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ 10,001-15,000 บาท กลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนที่ 15,001-20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป

ตารางที่ 5.33 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอาชีพ

พฤติกรรม	อาชีพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ ต่าง
ภาพรวม พฤติกรรม เกี่ยวกับ ภูมิปัญญาการ	1. นักเรียน/นักศึกษา	3.16	1.007	15.992***	.000	1<2, 1<3, 1<4, 1<6,
	2. รับราชการ/พนักงาน รัฐวิสาหกิจ	3.61	.679			
	3. ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	3.69	.694			

ตารางที่ 5.33 (ต่อ)

พฤติกรรม	อาชีพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ ต่าง
ทอผ้าไหม	4. ทำสวน/ทำไร่/ทำนา	3.53	.863			4<6,
	5. เลี้ยงสัตว์	3.14	.990			5<6,
	6. ทอผ้าเพื่อจำหน่าย	4.12	.742			6>7
	7. รับจ้างทั่วไป	3.17	1.104			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.33 พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามอาชีพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 7 คู่ ได้แก่ กลุ่มนักเรียน/นักศึกษา มีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ กลุ่มธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย กลุ่มทำสวน/ทำไร่/ทำนา กลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่าย ส่วนกลุ่มที่ประกอบอาชีพทำสวน/ทำไร่/ทำนาและกลุ่มที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ มีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่าย และกลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่ายมีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมากกว่ากลุ่มที่รับจ้างทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มที่ประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่ายมีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมากที่สุด

ตารางที่ 5.34 ผลการทดสอบสมมติฐาน แสดงพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามสถานภาพสมรส

พฤติกรรม	สถานภาพ	(\bar{X})	(SD)	F	Sig.	คู่ แตกต่าง
ภาพรวมพฤติกรรม เกี่ยวกับภูมิปัญญา การทอผ้าไหม	1. โสด	31.4607	6.43156	11.712***	.000	1<2
	2. สมรส	35.0970	6.12676			
	3. หย่าร้าง/ แยกกันอยู่	33.5714	3.99471			

*** มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.001

จากตารางที่ 5.34 พบว่า ภาพรวมพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม จำแนกตามสถานภาพมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 เมื่อทำการทดสอบเป็นรายคู่ พบคู่แตกต่างจำนวน 1 คู่ ได้แก่ กลุ่มที่มีสถานภาพโสด มีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม น้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสแล้วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.001

บทที่ 6

สรุปผล การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ศึกษาการรับรู้ ทักษะคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวว่าเป็นอย่างไร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มแรก คือบุคคลที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารและผู้รับสาร ได้แก่ ประชาชนชาวบ้าน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุน ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมและผู้ใหญ่บ้าน ใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม กลุ่มที่สอง ใช้การเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีเป้าหมายเช่นเดียวกัน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม รวมถึงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวว่าเป็นอย่างไร โดยการสัมภาษณ์แบบกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ 3 คน และกลุ่มเด็กและเยาวชน 3 คน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณนั้น ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านประทุนซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้รับสาร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากร ซึ่งได้ผลของการสุ่มตัวอย่างทั้งหมด 350 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างประกอบกับไม่มีโครงสร้าง (Structure and Non-Structure Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group) การสร้างแนวคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มตัวอย่าง ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณเป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและได้ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา หลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้สัมภาษณ์และจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยวิธีการบรรยายแบบพรรณนา ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS โดยเป็นการบรรยายเชิงสถิติ และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ t-test และ F-test เพื่อวิเคราะห์ค่าความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA)

6.1 สรุปผลการวิจัย

ชุมชนบ้านประทุนประสบความสำเร็จในด้านของการใช้สื่อประเภทต่างๆให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชน สามารถเป็นชุมชนต้นแบบในการศึกษาวิธีการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับชุมชนอื่นได้ด้วยการบริหารจัดการการสื่อสารของชุมชนที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีสื่อบุคคล ได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็งและยืนหยัดที่จะพัฒนาคนพัฒนาคนและเสริมสร้างความรู้ให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนมองเห็นถึงรากฐานหรือแก่นที่แท้จริงของความเป็นชุมชนว่าเกิดจากอะไร สามารถดูแลรักษาให้ดำรงสืบต่อไปได้ด้วยวิธีการอย่างไร และชุมชนสามารถเป็นชุมชนที่มีการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ตรวจที่คนในชุมชนร่วมมือกันรักษาและวางแผนภูมิปัญญาที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ให้อย่างถูกวิธี รวมถึงการใช้กลยุทธ์การสื่อสารที่ชาญฉลาดและตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชน ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในที่สุด

6.1.1 ผลการวิเคราะห์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์

6.1.1.2 บริบทชุมชน

บ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ เป็นชุมชนที่มีลักษณะแบบสังคมเกษตร ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม รองลงมาประกอบอาชีพทอผ้า มีวัดเป็นศูนย์กลางจิตใจของประชาชน มีกิจกรรมที่วัดทำร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ทั้งกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาหรือการต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน บ้านประทุนได้รับเลือกให้เป็นหนึ่งในหมู่บ้านผลิตผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อเฉลิมพระเกียรติ 80 พรรษา มหาราชินี เมื่อปีพ.ศ. 2555 ปัจจุบันได้มีการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งเรียนรู้การทอผ้าที่ครบวงจรมากขึ้นรวมถึงมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ได้แก่ กลุ่มกองทุนหมู่บ้านประทุน กลุ่มกองทุนข้าวเปลือก กลุ่มกองทุนประปาบ้านประทุน และกลุ่มอาชีพทอผ้าไหม เพื่อช่วยเหลือประชาชนในชุมชนในด้านต่างๆ

6.1.1.3 ผลการวิเคราะห์กระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญา

การทอผ้าไหม

ในที่นี้ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็นการศึกษาผู้ส่งสาร การศึกษาเนื้อหาสาระ การศึกษาช่องทางสื่อสารและการศึกษาผู้รับสาร ดังนี้

ด้านผู้ส่งสาร พบว่า การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมใช้การบอกเล่าแบบปากต่อปากร่วมกับการสาธิตและการลงมือทำให้ดูจากคนในครอบครัว จากแม่สอนลูก ยายสอนหลาน โดยมีบ้านถือเป็นแหล่งถ่ายทอดที่สำคัญในการถ่ายทอดใช้การเรียนรู้แบบมุขปาฐะ คือ การเรียนรู้จากบรรพบุรุษถ่ายทอดกันมาอย่าง ใช้วิธีการส่งสารด้วยการปฏิบัติจริงอธิบายการทำด้วยการบอกเล่า จึงเป็นมูลเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการสื่อสารจากบุคคลหนึ่งไปยังบุคคลหนึ่ง และส่งต่อกันไปเรื่อยๆ กลายเป็นเครือข่ายองค์ความรู้ในการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ด้านเนื้อหาสาระ พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีลักษณะที่เน้นการทำให้เห็นหรือการลงมือทำด้วยตนเอง สารที่สื่อออกไปจึงออกมาในรูปแบบของอวัจนภาษา ทั้งท่าทาง กริยา อากาการ การสาธิตและการปฏิบัติจากคนในครอบครัวถูกส่งต่อไปยังรุ่นสู่รุ่น ในรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับความเข้าใจของผู้ส่งสารและรูปแบบของการนำเสนอสารนั้นๆ ไม่ว่าจะเป็นคำพูด ตัวหนังสือ หรือรูปภาพ เครื่องหมาย หรือกริยาท่าทางต่างๆ ฯลฯ ซึ่งเป็นสิ่งที่แสดงหรือถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ความต้องการและวัตถุประสงค์ของผู้รับสารด้านช่องทางสื่อสาร

ด้านช่องทางสื่อสาร พบว่า ชุมชนบ้านประทุนมีการใช้ช่องทางสื่อสารในหลากหลายรูปแบบ แต่เน้นไปที่การสื่อสารผ่านตัวบุคคล การสื่อสารแบบปากต่อปาก และการสื่อสารผ่านเสียงตามสายของหอกระจายข่าวในชุมชนโดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้แจ้งข่าวหรือประกาศต่างๆ รวมถึงการสื่อสารผ่านการจัดการประชุมเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม ตลอดจนกิจกรรมอื่นๆที่ชุมชนจัดขึ้นตามแต่ละวาระ

ด้านผู้รับสาร พบว่า ผู้รับสารในชุมชนรับสารจากคนในครอบครัวและ ผู้นำชุมชนโดยการบอกปากต่อปากเป็นหลัก เมื่อมีการนำความรู้ที่ได้รับมาต่อยอดทางความคิดจึงเกิดเผยแพร่และบอกต่อกลายเป็นเครือข่าย รวมถึงการรับสารเกี่ยวกับการทอผ้าไหม เมื่อทำความเข้าใจแล้วเกิดการลงมือปฏิบัติจนกลายเป็นผู้ส่งสารได้อีกทางหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาได้ทำการเปรียบเทียบการสื่อสารในอดีตและการสื่อสารปัจจุบันของชุมชนบ้านประทุน ซึ่งเป็นชุมชนในชนบทของจังหวัดสุรินทร์ โดยการนำเสนอออกมาเป็นตารางการเปรียบเทียบ การสื่อสารแบบเดิมและแบบใหม่ (กาญจนา แก้วเทพ, 2549, น.62)

ตารางที่ 6.1 ตารางการเปรียบเทียบการสื่อสารแบบเดิมและแบบใหม่

ชุมชนชนบท (หมู่บ้านประทุน)	
การสื่อสารแบบเดิม	การสื่อสารแบบใหม่
1. ปากต่อปาก	1. ปากต่อปากร่วมกับการศึกษาดูงาน
2. ผู้นำชุมชนหรือผู้นำความคิดแจ้งให้มาประชุม	2. เวทีชาวบ้าน ล้อมวงเสวนา
3. การประชุมเน้นผู้ส่งสารเป็นหลัก เช่น ประธานกลุ่ม หัวหน้ากลุ่ม	3. การประชุมที่เน้นการมีส่วนร่วม สมาชิกในชุมชนอยู่ในทุกขั้นตอนการทำงานหรือพูดคุย
4. ลายลักษณ์อักษร	4. การแลกเปลี่ยนพูดคุย ออกไปพบปะเยี่ยมเยียนกันระหว่างชุมชน
5. สื่อกิจกรรม ประเพณี	5. การสร้างเครือข่ายและใช้สื่ออื่นๆ หลากหลายมากขึ้น
6. การสื่อสารกลุ่มย่อย เน้นผู้ส่งสารเป็นหลัก	6. การสื่อสารกลุ่มย่อย เน้นผู้ส่งสารเท่าๆกัน

จากตารางที่ 6.1 พบว่า การสื่อสารแบบเดิมของชุมชนบ้านประทุนเน้นผู้ส่งสารเป็นหลัก โดยใช้สื่อกิจกรรมและลายลักษณ์อักษรออกมาในรูปแบบของป้ายประกาศ แต่ในปัจจุบัน ชุมชนมีการพัฒนาการสื่อสารมากขึ้น เน้นการแลกเปลี่ยนพูดคุยกันระหว่างกลุ่มและการสร้างเครือข่าย มีสมาชิกกลุ่ม เช่น การรวมกลุ่มกันจัดตั้งกลุ่มสตรีทอผ้าไหม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและดำเนินกิจกรรมภายใต้กรอบแนวคิดของการวางแผนชุมชนที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชน รวมถึงการใช้สื่อประเภทต่างๆ ในการส่งไปยังผู้รับสารในชุมชนเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ ได้ง่ายขึ้น

6.1.2 ผลการวิเคราะห์กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ชุมชนบ้านประทุน มีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การใช้สื่อบุคคล กลยุทธ์สื่อพื้นบ้าน กลยุทธ์สื่อกระจายเสียง/หอกระจายข่าว กลยุทธ์สื่อมวลชน กลยุทธ์สื่อเฉพาะกิจ/สื่อกิจกรรมและกลยุทธ์การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารไปยังประชาชนให้สามารถรับรู้ได้มากขึ้นและเกิดความรู้ความเข้าใจจนนำไปสู่พฤติกรรมเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในอนาคตต่อไป

6.1.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 41 ปีขึ้นไป มีการศึกษาสูงสุดระดับประถมศึกษา มีรายได้ต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่าย และมีสถานภาพสมรสแล้ว

6.1.4 ผลการวิเคราะห์การรับรู้ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากญาติพี่น้อง จากผู้นำชุมชน จากสื่อวิทยุกระจายเสียงหรือเสียงตามสายและจากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านในระดับการรับรู้สูง รองลงมาคือ มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลางเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด จากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ จากสื่อโทรทัศน์ และจากเพื่อน และมีระดับการรับรู้ต่ำจากการรับข่าวสารจากบุคคลภายนอกชุมชนหรือจากชุมชนอื่นๆ

6.1.5 ผลการวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนส่วนใหญ่มีทัศนคติที่เห็นด้วยมากในประเด็นของภูมิปัญญาเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้ และมีช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แก่คนในครอบครัว รองลงมาคือ ไม่เห็นด้วยที่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญ ยากต่อการเรียนรู้ และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งที่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีความล้าสมัย ไม่น่าสนใจ

6.1.6 ผลการวิเคราะห์ความรู้ความเข้าใจของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทอผ้าไหมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจถึงความสำคัญของ

ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน เข้าใจว่าการทอผ้าไหมหลายทางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีความรู้ในการชี้แนะหรืออธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหม รองลงมาคือมีความรู้ความเข้าใจปานกลางในประเด็นที่ว่าความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัย และมีอุปสรรคในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม

6.1.7 ผลการวิเคราะห์พฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในระดับปานกลาง เช่น มีพฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน รวมถึงเข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกในชุมชนเพื่อดำเนินกิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม และมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม ประชาชนชุมชนบ้านประทุนบางส่วนที่มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในระดับมาก โดยมีพฤติกรรมเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหมหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน ไม่ใช้ทรัพยากรชุมชนอื่นและเน้นการพึ่งตนเองมากและนำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้พัฒนาตนเอง

6.1.8 ผลการทดสอบสมมติฐาน

6.1.8.1 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้เกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกัน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง

ตารางที่ 6.2 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ข้อมูลประชากรกับการรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

การรับรู้	ข้อมูลประชากร					สถานภาพ
	เพศ	อายุ	การศึกษาสูงสุด	รายได้	อาชีพ	
การรับรู้จากผู้ครอบครัว ญาติพี่น้อง		*	*	*	*	*
การรับรู้จากเพื่อน		*	*	*	*	*

ตารางที่ 6.2 (ต่อ)

การรับรู้	ข้อมูลประชากร					สถานภาพ
	เพศ	อายุ	การศึกษาสูงสุด	รายได้	อาชีพ	
การรับรู้จากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม		*		*	*	*
การรับรู้จากโทรทัศน์		*	*	*	*	*
การรับรู้จากวิทยุ หอกระจายข่าว		*		*		*
การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด		*	*	*	*	*
การรับรู้จากการเข้าร่วมประชุม ประจำเดือนของหมู่บ้าน		*		*		*
การรับรู้จากการออกร้านขาย ผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้า ร่วมงานเทศกาลต่างๆ		*	*	*		*
การรับรู้จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือ หน่วยงานราชการ		*	*	*		
การรับรู้จากบุคคลภายนอกชุมชน หรือชุมชนอื่น			*	*		

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ระหว่างเพศชายและเพศหญิงมีการรับรู้ไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอายุต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ส่วนการรับรู้จากบุคคลภายนอกชุมชนหรือจากชุมชนอื่น ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6.1.8.2 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาแตกต่างกัน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง

ตารางที่ 6.3 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ข้อมูลประชากรกับทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ทัศนคติ	ข้อมูลประชากร					สถานภาพ
	เพศ	อายุ	การศึกษาสูงสุด	รายได้	อาชีพ	
การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ		*	*	*	*	
สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้		*	*	*	*	
สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้		*		*	*	
สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว		*	*	*	*	*
ล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ				*	*	*
ไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้		*	*	*	*	*

ตารางที่ 6.3 (ต่อ)

ทัศนคติ	ข้อมูลประชากร					สถานภาพ
	เพศ	อายุ	การศึกษาสูงสุด	รายได้	อาชีพ	
ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่คนในครอบครัว	*					
ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน			*			
สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้			*	*	*	
มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง						
ภาพรวมทัศนคติ		*	*	*	*	*

* มีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ระหว่างเพศชายและเพศหญิงไม่แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ยกเว้นทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอไหมที่ระบุว่า ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่คนในครอบครัว พบว่า เพศหญิงและเพศหญิงมีทัศนคติที่แตกต่างกัน

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่เน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัวและมีทัศนคติที่เห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญยากต่อการเรียนรู้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว ทัศนคติที่เห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญต่อการ

การเรียนรู้ สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้ และมีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีทัศนคติต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว มีทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมว่าล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ ไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญต่อการเรียนรู้ ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่คนในครอบครัว และสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่ประกอบอาชีพต่างกัน มีทัศนคติต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ สามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้ สามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว มีทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมว่าล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ ไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญต่อการเรียนรู้ และสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีทัศนคติต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมว่าสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว มีทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมว่าล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ ไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญต่อการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6.1.8.3 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 3

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกัน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง

ตารางที่ 6.4 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ข้อมูลประชากรกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ
สื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

ความรู้ความเข้าใจ	ข้อมูลประชากร					สถาน ภาพ
	เพศ	อายุ	การศึกษา	รายได้	อาชีพ	
มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม		*		*	*	*
มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญา การทอผ้าไหม		*	*	*	*	*
เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิ ปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน		*		*	*	*
มีอุปสรรคในการศึกษาหาความรู้ เกี่ยวกับการทอผ้าไหม						
มีความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมลาย หางกระรอก		*		*	*	*
มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น มาปรับใช้ในการทอผ้าไหม		*		*	*	*
มีความรู้ในการชี้แนะหรืออธิบาย ความสำคัญของภูมิปัญญาการทอ ผ้าไหม				*		
เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เป็นทุนชุมชน				*	*	
เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุก เพศทุกวัย				*	*	*
เข้าใจว่าการทอผ้าไหมลายหาง กระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน	*					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจว่าการทอผ้าไหมลายหางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอายุต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจต่อการทอผ้าไหม มีความเข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน มีความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมลายหางกระรอก และมีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้าไหม ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนชุมชนบ้านประทุนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้าไหม มีความรู้ในการชี้แนะหรืออธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชนและเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอาชีพต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน มีความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมลายหางกระรอก มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้าไหม เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน และเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีสถานภาพต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม มีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน มีความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมลายหางกระรอก มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้าไหม และเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

6.1.8.4 ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 4

ลักษณะทางประชากรที่แตกต่างกันของประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกัน ดังรายละเอียดแสดงในตาราง

ตารางที่ 6.5 สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน ข้อมูลประชากรกับพฤติกรรมเกี่ยวกับสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

พฤติกรรม	ข้อมูลประชากร					สถานภาพ
	เพศ	อายุ	การศึกษา	รายได้	อาชีพ	
เรียนรู้กระบวนการการทอผ้าไหม						
หลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า		*		*	*	*
ไม่ใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น		*	*	*	*	*
นำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง	*	*		*	*	*
เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน	*	*		*	*	*
หลังจากเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหม ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า		*		*		*
ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหมที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน		*		*		
มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม		*		*	*	
มีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม		*				
เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกเพื่อดำเนินกิจกรรมการทอผ้าไหม		*		*	*	*
เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม		*		*	*	*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีพฤติกรรมในการนำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเองและเผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชนต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอายุต่างกัน มีพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีพฤติกรรมไม่ใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีรายได้ต่อเดือนต่างกัน มีพฤติกรรมต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนรู้กระบวนการการทอผ้าไหมหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า ไม่ใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น นำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน หลังจากเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหม ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า ถ่ายทอดความรู้การทอผ้าไหมที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหม เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีรายได้อาชีพต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหมหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า ไม่ใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น นำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน หลังจากเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหม ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า มีส่วนร่วมในการจัดทำเอกสารเพื่อเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกเพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหม เป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีสถานภาพต่างกัน มีพฤติกรรมการเรียนรู้กระบวนการการทอผ้าไหมหลังจากได้รับการถ่ายทอดความรู้การทอผ้า ไม่ใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น นำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน หลังจากเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหม ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นอย่างรู้คุณค่า เข้าร่วมประชุมกับกลุ่มสมาชิกเพื่อ

ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการทอผ้าไหม และเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการทอผ้าไหม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

6.2 อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน สามารถพิจารณาอภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาครั้งนี้ โดยมีประเด็นที่น่าสนใจ ออกเป็นประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 6.2.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
- 6.2.2 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
- 6.2.3 ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการสื่อสารในชุมชนบ้านประทุน
- 6.2.4 วิเคราะห์สภาพการณ์ของชุมชน (Situation Analysis)
- 6.2.5 การรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
- 6.2.6 ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

6.2.1 กระบวนการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน

โดยนำมาอภิปรายในประเด็นดังนี้

- 1) การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดระดับบุคคล
- 2) การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดระดับชุมชน
- 3) ปัจจัยเกื้อหนุนที่ช่วยในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

1) การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดระดับบุคคล เป็นการสื่อสารเพื่อการเรียนรู้แบบตัวต่อตัวระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร โดยการบอกกล่าว การสาธิตและการลงมือทำ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ Bloom (อ้างใน อารี พันธุ์มณี, 2546, น.176-177) เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนรู้เกิดความสนใจทางด้านจิตใจ ความเชื่อ ความสนใจ จนทำให้เกิดความชำนาญ เช่น การเรียนรู้กรรมวิธีการทอผ้าที่ว่างจากเวลางานหรือจากการประกอบอาชีพหลัก โดยชุมชนบ้านประทุนมีการถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าผ่านคนในครอบครัว ญาติ หรือจากผู้ชำนาญ

2) การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดระดับชุมชน โดยการรวมกลุ่มกันเพื่อดำเนินกิจกรรมบางอย่างเพื่อให้ความช่วยเหลือและร่วมกันปรึกษาหารือกันระหว่างสมาชิกกลุ่ม ชุมชน บ้านประทุนมีกลุ่มสตรีทอผ้าบ้านประทุนซึ่งจะดำเนินกิจกรรมต่างๆร่วมกัน เพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนรวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม รวมถึงความร่วมมือระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นไปจนถึงหน่วยงานระดับจังหวัด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา แก้วเทพและคณะ (2542) เรื่อง ระบบการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน โดยการรวบรวมและคัดเลือกงานวิจัยเรื่องการสื่อสารเพื่อพัฒนาจำนวน 180 ชิ้น และนำมาสังเคราะห์ โดยอาศัยกรอบแนวคิดด้านการพัฒนาและการสื่อสาร พบว่า ยิ่งสื่อมีขนาดเล็ก ยิ่งมีคุณภาพต่อการพัฒนามากกว่าสื่อที่มีขนาดใหญ่ คุณประโยชน์ของสื่อจะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย คือ สื่อบุคคล สื่อเฉพาะกิจ สื่อพื้นบ้าน และสื่อมวลชน ซึ่งเป็นการสื่อสารที่ใช้ถ่ายทอดในระดับชุมชนผ่านสื่อชนิดต่างๆ สอดคล้องกับการสื่อสารระหว่างคนในชุมชนบ้านประทุนที่มีกลยุทธ์การสื่อสารที่หลากหลายแต่สื่อที่ประสบความสำเร็จในการสื่อสารมากที่สุดคือ สื่อบุคคล ซึ่งถือเป็นสื่อที่เล็กที่สุดและส่งต่อข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็วมากที่สุด

3) ปัจจัยเกื้อหนุนที่ช่วยในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม โดยมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน ซึ่งสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

(1) ปัจจัยภายนอกที่ช่วยเกื้อหนุนในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เริ่มจากการเลียนแบบ การทำตามเมื่อเห็นว่าการทอผ้าสามารถเปลี่ยนแปลงไปเป็นรายได้ สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ลำแพน จอมเมือง (2546, น.80) ซึ่งอธิบายเกี่ยวกับการผลิตใหม่ที่มีการผสมผสานองค์ความรู้ในการทอผ้าให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่ คือเกิดการเรียนรู้และมีการปรับตัวอยู่ตลอดเวลาจนสามารถพัฒนาซื้อขายแลกเปลี่ยนจนมีรายได้เพิ่มอีกทางหนึ่ง

(2) ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทศนคติ ความรู้ความเข้าใจตลอดจนพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน ซึ่งเป็นปัจจัยหลักในการยอมรับภูมิปัญญาของตนเอง เพื่อเพิ่มรายได้ อีกทางหนึ่งรวมถึงเพิ่มบทบาทของสมาชิกในครอบครัวให้เท่าๆกัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ศิรินทิพย์ ผูกพันธ์ (2548,น.101) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญา พบว่า จากความคาดหวังของสังคมชนบทซึ่งในอดีตผู้หญิงเป็นผู้ดูแลความเป็นอยู่ของคนในครอบครัว แต่ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ตลาดต้องการแรงงานมากขึ้นรวมถึงความต้องการในสินค้าต่างๆก็มากขึ้นตามไปด้วย แรงเสริมจากตลาดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผลักดันให้ชุมชนเลือกหนทางในการประกอบอาชีพมากขึ้น

6.2.2 กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาของประชาชนในชุมชนบ้านประทุน

ชุมชนบ้านประทุนมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น การใช้สื่อบุคคล โดยเน้นบทบาทของปราชญ์ชาวบ้านที่เป็นผู้ส่งสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้คนในครอบครัว คนในชุมชนตลอดจนให้แก่คนภายนอกชุมชนที่สนใจสื่อสารโดยใช้ประสบการณ์ตรง ทำให้ผู้ศึกษาได้ทดลองและลงมือทำด้วยตนเอง รวมถึงใช้ภาษาท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ รุ่งนภา มุกดาอนันต์ (2544) ซึ่งศึกษาเรื่องกลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น พบว่า กลยุทธ์การสื่อสารของปราชญ์ชาวบ้านเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ กลยุทธ์การสื่อสารโดยใช้ประสบการณ์ตรง การทำให้ชาวบ้านรู้จักตนเอง การทำตนเองให้เป็นตัวอย่าง การสัมมนาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การอิงหลักเกณฑ์ธรรมชาติ การอิงหลักพระพุทธศาสนา การเน้นความสำคัญที่ปัญหาของชาวบ้าน การใช้สื่อของจริง การสื่อสารในบรรยากาศที่ไม่เป็นทางการ การใช้ภาษาท้องถิ่น การใช้การสื่อสารแบบตัวต่อตัว การสื่อสารในแนวนอนและกลยุทธ์การใช้ข่าวลือ

การใช้สื่อเฉพาะกิจสื่อกิจกรรม การจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่คนในชุมชนเพื่อตระหนักถึงความสำคัญของการดำรงอยู่ของภูมิปัญญาการทอผ้าและการใช้กลยุทธ์สื่อต่างๆ เพื่อเพิ่มช่องทางในการสื่อสารไปยังประชาชนให้สามารถรับรู้ได้มากขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาของ รัชชนก สนวนสีดา (2554) ได้ศึกษาถึงกระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี ผลการวิจัยพบว่า การสร้างศักยภาพการสื่อสารของชุมชนไทยพวน ประกอบด้วย การสนับสนุนการสร้างสื่อเฉพาะกิจการจัดกิจกรรมเสริมความรู้และฝึกปฏิบัติเพื่อการสื่อสารทางหอกระจายข่าวภายในชุมชนไทยพวน และการจัดอบรมเสริมสร้างเยาวชนไทยพวนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยพวน นอกจากนี้ ชุมชนบ้านประทุนยังเน้นการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวเป็นหลัก ซึ่งเป็นสถาบันพื้นฐานที่สำคัญต่อสมาชิกในสังคมที่จะถ่ายทอดบุคลิกภาพ การอบรม สั่งสอนหรือสร้างบทบาทจนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่สถาบันอื่นๆ สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สมจิตร งามยิ่ง (2539) ได้ทำการศึกษาการประกอบอาชีพหัตถกรรมการสานจอบ ของชาวบ้านตำบลโคกสีทองกลาง ตำบลหนองทุ่ม ตำบลดงใหญ่ อำเภอลำดวน จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่าได้รับการถ่ายทอดและการฝึกทักษะในการประกอบอาชีพจากบรรพบุรุษ นอกจากนี้ การที่ประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดสุรินทร์ยังคงมีผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากรุ่นสู่รุ่นอยู่ตลอดนั้น เนื่องจากแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนบ้านประทุนมีการวางแผนร่วมกัน

ระหว่างชุมชนและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เกี่ยวกับการทอผ้าไหมให้กลายเป็นหนึ่งในการฐานการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนและคน ภายนอกชุมชนที่สนใจถือเป็นการประสานความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ มุ่งจะถ่ายทอดวิชาความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมให้กับผู้ที่สนใจศึกษาอย่างแท้จริง สอดคล้องกับ จำลอง วิบูลย์ปิ่น (2545) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับศิลปหัตถกรรมผักตบชวาในจังหวัดนครปฐม พบว่า ชาวบ้านได้สืบทอดภูมิปัญญาเรื่องการจักสารผักตบชวาทั้งรูปแบบกระบวนการผลิตลายสานจาก การคิดค้นแบบใหม่ ๆ โดยดัดแปลงมาจากงานจักสานไม้ไผ่ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ กับงานสานผักตบชวา เป็นการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับวิถีชีวิตของคนในชนบทและ ส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปหัตถกรรมท้องถิ่นให้คงอยู่สืบไป

การใช้สื่อพื้นบ้าน ซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องมือสำคัญในการโยงใยความสัมพันธ์ ในชุมชน และความสัมพันธ์เป็นเครือข่ายระหว่างชุมชนกับชุมชนด้วยกัน เป็นช่องทางการสื่อสารที่ ผู้คนในชุมชนที่สามารถใช้แลกเปลี่ยนความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างกัน ช่วยสร้างความ รู้จักและเสริมสร้างความเข้าใจกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชุมชนบ้านประทุนมีการใช้สื่อพื้นบ้านทั้ง การละเล่นเรือบั้งและการเล่นการทอผ้าไหมเพื่อสร้างความสมัครสมานสามัคคีในหมู่คณะทั้งในกลุ่ม ของเด็กและเยาวชนที่มีส่วนร่วมในการเล่นเรือบั้งและประชาชนในชุมชนบ้านประทุนที่ ช่วยกันถ่ายทอดความรู้สู่คนรุ่นหลังให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง ตระหนักถึงความสำคัญของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น อีกทั้งร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทั้งในเรื่องภูมิปัญญาและเรื่องต่างๆ ที่ เกี่ยวกับชุมชนตลอดจนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ ทั้งองค์การบริหารส่วนปกครอง ท้องถิ่นหรือสำนักงานพัฒนาชุมชนต่างๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้สื่อพื้นบ้านมีความน่าสนใจและสร้าง กิจกรรมให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร คำบุญวัฒน์และคณะ (2553) เรื่อง สื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาพของเยาวชน ผลการวิจัยพบว่า สื่อ พื้นบ้านมีคุณลักษณะและธรรมชาติเฉพาะตัวซึ่งทำให้มีความแตกต่างในการดำเนินงาน สามารถ เชื่อมต่อกับชุมชนและสังคม เยาวชน ได้รับความรู้เกี่ยวกับชุมชนและสื่อพื้นบ้าน และเผยแพร่ให้ ผู้อื่นได้ร่วมชื่นชม ภูมิใจและเห็นคุณค่าในตัวเอง ต้องการรักษาสื่อพื้นบ้าน ไม่เชิ้ออายุใน วัฒนธรรมของตน ครูศิลป์ใน เรียนรู้วิธีการถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชน ภาคภูมิใจในตัวเอง กลับมา เห็นคุณค่าและมั่นใจในสื่อพื้นบ้านชุมชน เกิดความภาคภูมิใจในเยาวชน เกิดความสัมพันธ์ใน ชุมชน เรียนรู้การจัดการทรัพยากรและการจัดการสื่อพื้นบ้าน และชุมชนควรบูรณาการสื่อพื้นบ้าน เข้าไว้ในแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนท้องถิ่นหน่วยงานวัฒนธรรมควรสนับสนุนด้านวิชาการ

และประสานการดำเนินงานเพื่อให้เกิดการรื้อฟื้นสื่อพื้นบ้านร่วมกับชุมชน เพื่อคงไว้ซึ่งความรู้สึกเป็นเจ้าของในสื่อพื้นบ้าน

การใช้สื่อมวลชน ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่เข้าถึงผู้รับสารได้ครั้งละมากๆ ชุมชนบ้านประทุนมีการเปิดรับสื่อโดยใช้การพัฒนาชุมชนตนเองให้กลายเป็นชุมชนนำอยู่และหมู่บ้านท่องเที่ยว โดยอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรท้องถิ่นเพื่อช่วยในการส่งต่อข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนไปยังสื่อมวลชน ไม่ว่าจะเป็นสื่อโทรทัศน์และสื่อวิทยุ เมื่อสื่อให้ความสนใจและชุมชนได้รับการเผยแพร่จนเป็นที่รู้จักจากคนภายนอกชุมชน คนในชุมชนเกิดการตื่นตัวและเกิดความคาดหวังอยากให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ดีและน่าชื่นชมจากภาคภูมิใจ จึงเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาสภาพแวดล้อมของชุมชนให้นำอยู่ ดูแลบ้านเรือนของตนเองและหันมาพัฒนาจิตใจของตนเองให้มีสุขภาพจิตดีมากขึ้น

การใช้สื่อใหม่ ซึ่งเป็นช่องทางการสื่อสารที่น่าเสนอเนื้อหาของสารเกี่ยวกับการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ต่างๆผ่านอินเทอร์เน็ตหรือระบบเทคโนโลยี ซึ่งชุมชนบ้านประทุนมีการใช้สื่อใหม่คือ Facebook ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนในชุมชนและนอกชุมชน ทำให้คนภายนอกชุมชนสนใจและเล็งเห็นถึงความสำคัญของชุมชนตนเองมากขึ้น ตลอดจนเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่สามารถดึงดูดความสนใจแก่คนรุ่นใหม่ให้เข้ามามีส่วนร่วมและเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยเผยแพร่ข่าวสารเกี่ยวกับชุมชน เนื่องจากข่าวสารต่างๆที่น่าเสนอผ่านโซเชียลเน็ตเวิร์กนั้นมีการค้นหาข้อมูลง่าย ตรงตามความต้องการของผู้รับสารและเป็นสื่อที่สามารถเข้าถึงผู้รับสารได้ง่ายซึ่งเป็นข้อจำกัดของสื่อดั้งเดิมที่ไม่สามารถทำได้มีความทันสมัยและทำให้ข้อมูลนั้นๆส่งต่อไปเรื่อยๆจนเข้าถึงกลุ่มคนได้หลากหลายมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์ (2551, น. 43) ที่กล่าวถึงคุณลักษณะของสื่อใหม่ว่า สื่อใหม่เป็นสื่อที่ตอบสนองความต้องการสารสนเทศได้ตามความต้องการ เปิดรับสารของผู้รับสารมากที่สุด เพราะสื่อใหม่สามารถสร้างโปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการบรรจุเนื้อหาของข้อมูลข่าวสารได้อย่างเป็นระบบ มีการค้นหาข้อมูลที่ต้องการง่าย อันจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในงานเผยแพร่ และรวบรวมข้อมูลข่าวสารได้มากกว่า อีกทั้งยังใช้คุณสมบัติของระบบโปรแกรมคอมพิวเตอร์ผสมผสานสื่อต่างๆ ที่เรียกว่าสื่อผสมผสานโดยมีการแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็ว

การสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม ในการใช้สื่อชนิดนี้ ประชาชนในชุมชนบ้านประทุนตระหนักถึงในสิ่งที่ชุมชนประสบอยู่และคนในชุมชนร่วมกันวางแผนและจัดการกับปัญหาหรือความต้องการนั้นๆของชุมชนโดยผ่านความร่วมมือของคนในชุมชน มีการสร้างเครือข่ายชุมชนระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน รวมถึงหน่วยงานภาครัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเข้ามา

ช่วยเหลือและเพิ่มองค์ความรู้ในด้านการศักยภาพในการประกอบอาชีพหรือแนวทางในการพัฒนาชุมชนด้วยการจัดอบรมและร่วมมือกันหาทางแก้ไข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการมีส่วนร่วมของ Everett M. Rogers (1995) ได้เสนอว่า การสื่อสารจะมีประสิทธิภาพ และเป็นไปอย่างราบรื่น คุณลักษณะระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะอธิบายว่า ใครถ่ายทอดข่าวสารไปยังใครจะมีประสิทธิภาพในการถ่ายทอดข่าวสารแค่ไหน ทั้งนี้ การสื่อสารจะเป็นไปได้ด้วยความราบรื่นเมื่อผู้ส่งสารมีคุณสมบัติคล้ายคลึงกัน (Homophily) เช่น ทักษะคติ ค่านิยม การศึกษา สถานะสังคม ฯลฯ

6.2.3 ปัญหาที่พบเกี่ยวกับการสื่อสารในชุมชนบ้านประทุน

จากผลการศึกษาพบว่า การสื่อสารในส่วนของผู้ส่งสาร (Sender) คือ ประชาชนชาวบ้านเริ่มมีจำนวนลดน้อยลง แม้ว่าจะมีผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม แต่ยังคงต้องอาศัยระยะเวลาและการฝึกฝนทักษะในการทอผ้าเพื่อให้เกิดความเชี่ยวชาญมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ด้านผู้รับสาร (Receiver) จำนวนผู้รับสารที่มีความสนใจอย่างแท้จริงมีจำนวนไม่เพียงพอ เนื่องจากรูปแบบของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีลักษณะเฉพาะ จำเป็นต้องอาศัยวิธีการสื่อสารในรูปแบบใหม่ๆ ที่ดึงดูดใจมากขึ้น ด้านปัญหาของเนื้อหา (Message) เนื่องจากเนื้อหาที่นำเสนอเกี่ยวกับการทอผ้าไหมมีจำนวนน้อย การนำเสนอเนื้อหาการทอผ้ามักอยู่ในรูปแบบเดิม ไม่ค่อยได้รับการเปลี่ยนแปลงหรือพลิกแพลงให้มีความน่าสนใจมากนัก เนื่องจากกระบวนการทอผ้าไหมมีขั้นตอนและแบบแผนที่ค่อนข้างชัดเจน อาจทำให้ผู้รับสารเกิดความเบื่อหน่ายในการรับสารได้ ด้านสื่อ (Channel) ช่องทาง วิธีการที่ใช้ในการเผยแพร่ข่าวสาร เนื่องจากข้อจำกัดของการสื่อสารด้วยวิธีปากต่อปากมีอายุสั้น ไม่สามารถเก็บหลักฐานอ้างอิงได้และต้องอาศัยทักษะการส่งสารแบบรับสารที่ดีจึงจะมีประสิทธิภาพ การจัดสื่อกิจกรรมขาดความต่อเนื่อง ใช้สื่อท้องถิ่นไม่กว้างขวางและทั่วถึง และปัญหาด้านเทคนิคของสื่อที่นำมาใช้ เช่น หอกระจายข่าว หรือเสียงตามสายจำนวนสื่อมีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณการจัดทำสื่อที่จำเป็นและเข้าถึงผู้รับสารซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายทั้งภายในและภายนอกชุมชน

6.2.4 วิเคราะห์สถานการณ์ (Situation Analysis)

การวิเคราะห์โดยการสำรวจสถานการณ์ (Situation Analysis) นั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ทั้ง 2 ด้าน คือ สภาพการณ์ภายใน (จุดแข็งและจุดอ่อน) และสภาพการณ์ภายนอก (โอกาสและอุปสรรค) จากสิ่งที่เกิดขึ้นหรือมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพื่อให้รู้จักชุมชนและ

ตรวจสอบปัญหาที่พบในชุมชนในด้านนโยบายและการบริหารจัดการชุมชน โดยพบว่า ชุมชนบ้านประทุนมีจุดแข็งคือมีผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ เสียสละให้กับชุมชน รวมถึงมีทุนชุมชนที่สำคัญคือภูมิปัญญาการทอผ้าไหม รวมถึงสภาพพื้นที่ที่เหมาะสมแก่การทำเกษตร มีเครือข่ายผู้นำที่มีศักยภาพในการประสานงานกับองค์กรภายนอกเพื่อเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพในการประกอบอาชีพการทอผ้าไหมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชน รวมถึงคนในชุมชนมีการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากบรรพบุรุษเพื่อส่งต่อไปยังคนรุ่นหลังต่อไปตลอดจนสมาชิกชุมชนมีความเสียสละ มีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันและมีความสมัครสมานสามัคคีกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นฤมล หลวงใจ (2545) ซึ่งได้ศึกษาศักยภาพการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนกลุ่มจักสารไม้ไผ่ ตำบลป่าบง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้วิเคราะห์ศักยภาพของกลุ่มทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ได้พิจารณาจากสภาพทางกายภาพ ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม สภาพเศรษฐกิจในชุมชน การแข่งขันทาง การค้าและบทบาทของภาครัฐและเอกชนที่ให้การสนับสนุน โดยเห็นได้ว่าการรวมกลุ่มนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีภายในท้องถิ่นและเกิดอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่สมาชิก ทั้งยังนำภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์เพื่อสืบทอดต่อบรรพชนรุ่นหลังต่อไป

ด้านจุดอ่อนของชุมชน มีปัจจัยหลักๆที่ทำให้เกิดปัญหา คือ ปัจจัยด้านหนี้สิน ความรู้ในการบริหารจัดการและประชาชนยังขาดความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพรวมถึงเกษตรกรยังทำนาตามฤดูกาลและพึ่งพิงธรรมชาติมากเกินไป แรงงานท้องถิ่นไม่เพียงพอเนื่องจากมีการอพยพย้ายถิ่นฐานไปหาแหล่งทำมาหากินที่อื่น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สลิลทิพย์ ศิริไพบูลย์ (2544) ได้ศึกษาเศรษฐกิจชุมชน ตำบลโนนพลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร โดยได้ศึกษาสภาพโดยทั่วไปของตำบล ได้แก่ระดับรายได้ รายจ่าย ภาระหนี้สินการประกอบอาชีพของประชาชนในชุมชน รวมไปถึงการย้ายถิ่นของประชาชน พบว่ารายได้หลักของประชาชนมาจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ประชาชนส่วนใหญ่ไปทำงานต่างถิ่นกันเพิ่มขึ้น ทำให้แรงงานในท้องถิ่นมีไม่เพียงพอ นอกจากนี้ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนน้ำในหน้าแล้ง ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำเมื่อถึงเวลาฤดูกาลของผลผลิตชนิดนั้นๆ ปัญหาการว่างงานเมื่อว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม

ด้านโอกาสของชุมชนบ้านประทุน พบว่า ปัจจัยภายนอกที่เสริมสร้างโอกาสการพัฒนาของชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง สิ่งแวดล้อม การสนับสนุนช่วยเหลือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากเจ้าหน้าที่รัฐที่เข้ามาพัฒนาศักยภาพและทักษะในการประกอบอาชีพและกำหนดแนวทางการดำเนินงานในรูปแบบต่างๆให้ตรงกับบริบทของชุมชน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิสมัย ตีรวิธา (2543) ได้ศึกษาถึงการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากกระทรวงสาธารณสุข ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มแม่บ้านจัดตั้งเพื่อพัฒนาอาชีพเสริมเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและรู้จักใช้เวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลักให้เกิดประโยชน์ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเพื่อความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยจะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ ในการกำหนดแนวทางการดำเนินงานของกลุ่มแปรรูปให้ ตรงกับความต้องการของตลาดเพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีการพัฒนาอย่างสืบเนื่องต่อไป

ด้านอุปสรรคของชุมชนบ้านประทุน พบว่า ปัญหาสินค้าด้านการเกษตรผลิตที่มีราคาเพิ่มสูงขึ้น ผลผลิตทางการภาคเกษตรมีราคาตกต่ำ และนโยบาย/งบประมาณสนับสนุนในโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐและเอกชนไม่เพียงพอและต่อเนื่อง ประชาชนยังขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ตลอดจนขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิราวรรณ เณรยิ้ม (2544) ซึ่งทำการศึกษาเศรษฐกิจชุมชน กิ่งอำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่ โดยได้ศึกษาสภาพทั่วไปของเศรษฐกิจชุมชน พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โครงสร้างพื้นฐานและการได้รับการบริการจากภาครัฐเป็นไปอย่างทั่วถึงแต่ก็ยังพบปัญหาที่เกิดขึ้น คือ สมาชิกภายใน กลุ่มขาดความรู้ ความสามารถในการพัฒนางานผลิตภัณฑ์ให้สนองความต้องการของลูกค้า และความเข้าใจ ในเรื่องเศรษฐกิจชุมชน ปัญหาสินค้าขาดตลาด วัตถุดิบภายในชุมชนมีไม่เพียงพอ ทำให้ต้องมีการสั่งซื้อจากภายนอก การดำเนินงานจะประสบผลสำเร็จไปได้จะต้องได้รับความร่วมมือจากสมาชิกภายในกลุ่มเป็นอย่างมาก

6.2.5 การรับรู้ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน

จากผลของการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ลักษณะทางประชากรของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่แตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน โดยประเด็นของการรับรู้ ผู้วิจัยได้จัดกลุ่มการรับรู้จากสื่อหลังจากการที่ได้ลงสำรวจพื้นที่ไว้ 3 กลุ่ม คือ สื่อบุคคล สื่อมวลชนและสื่อกิจกรรม

1) สื่อบุคคล พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้ข่าวสารภูมิปัญญาการทอผ้าไหมจากครอบครัวหรือญาติพี่น้อง เพื่อน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า จากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ และจากบุคคลภายนอกชุมชน โดยสื่อบุคคลเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกาญจนา แก้วเทพ (2543) ที่ว่า สื่อบุคคลมีบทบาทในการสื่อสารพัฒนา คือเป็นแหล่ง ข่าวสารที่ส่งสารผ่านช่องทางการสื่อสารระหว่างบุคคลไปยังกลุ่มผู้รับสาร ซึ่งประสิทธิภาพ ของสื่อบุคคล

ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข่าวสารและจิตใจบุคคล นอกจากนี้ ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการพูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆโดยการสื่อสารโดยตรงหรือสื่อสารเป็นกลุ่ม หลังจากรับรู้ข่าวสารซึ่งกันและกันแล้วเกิดการตอบสนองทั้งทางปฏิภริยาต่างๆของร่างกายและทางความคิดเห็น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ พัทธี เษยจรรยา (2542) การสื่อสารระหว่างบุคคลเป็นการสื่อสารโดยตรง ระหว่างคนสองคนหรือมากกว่าสอง ในระยะห่างทางกายภาพพอที่จะเลือกใช้ประสาทสัมผัสทั้งหก และปฏิภริยา ตอบสนองแบบปัจจุบันทันที การรับรู้ของประชาชนชุมชนในด้านของเพศไม่มีความแตกต่างกัน เนื่องจากมีการเปิดรับข่าวสารคล้ายๆกัน ลักษณะของชุมชนอาศัยอยู่แบบเครือญาติ มีบรรพบุรุษที่เกี่ยวข้องกันตลอดจนมีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ด้านอายุในการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้ามีความแตกต่างกันยกเว้นการรับรู้จากคนภายนอกชุมชนหรือจากชุมชนอื่นเนื่องจากช่วงอายุของประชาชนในการรับรู้ข่าวสารมีความใกล้เคียงกัน มีความสนใจและสิ่งเร้าให้ตอบสนองใกล้เคียงกันจึงรับรู้ไม่แตกต่างกัน ด้านรายได้ อาชีพ สถานภาพมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่ผ่านสื่อบุคคลแตกต่างกันเนื่องจากความแตกต่างทางด้านการเลือกรับข่าวสารในแต่ละด้าน รายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพตลอดจนสถานภาพสมรสมีข้อจำกัดให้เปิดรับข่าวสารเฉพาะด้าน ปัจจัยด้านเวลาและภาระหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบส่งผลให้การรับรู้ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนแตกต่างกัน ปกติบุคคลจะเกิดการรับรู้ได้โดยไม่ต้องสัมผัสสิ่งเร้าทั้งหมด เนื่องมาจากประสบการณ์ที่บุคคลได้รับจากการรับรู้และเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่ผ่านการสัมผัส จนเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจได้ทันทีแม้ว่าจะสัมผัสสิ่งเร้าบางส่วนหรือส่วนใดส่วนหนึ่ง โดยสิ่งเร้าในที่นี้คือภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่ เมื่อสัมผัสสิ่งเร้าแล้วทำให้เกิดการรับรู้และแปลความหมาย เกิดการเปรียบเทียบกับความรู้ความเข้าใจที่เคยสัมผัสมาและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรมที่แตกต่างออกไปในที่สุด ด้านการศึกษา ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับประถมศึกษา ผลการทดสอบสมมติฐานการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่พบว่า มีการรับรู้ผ่านสื่อบุคคลแตกต่างกัน เนื่องจากวัฒนธรรมของแต่ละครอบครัว การสั่งสอน การอบรม ตลอดจนการเปิดรับสื่อผ่านช่องทางต่างๆแตกต่างกัน ยกเว้นการรับรู้ผ่านผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าใหม่ ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้มักมีกิจกรรมและรูปแบบการส่งสารที่เน้นการมีส่วนร่วม สร้างความเข้าใจร่วมกัน และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้ง จึงทำให้ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่ผ่านสื่อบุคคลไม่แตกต่างกัน

2) สื่อมวลชน ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้ข่าวสารภูมิปัญญาการทอผ้าใหม่จากวิทยุกระจายเสียง เสียงตามสายและหอกระจายข่าวเป็นหลัก โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้

แจ้งข่าวสารต่างๆให้แก่ลูกบ้านได้รับทราบความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ ตลอดจนข่าวสารเกี่ยวกับการจัดงานประจำปี งานบุญ การแจ้งให้สมาชิกกลุ่มต่างๆ เข้าร่วมประชุม การถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความรู้จากภาครัฐสู่ชุมชนโดยทำหน้าที่เป็นสื่อกลางของชุมชนระหว่างคนในชุมชนกับหน่วยงานรัฐ ให้มีความเข้าใจตรงกันและส่งต่อข่าวสารต่างๆได้สะดวกขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ ดวงพร คำคุณวัฒน์และคณะ (2545) ซึ่งศึกษาเรื่อง การพัฒนาหอกระจายข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน ผลการวิจัยพบว่า บทบาทและสถานภาพของหอกระจายข่าวสาร ก่อนการดำเนินงานวิจัยมีลักษณะที่ 1 คือ ทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความรู้ของรัฐสู่ชุมชน จำนวน 5 หมู่บ้าน อีก 2 หมู่บ้านมีลักษณะที่ 2 คือ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารและความรู้ของรัฐสู่ชุมชน และทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างคนในชุมชนอีกด้วย และเมื่อการวิจัยสิ้นสุดลง หอกระจายข่าวสารใน 6 หมู่บ้าน มีลักษณะที่ 2 อีกทั้งเปลี่ยนสภาพเป็นสื่อที่ชุมชนเริ่มให้ความสนใจและเอาใจใส่ ส่วนอีก 1 หมู่บ้านยังไม่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้หอกระจายข่าวสารสามารถสนองความต้องการของชุมชน ได้แก่ ผู้นำ สภาพสังคมและเศรษฐกิจ ระดับการมีส่วนร่วมของชุมชน รวมทั้งบทบาทและท่าทีของนักวิจัย ซึ่งชุมชนบ้านประทุนอยู่ในลักษณะที่ 2 โดยมีการแจ้งข่าวสารผ่านหอกระจายข่าวทุก 6 โมงเย็นของทุกวันเช่นเดียวกับชุมชนบ้านประทุนที่มีผู้นำชุมชน และแกนนำผู้อนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่ช่วยกระจายข่าวสารไปยังคนในชุมชนจนสามารถโน้มน้าวใจให้คนในชุมชนหันมาสนใจภูมิปัญญาการทอผ้าไหมและเอาใจใส่ทุนชุมชนอันทรงคุณค่านี้

3) สื่อกิจกรรม ได้แก่ การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัด การรับรู้จากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ การรับรู้จากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอายุ รายได้และสถานภาพที่แตกต่างกันมีการรับรู้ผ่านสื่อกิจกรรมแตกต่างกัน เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านเวลาในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างรายได้และความรับผิดชอบต่อครอบครัว ตลอดจนภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวันรวมถึงอายุที่แตกต่างกันมีความสนใจแตกต่างกัน เช่น กลุ่มที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไปนิยมเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้านมากกว่ากลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปีซึ่งอยู่ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเห็นได้ว่า ประเภทของการรับรู้ผ่านสื่อกิจกรรมดังกล่าวต้องอาศัยการส่งสารที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดใจให้เปิดรับหรือเข้าร่วมได้ ด้านการศึกษา พบว่า ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีการศึกษาแตกต่างกันมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน โดย การรับรู้จากป้ายประกาศของตำบล อำเภอหรือจังหวัดและการรับรู้จากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP ของประชาชนชุมชนบ้านประทุนอาจจะต้องใช้ความรู้ความเข้าใจและต้องอาศัย

การแปลความหมายผ่านลายลักษณ์อักษร ด้านอาชีพนั้นประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้ผ่านสื่อกิจกรรมประเภทป้ายประกาศของทางตำบลแตกต่างกัน เนื่องจากชุมชนมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป ทั้งอาชีพเกษตรกร ตลอดจนนักเรียนนักศึกษา อาชีพรับราชการหรือประกอบธุรกิจส่วนตัว เนื่องจากปัจจัยต่างๆทั้งทางด้านเวลาในการเปิดรับสื่อ ลักษณะงานหรืออาชีพที่ทำ ตลอดจนสถานที่ติดป้ายหรือแม้กระทั่งข้อความที่นำเสนอ ทำให้ลักษณะประชากรด้านอาชีพของชุมชนบ้านประทุนมีการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการทอผ้าไหมผ่านป้ายประกาศแตกต่างกัน

6.2.6 ทักษะ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุน

จากลักษณะของประชากรของชุมชนบ้านประทุนที่แตกต่างกันมีทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีความแตกต่างกันนั้น สามารถอภิปรายผลโดยแบ่งตามลักษณะประชากร ดังนี้

1) ด้านเพศ จากผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของชุมชนบ้านประทุนนั้น เพศหญิงมีทัศนคติเชิงบวกมากกว่าเพศชาย โดยในประเด็นของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่ช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีแก่คนในครอบครัวจำแนกตามเพศนั้นมีความแตกต่างกัน เนื่องจากเพศชายมองว่า การทอผ้าเป็นงานของผู้หญิง ผู้ชายเป็นหัวหน้าครอบครัวต้องออกไปทำไร่ ทำนา หรือประกอบอาชีพอื่นนอกบ้าน การเข้ามามีส่วนร่วมหรือสร้างความสัมพันธ์ต่างๆผ่านการทอผ้าไหมจึงมีน้อย แม้ว่าในปัจจุบันชุมชนบ้านประทุนจะมีผู้ชายหันมาทอผ้ามากขึ้น แต่ก็ยังคงมีบางส่วนที่มองว่าการทอผ้าไหมเป็นงานของผู้หญิง ซึ่งต้องอาศัยการสร้างทัศนคติและความรู้ความเข้าใจให้มากขึ้น ด้านความรู้ความเข้าใจ เพศหญิงและเพศชายมีความรู้ความเข้าใจไม่แตกต่างกัน แต่ในประเด็นด้านความเข้าใจว่าการทอผ้าไหมหลายทางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น เพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจมากกว่าเพศชาย เนื่องจากการทอผ้าไหมต้องอาศัยความละเอียดอ่อนและความชำนาญ ตลอดจนความอดทนในการทอผ้า เพศชายส่วนใหญ่มองว่างานทอผ้าเป็นงานของผู้หญิง จึงมีการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมค่อนข้างน้อยกว่าเพศหญิง ด้านพฤติกรรมการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมาใช้ในชีวิตประจำวัน พบว่า เพศหญิงมีพฤติกรรมดังกล่าวมากกว่าเพศชาย และมีพฤติกรรมแตกต่างกัน เช่น การนำความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาตนเอง เผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นทั้งในและนอกชุมชน

2) ด้านอายุ ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่างกัน โดย ประชาชนที่อายุ 10-18 ปี มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มี

อายุ 19-25 ปี 26-40 ปี และอายุ 41 ปี เนื่องจากกลุ่มที่อายุ 10-18 ปีจัดว่าเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนซึ่งมีความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมค่อนข้างน้อย ด้วยปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของสังคม มีสิ่งที่สามารถสร้างความสนใจและดึงดูดใจมากกว่าการทอผ้าไหม จึงทำให้ประชาชนชุมชนบ้านประทุนกลุ่มที่อายุ 10-18 ปีมีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มอื่นๆ ด้านความรู้ความเข้าใจ ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีความรู้ความเข้าใจแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีอายุ 10-18 ปี มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 26-40 ปีและ 41 ปีขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีอายุ 19-25 ปี มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีอายุ 41 ปีขึ้นไป เนื่องจากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีและรูปแบบการนำเสนอ รวมถึงช่วงอายุที่อยู่ในวัยอยากรู้อยากเห็นในสิ่งที่น่าสนใจ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมอาจจะยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของคนกลุ่มนี้ได้มากนัก

3) ด้านการศึกษา ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมต่างกัน โดยมีทัศนคติเชิงบวกเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในประเด็นของสามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้ ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีให้แก่คนในชุมชน สามารถปรับเปลี่ยนให้เข้ากับยุคสมัยได้และ มีส่วนช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง และมีทัศนคติเชิงลบที่มองว่า ภูมิปัญญาไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยความเชี่ยวชาญยากต่อการเรียนรู้ ด้านความรู้ความเข้าใจ ประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่าง ระดับการศึกษาจึงไม่มีผลต่อความรู้ความเข้าใจภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ด้านพฤติกรรมนั้นประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีพฤติกรรมไม่แตกต่างกัน ดังนั้น ระดับการศึกษาไม่มีผลต่อพฤติกรรมเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

4) ด้านรายได้ ทัศนคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ 15,001-20,000 บาทและ 20,001 บาทขึ้นไป ส่วนกลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนที่ 5,001-10,000 บาทและ 10,001-15,000 บาท มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป ดังนั้นปัจจัยด้านรายได้มีผลต่อทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ด้านความรู้ความเข้าใจของชุมชนบ้านประทุนนั้น กลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาทมีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท 15,001-20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป โดยมีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหม ในด้านการถ่ายทอดภูมิ

ปัญหาการทอผ้าไหม เข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน ความรู้ในเรื่องการทอผ้าไหมหลายทางกระวอก มีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้าไหม มีความรู้ในการชี้แนะหรืออธิบายความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหม เข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน และเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถนำไปใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัย ดังนั้น รายได้ต่อเดือนมีผลต่อความรู้ความเข้าใจในภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ด้านพฤติกรรมของประชาชนชุมชนบ้านประทุนนั้น พบว่า ปัจจัยด้านรายได้มีผลต่อพฤติกรรมการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไปใช้ในชีวิตรประจำวัน โดยประชาชนชุมชนบ้านประทุนมีพฤติกรรมดังกล่าวแตกต่างกัน ยกเว้น การมีส่วนร่วมในการสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม เนื่องจากมีการสื่อสารที่เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างคนภายในชุมชนและหน่วยงานภาครัฐ การร่วมกันสร้างแหล่งเรียนรู้ของชุมชนจึงเป็นหนึ่งในกิจกรรมที่ทำให้คนชุมชนพร้อมที่จะให้ความร่วมมือและมีพฤติกรรมแสดงออกไม่แตกต่างกัน

5) ด้านอาชีพ ทักษะคติของประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีความแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีทัศนคติเชิงบวกน้อยกว่ากลุ่มที่ประกอบอาชีพ รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ อาชีพธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย และอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่าย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ปัจจัยด้านอาชีพมีผลต่อทัศนคติเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม ด้านความรู้ความเข้าใจ ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีอาชีพต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าไหมแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีอาชีพนักเรียน/นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ส่วนกลุ่มที่มีอาชีพเลี้ยงสัตว์มีความรู้ความเข้าใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่าย ด้านพฤติกรรมที่มีต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมนั้น กลุ่มนักเรียน/นักศึกษามีพฤติกรรมที่แสดงออกน้อยกว่ากลุ่มรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ น้อยกว่ากลุ่มธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย กลุ่มทำสวน/ทำไร่/ทำนา กลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่าย ส่วนกลุ่มที่ประกอบอาชีพทำสวน/ทำไร่/ทำนาและกลุ่มที่ประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ มีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมน้อยกว่ากลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่าย และกลุ่มทอผ้าเพื่อจำหน่ายมีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมากกว่ากลุ่มที่รับจ้างทั่วไป ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า กลุ่มที่ประกอบอาชีพทอผ้าเพื่อจำหน่ายมีพฤติกรรมต่อการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมากที่สุด

6) ด้านสถานภาพสมรส ประชาชนชุมชนบ้านประทุนที่มีสถานภาพต่างกัน มีทัศนคติความรู้ความเข้าใจ และพฤติกรรมต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมแตกต่างกัน โดยกลุ่มที่มีสถานภาพ

โสดมีทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและมีพฤติกรรมการแสดงออกน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรสแล้ว

6.3 ข้อเสนอแนะ

6.3.1 ข้อเสนอแนะทั่วไป

1) ช่องทางการสื่อสารโดยเฉพาะสื่ออินเทอร์เน็ตยังมีเพียงแค่ Facebook ที่ใช้ในการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างคนภายในชุมชนเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้น จึงควรเพิ่มเว็บไซต์ของชุมชนเพื่อช่วยในการประชาสัมพันธ์ให้กับชุมชนอีกทางหนึ่ง

2) เนื่องจากคนในชุมชนมีลักษณะประชากรที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีการรับรู้ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนส่งผลให้มีพฤติกรรมแตกต่างกัน ดังนั้น จึงควรส่งเสริมบทบาทของผู้นำชุมชนและแกนนำการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มีทักษะในการสื่อสารเพื่อส่งสารไปยังสมาชิกในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดเวทีหมุนเวียนใช้รูปแบบการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วม เน้นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันรวมถึงการพึ่งตนเองให้มากขึ้น เพื่อให้ชุมชนกลายเป็นชุมชนต้นแบบอย่างแท้จริง

3) กลุ่มอาชีพในชุมชนควรมีการพัฒนาและส่งเสริมด้านการตลาด การสร้างแบรนด์และขยายช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่มให้มากขึ้น

6.3.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

1) ศึกษากระบวนการระดับการสร้างการรับรู้ความหมายของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนในชุมชนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ทั้งทัศนคติและพฤติกรรมของคนในชุมชน

2) ควรมีการศึกษาวิจัย โดยนำเอาบทเรียนและประสบการณ์ที่ได้จากงานวิจัยครั้งนี้ไปขยายผลร่วมกับการสื่อสารเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนอื่นๆ เพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา การออกแบบบริหารจัดการการสื่อสารให้เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชนแต่ละชุมชน

3) ศึกษากระบวนการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนในประเด็นของการประเมินผลทั้งก่อนระหว่างและหลังจากเกิดการสื่อสารอย่างมีส่วนร่วมขึ้น

บรรณานุกรม

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2555). *สัมผัสวิถีทอผ้าสุรินทร์*. ค้นวันที่ 3 พฤษภาคม 2558 จาก <http://www.bangkokbiznews.com/home/detail/life-style/travel/20121012/472870/สัมผัสวิถีทอผ้าสุรินทร์.html>
- กฤษณา วงษาสันต์และคณะ. (2542). *วิถีไทย*. กรุงเทพมหานคร: คอมฟอร์ม.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2543). *สื่อสารชุมชน: การประมวลองค์ความรู้*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ. (2548). *ก้าวต่อไปของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ, กำจร หลุยยะพงศ์, รุจิรา สุภาษา, และวีรพงษ์ พลนิกรกิจ. (2543). *สื่อเพื่อชุมชน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กาญจนา แก้วเทพ, ศุภางค์ นันตา, อัจฉริยา เนตรชาย, อรุณีวรรณ นาศรี, และโคจิวัฒน์ บุญประดิษฐ์. (2549). *แต่การสื่อสาร เพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรของชุมชนในอนาคต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กำจร หลุยยะพงศ์. (2557). *เอกสารประกอบการเรียนการสอนวิชา การวางแผนและนวัตกรรม การผลิตสื่อเพื่อพัฒนาอย่างยั่งยืน*.
- เกศรา บุรพาเดชะ. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ในศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว. *วารสารนิเทศศาสตร์*, 26(3), 86-100.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2556). *ถอดรหัส 3 การพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม.
- ขวัญฤทัย สายประดิษฐ์. (2551). บทบาทนักประชาสัมพันธ์กับการประชาสัมพันธ์ในสื่อใหม่ ตอนที่ 1. *พัฒนาเทคนิคศึกษา*. 20 (มกราคม - มีนาคม), 42-51.
- คำณ มั่นยืน. *สมาชิกชุมชนบ้านประทุน*. 2558 (30 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- จิราวรรณ ยืนยง. (2546). *การรับรู้การพัฒนาตนเองของครูประถมศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

จิราวรรณ เณรแย้ม. (2544). *เศรษฐกิจชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอแม่อน จังหวัดเชียงใหม่*.

เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

จำเนียร ช่างโชติ. (2526). *จิตวิทยาการรับรู้และการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จำลอง วิบูลย์ปิ่น. (2545). *ศิลปหัตถกรรมผักตบชวาในจังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม, นครปฐม.

ชาญชัย อาจินตมาจารย์. (2521). *พฤติกรรมในองค์กร*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ.

ดวงพร คำณูวัฒน์ และคณะ. (2553). *สื่อพื้นบ้านเพื่อสุขภาวะเยาวชน*. นครปฐม:

มหาวิทยาลัยมหิดล.

ดวงพร คำณูวัฒน์, วาสนา จันทร์สว่าง, และมณฑา โมพี. (2545). *การพัฒนาหอกระจาย*

ข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน. รายงานการวิจัย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

แก้ว บุญยงค์. ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม. 2558 (29 เมษายน). การสัมภาษณ์

เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2554). *ภูมิปัญญาการพัฒนาท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร:

เอ.พี.กรรพิก ดีไซน์และการพิมพ์.

นงสี ทองด้วง. ผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม. 2558 (29 เมษายน). การสัมภาษณ์

นภดล มโนงาม. (2548). *ความคิดเห็นของพนักงานต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างงานบริการ*

ธุรกิจต่างประเทศของธนาคารกสิกรไทย กรณีศึกษา ศูนย์ธุรกิจต่างประเทศ สาขาสีลม.

(ภาคนิพนธ์ ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.

นฤมล หลวงใจ. (2545). *ศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่*

ตำบลป่าบง อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. (2527). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร:

มหาวิทยาลัยมหิดล.

ประกอบ จำปาทอง. ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหมบ้านประทุน. 2558 (29 เมษายน).

การสัมภาษณ์.

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. (2526). *ทัศนคติ: การวัด การเปลี่ยนแปลงและพฤติกรรมอนามัย*.

กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช.

- ประเวศ วะสี. (2534). การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสัมมนาทางวิชาการเรื่องภูมิปัญญาชาวบ้านกับการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- ปรารภนา บุญยงค์. สมาชิกชุมชนบ้านประทุน. 2558 (30 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์ และคณะ. (2549). การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมและการพัฒนาชุมชน: จากแนวคิดสู่ปฏิบัติการวิจัยในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2542). กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- พัชนี เชยจรรยา. (2542). แนวคิดหลักนิเทศศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: เอลโล่การพิมพ์(1998).
- พัชนี วรกวิน. (2524). จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพมหานคร: วัชรการพิมพ์.
- พัทธา สายหู. (2434). วัฒนธรรมอาหาร. กรุงเทพมหานคร: สำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- พิสมัย ตริวิธา. (2543). การดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรที่ได้รับการรับรองคุณภาพมาตรฐานตามกระทรวงสาธารณสุข. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภักทวินทร์ จันท์ทอง. (2551). จากไลต์อินเทอร์เน็ตสู่เรอมนัน: การปรับเปลี่ยนเอกลักษณ์ของการละเล่นพื้นบ้านไลต์อินเทอร์เน็ต. สารมนุษยศาสตร์, 4(2), 1-14.
- ภัทรา นุรารักษ์. 2556. การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างความหมายใหม่ของกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลแม่สุก อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา. วารสารศาสตร์, 6, 90-112.
- โยธิน ศันสนยุท และคนอื่นๆ. (2533). จิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.
- รัชชนก สอนสีดา. (2554). กระบวนการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนไทยพวน อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี. ค้นวันที่ 4 พฤษภาคม 2558 จาก http://abcjournal.trf.or.th/index.php?option=com_attachments&task=download&id=274
- รัตนะ บัวสนธิ. (2537). ที่มาและความหมายของภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์.
- รุ่งนภา มุกดาอนันต์. (2544). กลยุทธ์การสื่อสารของกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม้ได้ตีพิมพ์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.

- ลำแพน จอมเมือง. (2546). *ผ้าทอไทลื้อ: การจัดการธุรกิจชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2531). *การพัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพมหานคร:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิต นันทสุวรรณ. (2538). *กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับความคิดและภูมิปัญญาไทย*.
กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2534). *การเรียนรู้ของผู้เรียนกับการวัดและประเมินผลการศึกษาจิตวิทยา
และสังคมวิทยาพื้นฐานเพื่อการวัดและประเมินผลการศึกษา*. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ศิริชัย ไตรสารศรี. (2539). *การรับรู้บทบาทของผู้นำท้องถิ่นในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ
สิ่งแวดล้อมชุมชน กรณีศึกษา ตำบลคลองหลวง อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,
กรุงเทพมหานคร.
- ศิรินทีพย์ ผูกพันธุ์. (2548). *การสืบทอดภูมิปัญญาพื้นบ้านด้านหัตถกรรมผ้าทอตีนจก*.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ศิริพงษ์ นวลแก้ว. (2540). *การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์. (2538). *พฤติกรรมผู้บริโภค*. กรุงเทพมหานคร : วิสิทธ์พัฒนา.
- สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์และคณะ. (2542). *รายงานการวิจัยการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา
สู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สมจิตร งามยิ่ง. (2539). *การประกอบอาชีพหัตถกรรมการสานจ่อของชาวบ้านตำบลโคกสี
ทองหลวง ตำบลหนองทุ่ม ตำบลดงใหญ่ อำเภอลำปำ จังหวัดมหาสารคาม*.
(วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,
มหาสารคาม.
- สลิลทิพย์ ศิริไพบูลย์. (2541). *เศรษฐกิจชุมชน ตำบลโนนพวง อำเภอลานกระบือ จังหวัด
กำแพงเพชร*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

- สามารถ จันทรสุรีย์. (2533). *ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไร อย่างไร*. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิชย์.
- สุทธิดา บุญยงค์. สมาชิกชุมชนบ้านประทุน. 2558 (30 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- สุทธิภา วงศ์ยะลา. (2555). *การสื่อสารเพื่อสร้างกรอบจินตนาการเศรษฐกิจพอเพียงชุมชน กรณีศึกษา บทบาทปราชญ์ชาวบ้านและผู้นำทางการปกครองในชุมชนอาข่า จังหวัดเชียงราย*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุธีวงศ์ พงษ์ไพบูลย์. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านภาคใต้. *วารสารทักษิณคดี*, 21-41.
- สุรเชษฐ์ จิตตะวิกุล. (2542). *หลักสูตรและการจัดการมัธยมศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏ จันทระเกษม.
- สุรพงษ์ ไสธนะเสถียร. (2533). *การสื่อสารเพื่อการจัดการธุรกิจ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- สุวิมล ตีรกานนท์. (2546). *การใช้สถิติในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์: แนวทางสู่การปฏิบัติ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541). *แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- สำเรียม เงามาม. สมาชิกชุมชนบ้านประทุน. 2558 (29 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- อรรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. (2542). *การสื่อสารเพื่อการโน้มน้าวใจ*. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดี.
- อานันท์ กาญจนพันธุ์. (2542). *การวิจัยในมิติวัฒนธรรม*. คณะอนุกรรมการวิจัยวัฒนธรรม ภาคเหนือ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติและสำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่: มิ่งเมือง.
- อารี พันธุ์มณี. (2546). *จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน*. กรุงเทพมหานคร: ไยใหม่.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2544). *ภูมิปัญญาล้านนา*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์.
- เฮียง บุญยงค์. ปราชญ์ชาวบ้าน. 2558 (29 เมษายน). การสัมภาษณ์.
- Rogers, Everett M. (1995). *Diffusion of innovations*. 4th ed. New York: The Free Press.
- Eysenck, H. J., Arnold, W., & Meili, R. (1972). Encyclopedia of psychology. *Journal of the History of the Behavioral Sciences*, 11(2), 199-201.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์คนในชุมชนบ้านประทุนเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการถ่ายทอด ภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ จะเป็นการศึกษาเพื่อหาคำตอบให้สอดคล้องตาม
วัตถุประสงค์ที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ โดยแบ่งเป็นประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

แนวคำถามกลุ่มสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

1. ท่านมีกลยุทธ์ในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการสืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม
อย่างไร
2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมีวิธีการอย่างไร
3. ท่านมีบทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหรือวัฒนธรรมชุมชนอื่นๆ
ให้แก่คนในชุมชนหรือไม่ อย่างไร
4. หน่วยงานภายนอกเข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายทอดหรือการพัฒนาภูมิ
ปัญญาการทอผ้าไหมอย่างไร

แนวคำถามกลุ่มสัมภาษณ์แบบกลุ่ม (Focus Group)

แนวคำถามสัมภาษณ์กลุ่มผู้ใหญ่/ผู้สูงอายุในชุมชน

1. ในอดีตชุมชนมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหรือไม่ มีวิธีการ
ถ่ายทอดอย่างไร
2. มีวิธีการสื่อสารในชุมชนเรื่องของการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือไม่
อย่างไร
3. คนในชุมชนมีวิธีการอย่างไรในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและ
วัฒนธรรมชุมชนไปยังกลุ่มเด็กและเยาวชน

4. คนในชุมชนใช้ช่องทางใดบ้างในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

5. ชุมชนมีการประยุกต์ใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้สามารถสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนบ้างหรือไม่ อย่างไร

6. คนภายในชุมชนใช้วิธีการติดต่อสื่อสารกันอย่างไรบ้าง ผ่านช่องทางใด และได้ผลเป็นอย่างไร

7. การติดต่อสื่อสารกับคนภายนอกชุมชนเป็นอย่างไร ใช้วิธีการใดในการติดต่อสื่อสาร และได้ผลเป็นอย่างไร

แนวคำถามในการสัมภาษณ์กลุ่มกับเยาวชน

1. รู้จักภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชนตนเองมากน้อยแค่ไหน อย่างไร

2. ในอนาคตสนใจที่จะเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมหรือไม่ เพราะเหตุใด

3. ชุมชนใช้สื่อใดบ้างในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่คนรุ่นหลัง อย่างไรบ้าง

4. สื่อประเภทต่างๆเป็นอย่างไร

5. ใช้สื่อประเภทไหนบ้างในการแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน อย่างไร

แบบสอบถาม

เรื่อง การรับรู้ทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมของประชาชนชุมชนบ้านประทุน หมู่ที่ 4 ตำบลเตล็ด อำเภอศรีขรภูมิ จังหวัดสุรินทร์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่าง

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ () ชาย () หญิง

2. อายุ () 10-18 ปี () 19-25 ปี
() 26-40 ปี () 41 ปีขึ้นไป

3. การศึกษา () ประถมศึกษา () มัธยมศึกษา
() อนุปริญญา/ปวส./ปวช. () ปริญญาตรี

4. รายได้ต่อเดือน () น้อยกว่าหรือเท่ากับ 5,000 บาท () 5,001-10,000 บาท
() 10,001 -15,000 บาท () 15,001 – 20,000 บาท
() 20,001 บาทขึ้นไป

5. อาชีพ () นักเรียนนักศึกษา () รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
() ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย () ทำสวน ทำไร่
() ทำนา () ทอผ้าจำหน่าย
() รับจ้างทั่วไป

6. สถานภาพสมรส () โสด () สมรส () หย่าร้าง/แยกกันอยู่

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการรับรู้ของท่านที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหมว่ามาจากสื่อหรือช่องทางใดบ้างดังต่อไปนี้ และมีระดับการรับรู้มากน้อยเพียงใด

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงใน () ลงในช่องคะแนนที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อ ที่	เนื้อหา	ระดับการรับรู้				
		5 มาก ที่สุด	4 ค่อนข้าง มาก	3 ปาน กลาง	2 ค่อนข้าง น้อย	1 น้อย ที่สุด
1	ท่านได้รับข่าวสารจากคนในครอบครัว ญาติพี่น้อง					
2	ท่านได้รับข่าวสารจากเพื่อน					
3	ท่านได้รับข่าวสารจากผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานกลุ่มสตรีทอผ้า					
4	ท่านได้รับข่าวสารจากโทรทัศน์					
5	ท่านได้รับข่าวสารจากวิทยุของชุมชน หอกระจายข่าว เสียงตามสาย					
6	ท่านได้รับข่าวสารจากป้ายประกาศของทางอำเภอ					
7	ท่านได้รับข่าวสารจากการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน					
8	ท่านได้รับข่าวสารจากการออกร้านขายผลิตภัณฑ์ OTOP หรือการเข้าร่วมงานเทศกาลต่างๆ					
9	ท่านได้รับข่าวสารจากเจ้าหน้าที่รัฐหรือหน่วยงานราชการ					
10	ท่านได้รับข่าวสารจากบุคคลภายนอกหรือจากชุมชนอื่นๆ					

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับทัศนคติที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องคะแนนที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อ ที่	เนื้อหา	ระดับทัศนคติ				
		5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย มาก	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
1	ท่านเห็นว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเน้นการทำด้วยตนเอง ต้องอาศัยการฝึกฝน					
2	ท่านเห็นว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมสามารถทำร่วมกับเด็กและเยาวชนได้					
3	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นหนึ่งในแนวทางที่จะสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตได้					
4	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมสามารถสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว					
5	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมล้ำสมัย ไม่น่าสนใจ					
6	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถส่งต่อไปยังคนรุ่นใหม่ได้เพราะต้องอาศัยประสบการณ์และความเชี่ยวชาญ ยากต่อการเรียนรู้					
7	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครอบครัว					

ข้อ ที่	เนื้อหา	ระดับทัศนคติ				
		5 เห็นด้วย อย่างยิ่ง	4 เห็นด้วย มาก	3 เห็นด้วย	2 ไม่เห็นด้วย	1 ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
8	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้า ไหมช่วยสร้างความสามัคคี ระหว่างคนในสังคมและชุมชน					
9	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้า ไหมสามารถปรับเปลี่ยนให้เข้า กับยุคสมัยได้					
10	ท่านเห็นว่าภูมิปัญญาการทอผ้า ไหมมีส่วนช่วยให้เกิดความ ภาคภูมิใจแก่ชุมชนของตนเอง					

ส่วนที่4 คำถามเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจที่มีต่อภูมิปัญญาการทอผ้าไหม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องคะแนนที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อ ที่	เนื้อหา	ระดับความรู้ความเข้าใจ				
		5 มาก ที่สุด	4 ค่อนข้าง มาก	3 ปาน กลาง	2 ค่อนข้าง น้อย	1 น้อย ที่สุด
1	ท่านมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในชุมชน					
2	ท่านมีความรู้ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม					
3	ท่านเข้าใจถึงความสำคัญของภูมิปัญญาการทอผ้าไหมที่มีต่อชุมชน					
4	ท่านมีอุปสรรคในการศึกษาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาการทอผ้าไหม					
5	ท่านมีความรู้ในการทอผ้าไหมโล่งหางกระรอก					
6	ท่านมีความรู้ในการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นมาปรับใช้ในการทอผ้าไหม					
7	ท่านมีความรู้ในการชี้แนะหรือแจกแจงความสำคัญในการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหม					
8	ท่านเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเป็นทุนชุมชน					
9	ท่านเข้าใจว่าภูมิปัญญาการทอผ้าไหมไม่สามารถใช้ให้เข้ากับคนทุกเพศทุกวัย					
10	ท่านเข้าใจว่าผ้าไหมโล่งหางกระรอกเป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน					

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมของประชาชนบ้านประทุนที่มีต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าไหมในรูปแบบต่างๆ

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องคะแนนที่ท่านเห็นด้วยมากที่สุด

ข้อ ที่	เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม				
		5 มาก ที่สุด	4 ค่อนข้าง มาก	3 ปาน กลาง	2 ค่อนข้าง น้อย	1 น้อย ที่สุด
1	ท่านได้มีการศึกษาเรียนรู้กระบวนการทอผ้าไหมจากกลุ่มทอผ้า					
2	ท่านไม่ใช้ทรัพยากรจากชุมชนอื่น เน้นการพึ่งตนเองมากขึ้น					
3	ท่านนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาการทอผ้าไหมมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง					
4	ท่านเผยแพร่ประโยชน์ของการนำภูมิปัญญาการทอผ้าไหมให้แก่บุคคลอื่นและชุมชนอื่นได้ทราบ					
5	ท่านใช้ทรัพยากรท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์หลังจากเรียนรู้ขั้นตอนการทอผ้าไหม					
6	ท่านถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับไปยังเยาวชนในชุมชน					
7	ท่านมีส่วนช่วยจัดทำเอกสารเผยแพร่ภูมิปัญญาการทอผ้าไหมเพื่อให้คนในชุมชนได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญ					

ข้อ ที่	เนื้อหา	ระดับพฤติกรรม				
		5 มาก ที่สุด	4 ค่อนข้าง มาก	3 ปาน กลาง	2 ค่อนข้าง น้อย	1 น้อย ที่สุด
8	ท่านร่วมสร้างแหล่งเรียนรู้ ชุมชนเกี่ยวกับการทอผ้าไหม					
9	ท่านเข้าร่วมประชุมกลุ่มกับ สมาชิกในชุมชนเพื่อดำเนิน กิจกรรมต่างๆที่เกี่ยวข้องกับ การอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทอ ผ้าไหม					
10	ท่านร่วมจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์การ ทอผ้าไหม โดยเน้นผู้ที่มี ความสามารถในการถ่ายทอด ข้อมูลข่าวสารเป็นผู้กระจาย ข่าวสารไปยังชุมชน					

ภาคผนวก ข

ทางเข้าบ้านประทูน

โรงเรียนบ้านประทูนอายอง

นายเฉลิม บุญยงค์ อายุ 64 ปี สานิตการตีเกลียวไหมผ่านเครื่องตีเกลียว 5 ชั้น

นางพจน์ บุญยงค์ อายุ 66 ปี สานิตการกรอไหมใส่หลอดด้าย

การทอผ้าไหมด้วยกี่กระตุก

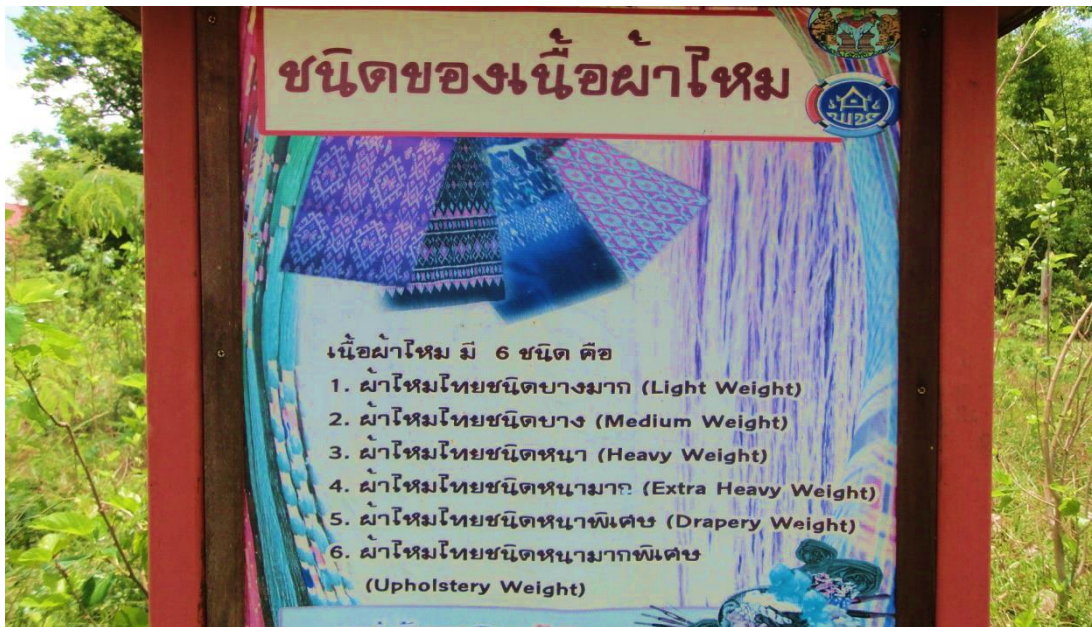
ลายผ้าไหมสีรุ่งทางกระรอก

ป้ายแสดงขั้นตอนการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากรังไหม

ภายในศูนย์การเรียนรู้มีป้ายแสดงขั้นตอนการทอผ้าไหม

ป้ายภายในศูนย์การเรียนรู้ให้ความรู้เกี่ยวกับผ้าไหม

สภาพแวดล้อมหมู่บ้านประทุน

สภาพแวดล้อมหมู่บ้านประทุน

วัดบ้านประทุน

กลองเพลเก่าแก่ขนาดใหญ่ภายในวัดบ้านประทุน

ร้านค้าในชุมชนบ้านประทุน

หนองกลาง ภายหลังเปลี่ยนชื่อมาเป็นหนองบ้านประทุน

ที่ทำการกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรบ้านประทุน

คำขวัญบ้านประทุน

ศาลปู่ตาอันเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านประทุมนครพนธ์นับถือ

ป้ายแสดงหมู่บ้านชนะเลิศการประกวดผ้าไหมโฮ้งหางกระรอก พ.ศ. ๒๕๕๕

ผู้วิจัยลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย

หมู่บ้านประทุน หมู่บ้านผ้าไหมเพื่อการท่องเที่ยว

ป้ายประชาสัมพันธ์หมู่บ้านประทุน

นางสี ทองดั่ง ผู้สืบทอดการทอผ้าไหมและผ้าไหมโสร่งหางกระรอกที่ตนเอง

แต้ว บุญยงค์ ผู้สืบทอดการทอผ้าไหมและผ้าไหมสีธงหางกระรอกที่ทอเอง

ประกอบ จำปาทอง ประธานกลุ่มสตรีทอผ้าไหม

ผ้าไหมสีธงทางกระรอกฝีมือของประกอบ จำปาทอง

นักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมถึงแหล่งที่ผลิต

นักท่องเที่ยวเข้ามาซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไหมถึงแหล่งที่ผลิต

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ ชื่อสกุล

นางสาวปัญญารัตน์ วันทอง

ประวัติการศึกษา

ภาควิชาวารสารศาสตร์เพื่อวิทยุกระจายเสียง
และวิทยุโทรทัศน์ คณะนิเทศศาสตร์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ ปีที่สำเร็จการศึกษา
พ.ศ. 2553

ประวัติการทำงาน

- เจ้าหน้าที่โครงการพัฒนาชนบทด้วยการ
พัฒนาศักยภาพชุมชนในจังหวัดสุรินทร์
โครงการความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย
ริทซีเมอิคัน เอเชียแปซิฟิก ประเทศญี่ปุ่น
ร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสุรินทร์
โดยได้รับการสนับสนุนโครงการโดยองค์การ
ความร่วมมือระหว่างประเทศของญี่ปุ่นหรือ
Japan International Cooperation Agency
(JICA)
- กองบรรณาธิการฝ่ายข้อมูลและประสานงาน
บริษัทคิดดีมุ่งทำดี จำกัด ผลิตรายการโทรทัศน์
รายการภัยพิบัติบ้านทุ่ง ออกอากาศทาง
Thai PBS
- ผ่านการฝึกงานจากสถานี TNN 24
สถานีโทรทัศน์ 24 ชั่วโมง ออกอากาศทาง
True Vision